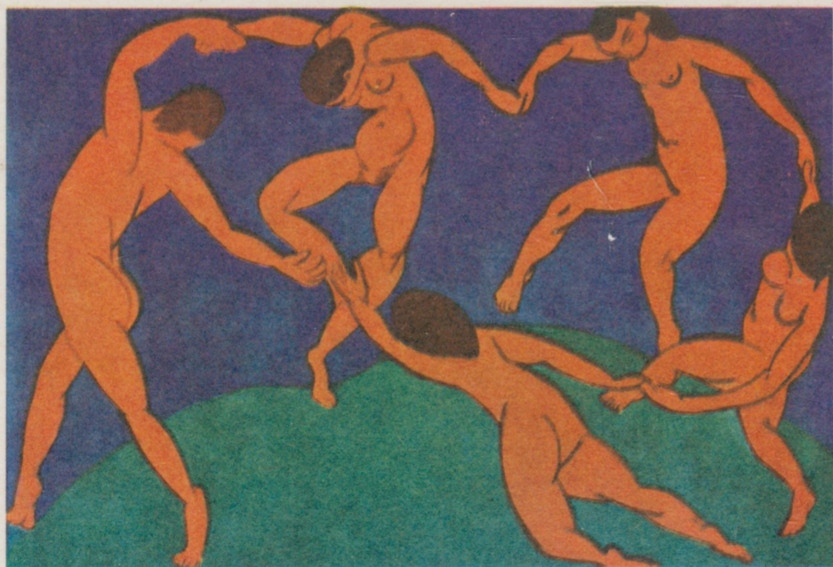
J. - P. SARTRE
W. FAULKNER / A. CAMUS
E. IONESCO

Karalius miršta

Prancūzų pjesės

Amžius

Jean-Paul Sartre
Užsklęstos durys

William Faulkner
Albert Camus
Rekviem vienuolei

Eugène Ionesco
Karalius miršta

KARALIUS MIRŠTA

prancūzų pjesės

Iš prancūzų kalbos vertė
Laima Rapšytė

Amžius
Vilnius 1993

Jean-Paul Sartre
Huis clos suivi de Les mouches
Editions Gallimard, 1947

William Faulkner
Albert Camus
Requiem pour une nonne
Versta iš: Albert Camus, Théâtre. Récits
Nouvelles
Bibliothèque de la Pléiade
Editions Gallimard, 1962

Eugène Ionesco
Le Roi se meurt
Versta iš: Eugene Ionesco. Théâtre, IV.
Editions Gallimard, 1963

Knygos leidimą rėmė
Prancūzijos Respublikos ambasada

ISBN 9986-430-04-6

Jean-Paul Sartre

UŽSKLĘSTOS DURYS

VEIKĖJAI

INESĖ

ESTELĖ

GARSENAS

KAMBARINIS

Premjera įvyko 1944 m. gegužės mėn.

Théâtre Vieux-Colombier

PIRMA SCENA

Garsenas, aukšto kambarinis
Ampyro stiliaus salonas. Ant židinio bronzinė statulėlė

GARSENAS *(įeina ir dairosi).* Na štai.

KAMBARINIS. Štai.

GARSENAS. Tai štai kaip...

KAMBARINIS. Tai štai kaip.

GARSENAS. Aš... Aš manau... ilgainiui pripranti prie baldų.

KAMBARINIS. Nelygu žmogus.

GARSENAS. Ar visi kambariai vienodi?

KAMBARINIS. Kur tau! Čia atvyksta kinų, indų. Kam jiems ampyro stiliaus krėslai?

GARSENAS. O man kam? Žinote, kas aš buvau? Beje, tai visiškai nesvarbu. Mano gyvenimas visuomet buvo užgriozdintas nemėgstamais baldais ir dviprasmiškomis situacijomis - tiesiog negalėjau apsieit be jų. Nieko sau - dviprasmiška situacija Luji Pilypo stiliaus valgomajame!

KAMBARINIS. Pamatysite, ampyro stiliaus salonas - irgi neblogas dalykas.

GARSENAS. A, gerai! Gerai, gerai, gerai. *(Žvalgosi)* Ir vis dėlto aš nesitikėjau... Tikriausiai žinote, ką ten pasakoja?

KAMBARINIS. Apie ką?

GARSENAS. Na... *(Neapibrėžtas, platus mostas ranka)* Apie visa šita.

KAMBARINIS. Kaip jūs galite tikėti tais plepalais! Kalba žmonės, kurie čia nėra kojos įkėlę. Nes jeigu būtų įkėlę...

GARSENAS. Taigi. *(Abu juokiasi)*

GARSENAS *(staiga surimtėjęs)*. Kur iešmai, žarijos, variniai piltuvai?

KAMBARINIS. Juokaujat?

GARSENAS *(žiūrėdamas į jį)*. Kaip? Aha. Ne, aš nejuokauju. *(Tyla. Vaikščioja po kambarį)* Aišku, nei veidrodžių, nei langų. Nieko dūžtamo. *(Staiga šiurkščiai)* Kodėl iš manęs atėmė dantų šepetėlį?

KAMBARINIS. Na štai! Jūs atgaunate savigarbą. Nuostabu.

GARSENAS *(piktai daužydamas krėslo ranktūrį)*. Prašau nekalbėti su manim familiariai. Aš suvokiu savo padėtį, bet nepakęsiu, kad jūs...

KAMBARINIS. Na, na! Prašau atleisti. Ką padarysi, visi klientai klausinėja to paties. Nespėja įeiti: "Kur iešmai?" Tą akimirką jie, guldau galvą, negalvoja apie rytmetinį tualetą. Vos tik juos nuramini, ima reikalauti dantų šepetėlio. Bet, dėl Dievo meilės, gal teiktumėtės mažumėlę pamąstyti! Sakykite, na kam gi jums valytis dantis?

GARSENAS *(nurimęs)*. Taip, iš tiesų - kam? *(Žvalgosi)* Ir kam žiūrėt į veidrodį? O į bronzinę statulėlę - kiek širdis geidžia... Manau, bus valandėlių, kai žiūrėsiu į ją neatitraukdamas akių. Neatitraukdamas akių - ką? Na, na, nėra ko slėpti, aš gi sakau, kad suvokiu padėtį. Norite, papasakosiu, kaip būna? Žmogus dūsta, grimzta, skęsta, virš vandens - tik jo akys, ir ką jis mato? Bronzinę statulėlę. Košmaras! Beje, tikriausiai jums uždraudė kalbėti su manim, aš ir neprašau. Tik žinokit, manęs neužklupo netikėtai, galite nesigirt mane nustebinęs, žiūriu tiesai į akis. *(Vėl žingsniuoja po kambarį)* Vadinasi, šepetėlio nėra. Lovos irgi nėra. Juk čia niekad nemiegama, ar ne?

KAMBARINIS. Žinoma, kad ne!

GARSENAS. Taip ir maniau. Kam miegoti? Ilgainiui jus

apima snaudulys. Jaučiate, kaip limpa akys, bet kam tau miegas? Išsitiesiat ant sofos, ir štiš!.. miegai išsilaksto. Pasitrini akis, atsikeli, ir vėl viskas iš pradžių.

KAMBARINIS. Jūs toks romantiškas!

GARSENAS. Nutilkit. Aš nedejuoju ir nešūkauju, o žiūriu tiesai į akis. Nenoriu, kad mane užkluptų iš pasalų. Romantiškas? Vadinasi, čia neima miegas. Tikrai. Kam miegoti, jei neima miegas? Puiku. Palaukit... Palaukit: kodėl taip sunku? Kodėl taip nežmoniškai sunku? Žinau - tai gyvenimas be pauzių.

KAMBARINIS. Kokių pauzių?

GARSENAS *(mėgdžioja)*. Kokių pauzių? *(Įtariai)* Pažiūrėkit į mane. Taip ir maniau! Štai kodėl jūsų žvilgsnis toks nepakenčiamas, vulgariai įkyrus. Po šimts pypkių, jie atrofavosi.

KAMBARINIS. Apie ką jūs čia kalbat?

GARSENAS. Apie jūsų vokus. O mes mirksim. Tai vadinasi mirksėjimu. Švysteli juodas žaibas, uždanga nusileidžia ir vėl pakyla - pauzė baigėsi. Akys sudrėksta, pasaulis išnyksta. Jūs nežinote, kaip atgaivina tos keturi tūkstančiai poilsio akimirkų per valandą. Keturi tūkstančiai akimirkų užmaršties. Ir kai aš sakau keturi tūkstančiai...Tai gyvensiu be vokų? Nevaidinkit kvailio. Be vokų, be miego - ar ne vis tiek. Aš niekados nebemiegosiu... Bet kaip iškęsiu save patį? Pabandykite, na pasistenkite suprasti: matote, aš mėgstu tyčiotis ir... esu pratęs tyčiotis pats iš savęs. Bet aš... aš negaliu tyčiotis iš savęs be paliovos· tenai atvangą suteikdavo naktys. Aš miegodavau. Tyru vaiko miegu. Tai buvo tarsi atpildas. Sapnuodavau paprastus sapnus. Didelę pievą... Pievą, ir tiek. Sapnuodavau, kad braidau po ją. Dabar diena?

KAMBARINIS. Puikiai matote - dega šviesa.

GARSENAS. Velniai rautų! Jums tai diena. O lauke?

KAMBARINIS *(apstulbęs)*. Lauke?

GARSENAS. Lauke, anapus sienų?

KAMBARINIS. Koridorius.

GARSENAS. O koridoriaus gale?

KAMBARINIS. Kiti kambariai ir kiti koridoriai, ir laiptai.

GARSENAS. O toliau?

KAMBARINIS. Nieko.

GARSENAS. Jūs gi turite poilsio dieną. Kur einate?

KAMBARINIS. Pas dėdę, vyriausiąjį kambarinį, į ketvirtą aukštą.

GARSENAS. Turėjau pats suprasti. Kur jungiklis?

KAMBARINIS. Jo nėra.

GARSENAS. Kaip? Negalima užgesinti šviesos?

KAMBARINIS. Direkcija gali išjungti srovę. Bet neprisimenu, kad šitaip būtų atsitikę mūsų aukšte. Elektros turim į valias.

GARSENAS. Labai gerai. Teks gyventi atvirom akim...

KAMBARINIS *(ironiškai).* Gyventi...

GARSENAS. Nesikabinėkite prie žodžių. Atvirom akim. Visada. Akyse bus šviesu kaip vidurdienį. Galvoje taip pat. *(Pauzė)* O jeigu paleisčiau tą statulėlę į lempą, ji užgestų?

KAMBARINIS. Per sunki.

GARSENAS *(suima rankomis statulėlę ir mėgina pakelti).* Jūs teisus. Per sunki.

Tyla

KAMBARINIS. Jeigu aš jums nebereikalingas, - eisiu.

GARSENAS *(krūpteli).* Išeinat? Iki pasimatymo. *(Kambarinis jau prie durų)* Palaukite. *(Kambarinis atsisuka)* Tai

skambutis? *(Kambarinis linkteli galva)* Aš galiu paskambinti kada noriu, ir jūs ateisit?

KAMBARINIS. Taip, turėčiau. Bet skambutis įnoringas. Išklero mechanizmas.

Garsenas eina prie skambučio ir spūsteli mygtuką. Suskamba

GARSENAS. Veikia!

KAMBARINIS *(nustebęs)*. Veikia. *(Skambina savo ruožtu)* Bet nesidžiaukite, greit suges. Taigi aš jūsų paslaugoms.

GARSENAS *(tiesia ranką, tarsi norėtų sulaikyti)*. Aš...

KAMBARINIS. Ką?

GARSENAS. Ne, nieko. *(Eina prie židinio ir paima peilį popieriui pjaustyti)* O kas čia?

KAMBARINIS. Pats matote: peilis popieriui pjaustyti.

GARSENAS. Čia yra knygų?

KAMBARINIS. Ne.

GARSENAS. Tad kam jis reikalingas? *(Kambarinis trukteli pečiais)* Gerai. Eikite.

Kambarinis išeina

ANTRA SCENA

Garsenas vienas. Eina prie statulėlės ir glosto ją ranka. Čia atsisėda, čia atsistoja. Eina prie skambučio ir spaudžia mygtuką. Skambutis neveikia. Mėgina dar du tris kartus. Veltui. Tada eina prie durų ir bando jas atidaryti. Durys nepasiduoda. Jis šaukia

GARSENAS. Kambarini! Kambarini!

Jokio atsako. Kaip patrakęs daužo kumščiais du-

ris, šaukdamas kambarinį. Paskui staiga nusiramina ir atsisėda. Tą akimirką atsidaro durys ir įeina kambarinio lydima Inesė

TREČIA SCENA

Garsenas, Inesė, kambarinis

KAMBARINIS *(Garsenui).* Šaukėt?

GARSENAS *(nori atsakyti, bet jo žvilgsnis sustoja prie Inesės).* Ne.

KAMBARINIS *(atsigręždamas į Inesę).* Ponia, jauskitės kaip namie. Jei norite ko paklausti... *(Nusivylęs, kad Inesė tyli)* Paprastai klientai mėgsta klausinėti... Kaip sau norit. Beje, apie dantų šepetuką, skambutį ir Barbedjeno bronzinę statulėlę galite pasiklausti to pono, jis viską žino, paaiškins ne blogiau už mane. *(Išeina)*

Tyla. Garsenas nežiūri į Inesę. Inesė žvalgosi, paskui staiga prieina prie Garseno

INESĖ. Kur Florans? *(Garsenas tyli)* Aš klausiu, kur Florans?

GARSENAS. Nežinau.

INESĖ. Nieko geresnio nesugalvojot? Bausmė, kai atima iš tavęs žmogų? Neišdegs. Florans kvailiukė, man jos nė kiek negaila.

GARSENAS. Atsiprašau, kuo jūs mane laikote?

INESĖ. Kaip - kuo? Jūs - budelis.

GARSENAS *(krūpteli, paskui ima juoktis).* Kvailas nesusipratimas. Budelis! Jūs įėjote, pažvelgėt į mane ir nusprendėte, kad aš budelis. Fantastiška! Kambarinis tiesiog keistas. Jis turėjo mus supažindinti. Budelis! Aš - Žozefas Garsenas, publicistas ir rašytojas. Tiesą sakant, mūsų padėtis vienoda, ponia...

INESĖ *(karštai)*. Inesė Serano. Panelė.

GARSENAS. Labai gerai. Puiku. Ką gi, ledai pajudėjo. Vadinasi, aš panašus į budelį? O iš ko pažinsi budelį?

INESĖ. Jis atrodo, tarsi bijotų.

GARSENAS. Bijotų? Įdomu. O ko gi? Savo aukų?

INESĖ. Gana! Aš žinau, ką sakau. Mačiau save veidrody.

GARSENAS. Veidrody? *(Apsižvalgo)* Nepakenčiama - jie išnešė viską, kas bent kiek primena veidrodį. *(Pauzė)* Šiaip ar taip, drįstu jums teigti, kad aš nebijau. Padėtis ne iš lengvųjų, ir aš tai puikiai suvokiu. Bet nebijau.

INESĖ *(trukteli pečiais)*. Jūsų reikalas. *(Pauzė)* Ar išeinate kartais į lauką pasivaikščioti?

GARSENAS. Durys užsklęstos.

INESĖ. Tuo blogiau.

GARSENAS. Suprantu, kad mano buvimas jus erzina. Ir aš meilyčiau likti vienas: reikia susikaupti, apmąstyti savo gyvenimą. Bet mes netrukdysime viens kitam, esu tuo tikras: aš nekalbu, nesiblaškau, netriukšmauju. Tik, jeigu leisite, duosiu patarimą: turėsime būti nepaprastai mandagūs vienas kitam. Tai bus geriausia mūsų gynyba.

INESĖ. Nesu mandagi.

GARSENAS. Tada aš būsiu mandagus už abu.

Tyla. Garsenas sėdi ant sofos. Inesė vaikštinėja skersai išilgai kambario

INESĖ *(žiūri į jį)*. Kas jūsų lūpoms?

GARSENAS *(pažadintas iš minčių)*. Ką?

INESĖ. Ar negalėtumėt suvaldyti savo lūpų? Sukasi po nosim kaip vijurkas.

GARSENAS. Prašau atleisti, aš šito nežinojau.

INESĖ. Todėl ir sakau. *(Garsenui nervingai trūkčioja lū-*

pos) Ir vėl? Norite būti mandagus, o nesirūpinate savo veidu. Jūs čia ne vienas ir neturite teisės mane dirginti savo baime.

GARSENAS *(atsistoja ir eina prie jos).* O jūs nebijote?

INESĖ Ko? Baimė tiko prieš tai, kai dar buvo vilties.

GARSENAS *(tyliai).* Vilties nebėra, bet viskas dar priešaky. Mes dar nepradėjome kentėti, panele.

INESĖ. Žinau. *(Pauzė)* Tai kas gi dar atsitiks?

GARSENAS. Nežinau. Aš laukiu.

Tyla. Garsenas atsisėda. Inesė vėl matuoja kambarį. Garsenui nervingai trūkčioja lūpos. Paskui jis žvilgteli į Inesę ir užsidengia rankomis veidą. Įeina Estelė ir kambarinis

KETVIRTA SCENA

Inesė, Garsenas, Estelė, kambarinis

ESTELĖ *(žiūri į Garseną, kuris sėdi nepakeldamas galvos. Garsenui).* Ne! Ne, ne, nepakelk galvos. Aš žinau, ką tu slepi delnuose, žinau, kad nebeturi veido. *(Garsenas atitraukia rankas) Oi! (Pauzė. Nustebusi)* Aš jūsų nepažįstu.

GARSENAS. Aš nesu budelis, ponia.

ESTELĖ. Aš ir nemaniau, kad jūs budelis. Aš... Man pasirodė, kad kažkas norėjo man iškrėsti pokštą. *(Kambariniui)* Jūs dar ko nors laukiate?

KAMBARINIS. Ne, nieko.

ESTELĖ *(su palengvėjimu).* O! Tai mes liksime vieni, ponas, ponia ir aš? *(Ima juoktis)*

GARSENAS *(šaltai).* Nematau nieko juokingo.

ESTELĖ *(tebesijuokia).* Tos sofos tokios bjaurios. Tik pa-

žiūrėkite, kaip jas sustatė! Tarytum šiandien pirma Naujųjų metų diena, ir aš svečiuojuosi pas tetą Mari. Kiekvienam po sofą, ar ne? Šita mano? *(Kambariniui)* Aš niekad ant jos nesisėsiu, juk tai baisu: mano suknelė žydra, o sofa ryškiai žalia.

INESĖ. Imkite mano.

ESTELĖ. Tamsiai raudoną? Jūs labai maloni, bet ji irgi netinka. Ko norėti, kiekvienam savo dalis. Man kliuvo žalia, ir tebūnie. *(Pauzė)* Labiausiai tiktų pono sofa.

Tyla

INESĖ. Ar girdite, Garsenai?

GARSENAS *(krūpteli)*. Sofa... O, atsiprašau. *(Atsistoja)* Ji jūsų, ponia.

ESTELĖ. Dėkoju. *(Nusivelka paltą ir numeta ant sofos. Pauzė)* Susipažinkime, kad jau tenka gyventi kartu. Aš - Estelė Rigo.

Garsenas nusilenkia ir ruošiasi prisistatyti, bet jį aplenkia Inesė

INESĖ. Inesė Serano. Labai malonu.

GARSENAS *(vėl nusilenkia)*. Žozefas Garsenas.

KAMBARINIS. Ar aš dar reikalingas?

ESTELĖ. Ne, jūs laisvas. Aš paskambinsiu.

Kambarinis nusilenkia ir išeina

PENKTA SCENA

Inesė, Garsenas, Estelė

INESĖ. Jūs labai graži. Mielai jus būčiau pasitikusi su gėlėmis.

ESTELĖ. Gėlėmis? Taip. Labai mėgau gėles. Čia jos nuvys-

tų - per karšta. Tiek to. Svarbiausia - neprarasti geros nuotaikos, ar ne? Jūs...

INESĖ. Taip. Aną savaitę. O jūs?

ESTELĖ. Aš? Vakar. Apeigos tebesitęsia. *(Ji kalba labai paprastai, bet tarsi matydama tai, apie ką pasakoja)* Vėjas blaško sesers šydą. Ji iš paskutiniųjų stengiasi pravirkti. Dar, dar truputį! Štai ir pavyko! Dvi ašaros, dvi mažutės ašarėlės sublizgėjo po gedulo šydu. Olga Žardė šįryt atrodo baisiai. Ji laiko seserį už parankės. Ji neverkė - jos dažytos blakstienos, ir aš turiu pasakyti, kad... Tai buvo geriausia mano draugė.

INESĖ. Jūs labai kentėjote?

ESTELĖ. Ne. Gal tik jaučiau nuovargį.

INESĖ. O kas jums buvo?

ESTELĖ. Plaučių uždegimas. *(Tokiu pat tonu kaip pirma)* Na štai, jau viskas, jie išeina. Laba diena! Laba diena! Spaudžia vieni kitiems ranką. Mano vyras susirgo iš sielvarto, jis liko namie. *(Inesei)* O jūs nuo ko?

INESĖ. Nuo dujų.

ESTELĖ. O jūs, pone?

GARSENAS. Nuo dvylikos kulkų. *(Estelė lošteli atgal)* Atleiskite, aš numirėlis iš ne per geriausios kompanijos.

ESTELĖ. Mielas pone, gal malonėtumėte nevartoti tokių šiurkščių žodžių. Tai... tai įžeidžia. O pagaliau, kas čia tokio? Gal mes niekada ir nebuvome tokie gyvi. Jei jau būtinai reikia įvardinti tą... tą būseną, siūlau mus vadinti nesančiaisiais, šitaip daug korektiškiau. Ar seniai jūsų nebėra?

GARSENAS. Apie mėnesį.

ESTELĖ. Iš kur jūs?

GARSENAS. Iš Rio.

ESTELĖ. O aš iš Paryžiaus. Ten liko kas nors iš jūsiškių?

GARSENAS. Žmona. *(Tokiu pat tonu kaip Estelė)* Ji atėjo į kareivines, kaip ir kasdien, bet jos neįleido. Ji žiūri pro tvoros strypus. Ji dar nežino, kad manęs nebėra, bet nujaučia. Netrukus nueina. Vilki juodais drabužiais. Tuo geriau, nereikės persirengti. Ji neverkia; ji niekad neverkdavo. Skaisčiai šviečia saulė, o ji tokia juoda tuščioje gatvėje ir žiūri didelėm aukos akim. Kaip ji mane erzina!

Tyla. Garsenas sėdasi ant vidurinės sofos ir užsidengia rankomis veidą

INESĖ. Estele!

ESTELĖ. Ponas, ponas Garsenai!

GARSENAS. Kas?

ESTELĖ. Jūs atsisėdote ant mano sofos.

GARSENAS. Atsiprašau. *(Atsistoja)*

ESTELĖ. Jūs toks susimąstęs.

GARSENAS. Užbaiginėju sąskaitas su gyvenimu. *(Inesė ima juoktis)* Tie, kurie juokiasi, geriau pasektų mano pavyzdžiu.

INESĖ. Mano sąskaitos su gyvenimu jau užbaigtos. Visiškai. Ten viskas savaime susitvarkė, man nebereikia rūpintis.

GARSENAS. Tikrai? Jūs manote, kad taip paprasta! *(Perbraukia ranka kaktą)* Kaip karšta! Jums leidus... *(Nori nusivilkti švarką)*

ESTELĖ. Jokiu būdu! *(Švelniau)* Ne. Negaliu pakęsti vienmarškinių vyrų.

GARSENAS *(vėl apsivelka)*. Gerai. *(Pauzė)* Ištisas naktis praleisdavau redakcijoje. Ten visuomet būdavo kaip pirty. *(Pauzė. Tokiu pat tonu kaip anksčiau)* Ten y r a karšta kaip pirty. Naktis.

ESTELĖ. Žiūrėk, tikrai jau naktis. Olga nusirenginėja. Kaip greitai žemėje bėga laikas.

INESĖ. Naktis. Jie užantspaudavo mano kambario duris. Dabar jis tuščias ir tamsus.

GARSENAS. Jie sukabino švarkus ant kėdžių atlošų. Pasiraitė marškinių rankoves. Ten įsismelkęs vyrų ir cigarų kvapas. *(Pauzė)* Man patiko gyventi tarp vienmarškinių vyrų.

ESTELĖ *(šaltai)*. Ką gi, mūsų skoniai skiriasi. *(Inesei)* O jūs mėgstate vienmarškinius vyrus?

INESĖ. Aš ne itin mėgstu vyrus, ar jie būtų vienmarškiniai, ar su švarkais.

ESTELĖ *(žiūri į juos nustėrusi)*. Bet kodėl, kodėl mus uždarė kartu?

INESĖ *(vos nerėkia)*. Ką jūs kalbat?

ESTELĖ. Žiūriu į jus abu ir mąstau apie tai, kad gyvensime kartu... aš tikėjausi atrasti draugus, gimines.

INESĖ. Nuostabųjį draugą su skyle veide.

ESTELĖ. Ir jį. Jis puikiai šoko tango. Bet kodėl jie suvedė mus, būtent mus?

GARSENAS. Matyt, atsitiktinai. Žmones įkurdina, kur gali, iš eilės, kur yra vietos jiems atvykus. *(Inesei)* Kodėl jūs juokiatės?

INESĖ. Todėl, kad juokinate tuo savo atsitiktinumu. Jums būtinai reikia paguodos? Jie nieko nedaro atsitiktinai.

ESTELĖ *(nedrąsiai)*. O gal mes kada esam susitikę?

INESĖ. Niekuomet. Nebūčiau jūsų pamiršusi.

ESTELĖ. O gal turime bendrų pažįstamų? Jūs pažįstate Diubua-Seimūrus?

INESĖ. Vargu bau.

ESTELĖ. Jų namai visiems atviri.

INESĖ. O ką jie veikia?

ESTELĖ *(nustebusi)*. Nieko. Jie turi pilį Koreze ir...

INESĖ. Aš tarnavau pašte.

ESTELĖ *(kiek atšlyja)*. O, tikrai?.. *(Pauzė)* O jūs, ponas Garsenai?

GARSENAS. Niekad nebuvau išvykęs iš Rio.

ESTELĖ. Taigi jūs visiškai teisus: mus suvedė atsitiktinumas.

INESĖ. Atsitiktinumas. Tai ir tie baldai čia atsitiktiniai? Atsitiktinė ir ši ryškiai žalia sofa - dešinėje, ir tamsiai raudona - kairėje? Irgi atsitiktinumas, ar ne? Ką gi, tik pamėginkite jas sukeisti vietomis, ir pamatysit. O bronzinė statulėlė irgi atsitiktinai? O tas karštis? Tas karštis! *(Tyli)* Jie viską sutvarkė iš anksto, jautriai apgalvojo net menkiausią smulkmeną. Šitas kambarys yra skirtas tik mums.

ESTELĖ. Liaukitės! Čia taip negražu, vulgaru, kampuota. Nemėgau kampų.

INESĖ *(trukteli pečiais)*. O aš, jūsų nuomone, gyvenau ampyro stiliaus salone?

Pauzė

ESTELĖ. Vadinasi, viskas buvo numatyta?

INESĖ. Viskas. Mes parinkti specialiai.

ESTELĖ. Vadinasi, ne atsitiktinai jūs sėdite priešais mane? *(Pauzė)* Ko jie laukia?

INESĖ. Nežinau. Bet laukia.

ESTELĖ. Nepakenčiu, kai laukiama, kaip aš pasielgsiu. Iškart apima noras daryti atvirkščiai.

INESĖ. Tai ir darykit! Darykit! Jūs net nežinote, ko jie nori.

ESTELĖ *(trepteli koja)*. Tai nepakenčiama. Ir kažkas man turi atsitikti per judu? *(Žiūri į juos)* Per judu. Anksčiau buvo veidų, kuriuose viską išskaitydavau. Jūsų veiduose nieko neįžiūriu.

GARSENAS *(staiga Inesei).* Tai kodėl mes esame drauge? Jūs jau prasitarėte - klokit viską be užuolankų.

INESĖ *(nustebusi).* Bet aš pati ničnieko nežinau.

GARSENAS. Reikia žinoti. *(Susimąsto)*

INESĖ. Jei tik kiekvienam iš mūsų užtektų drąsos pasakyti...

GARSENAS. Ką?

INESĖ. Estele!!

ESTELĖ. Taip?

INESĖ. Ką jūs padarėte? Kodėl jie jus atsiuntė čia?

ESTELĖ *(skubiai).* Aš nežinau, aš nieko nežinau! Man regis, tai klaida. *(Inesei)* Nesišypsokit! Pagalvokite, kiek žmonių kasdien... paliauja buvę. Tūkstančių tūkstančiai atkeliauja čia ir turi reikalų tik su žemesnio rango patarnautojais, bemoksliais. Todėl kaipgi nebus klaidų? Na nesijuokit. *(Garsenui)* Ir jūs. Pasakykite ką nors. Jeigu aš esu jų klaida, jie galėjo apsirikti ir dėl jūsų. *(Inesei)* Ir dėl jūsų. Geriau manykim, kad mes čia patekome per klaidą!

INESĖ. Viską pasakėte?

ESTELĖ. O ką dar norėtumėte sužinoti? Neturiu ko slėpti. Buvau bedalė našlaitė. Auginau jaunesnįjį brolį. Man pasipiršo senas tėvo draugas. Jis buvo turtingas, geras žmogus, aš sutikau. O kaip jūs būtumėt pasielgusi mano vietoj? Brolis sirgo, jam reikėjo gero gydymo. Su vyru pragyvenom šešerius metus be jokio debesėlio. Prieš porą metų sutikau tą, kurį man buvo skyręs likimas. Pamilom vienas kitą iš pirmo žvilgsnio, jis kalbino drauge bėgti, bet aš atsisakiau. O paskui susirgau plaučių uždegimu. Štai ir viskas. Gal kas dėl kokių nors principų ir galėtų man prikišti, kad paaukojau savo jaunystę seniui. *(Garsenui)* Kaip jūs manote, tai nuodėmė?

GARSENAS. Žinoma, ne. *(Pauzė)* O jūs manote - nuodėmė gyventi pagal savo principus?

ESTELĖ. Kas jums galėtų tai prikišti?

GARSENAS. Aš leidau pacifistinį laikraštį. Prasidėjo karas. Ką daryti? Visų akys nukrypo į mane: "Ar jis išdrįs?" Ir va - išdrįsau. Atsisakiau eiti į frontą, ir jie mane sušaudė. Argi aš kaltas?

ESTELĖ *(padeda ranką ant jo dilbio).* Jūs nekaltas, jūs...

INESĖ *(ironiškai užbaigia).* Herojus. O jūsų žmona, Garsenai?

GARSENAS. O ką? Aš ją ištraukiau iš purvo.

ESTELĖ *(Inesei).* Matot, matot!

INESĖ. Matau. *(Pauzė)* Kam tos komedijos? Čia visi savi.

ESTELĖ *(arogantiškai).* Savi?

INESĖ. Žmogžudžiai. Mes pragare, brangute, čia niekad nedaroma klaidų ir žmonės niekad nepasmerkiami už nieką.

ESTELĖ. Nutilkit.

INESĖ. Pragare! Pasmerkti! Pasmerkti!

ESTELĖ. Nutilkite. Ar nenutilsite? Aš draudžiu jums kartoti šiurkščius žodžius.

INESĖ. Pasmerkta, šventuolėle! Pasmerktas, nepriekaištingasis herojau! Savo malonumus mes jau atsiėmėm, tiesa? Yra žmonių, kurie iki pat mirties kentėjo dėl mūsų, o mes iš jų tyčiojomės. Dabar atėjo atpildo valanda.

GARSENAS *(užsimoja).* Ar nenutilsit?

INESĖ *(žiūri į jį be išgąsčio, bet nepaprastai nustebusi).* A-a-a! *(Pauzė)* Palaukit! Aš supratau, aš žinau, kodėl jie mus įkurdino kartu.

GARSENAS. Galvokite, ką sakot.

INESĖ. Pamatysite, kaip paprasta. Neverta nė sudilusio skatiko! Mūsų nekankina fiziškai, tiesa? Iš vis dėlto mes pragare. Ir niekas nebeateis. Niekas. Mes liksime

vieni amžinai drauge. Argi ne taip? Tiesą sakant, mums trūksta čia tik budelio.

GARSENAS *(šnabžda)*. Žinau.

INESĖ. Tai va - taupumo sumetimais jie sumažino personalą, štai ir viskas. Čia savitarna, kaip valgykloj.

ESTELĖ. Ką jūs tuo norite pasakyti?

INESĖ. Budelis - kiekvienas iš mūsų kitiems dviem.

Pauzė. Jie apmąsto tą žinią

GARSENAS (tyliai). Aš nebūsiu jūsų budelis. Aš nelinkiu jums nieko blogo ir neturiu su jumis nieko bendro. Nieko. Kas gali būti paprasčiau? Tad padarome šitaip: kiekvienas eina į savo kampą - tai savigyna. Jūs čia, jūs čia, aš ten. Ir tylim. Nė žodžio, juk nėra sunku, ar ne? Kiekvienam per akis savo rūpesčių. Man rodos, išbūčiau dešimt tūkstančių metų nekalbėdamas.

ESTELĖ. Aš turiu tylėti?

GARSENAS. Taip. Ir mes... mes būsime išgelbėti. Tylėkime. Susitelkime tik į save, nežiūrėkim į kitus. Gerai?

INESĖ. Gerai.

ESTELĖ *(kiek dvejodama)*. Gerai.

GARSENAS. Tad sudie. *(Sėdasi ant savo sofos, užsidengia rankomis veidą)*

Tyla. Inesė pati sau ima dainuoti:

*Ten, gatvelėj Blancs-Manteaux,**
Sukalė gražius pastolius.
Jie iškilo per du colius -
Štai koks mūsų ešafotas.
Tai bent gatvė Blancs-Manteaux!

Ten, gatvelėj Blancs-Manteaux,
Budelis anksti pakirdo,

* Vienuolių servitų ordinas (red.).

Turi darbo per akis -
Reik nukirsdint generolus,
Vyskupus ir admirolus.
Tai bent gatvė Blancs-Manteaux!

Ten, gatvelėj Blancs-Manteaux,
Pažiūrėkit, kiek ponių,
O jau kokių prašmatnių!
Tik jos visos be galvų,
Žemėj pilna skrybėlių.
Tai bent gatvė Blancs-Manteaux!

Tuo metu Estelė pudruojasi ir dažosi lūpas. Pudruodamasi neramiai ieško akimis veidrodžio. Rausiasi rankinuke, paskui atsisuka į Garseną

ESTELĖ. Pone, gal turite veidrodį? *(Garsenas neatsako)* Veidrodį ar kišeninį veidroduką, nesvarbu. *(Garsenas neatsako)* Jeigu paliekate mane vienut vieną, duokite nors veidrodį.

Garsenas sėdi susiėmęs rankom galvą ir nieko neatsako

INESĖ *(skubiai)*. Aš turiu veidrodėlį rankinuke. *(Vis ieško, rausiasi savo rankinuke, nusivylusi)* Nebeturiu. Tikriausiai paėmė raštinėje.

ESTELĖ. Kaip gaila.

Pauzė. Ji užsimerkia ir susvyruoja. Inesė pribėga ir ją palaiko

INESĖ. Kas jums?

ESTELĖ *(atsimerkia ir šypsosi)*. Keistas jausmas. *(Čiupinėja save)* Jums taip nebūna? Kai savęs nematau, kad ir kiek čiupinėčiau kūną, vis atrodo, jog manęs nėra.

INESĖ. Laimingoji! O aš visuomet jaučiu save iš vidaus.

ESTELĖ. O taip, iš vidaus... Visa, kas dedasi galvose, taip miglota ir klaidinga. *(Pauzė)* Mano miegamajame šeši

dideli veidrodžiai. Aš juos matau. Matau. Bet jie manęs nemato. Jie atspindi kušetę, kilimą, langą... Koks tuščias veidrodis be manęs. Kalbėdamasi atsisėsdavau taip, kad save matyčiau. Aš kalbėdavau ir matydavau save kalbančią. Matydavau iš šalies, kaip mane mato žmonės, tad neprarasdavau budrumo. *(Apimta nevilties)* O kaip lūpos? Esu tikra, nusidažiau kreivai. Bet aš gi negaliu likti amžiams be veidrodžio!

INESĖ. Norite, aš būsiu jūsų veidrodis? Eikit šen, aš jus kviečiu į svečius. Sėskitės ant mano sofos.

ESTELĖ *(rodo į Garseną)*. Bet...

INESĖ. Jis mums nerūpi.

ESTELĖ. Mes juk skaudinsime vieni kitus, pati taip sakėt.

INESĖ. Argi panašu, kad aš norėčiau jums pakenkti?

ESTELĖ. Ką gali žinoti...

INESĖ. Tai tu mane įskaudinsi. Na ir kas? Kad jau reikia kentėti, tebūnie dėl tavęs. Sėsk. Pasislink arčiau. Dar. Žiūrėk man į akis: matai save?

ESTELĖ. Aš visai mažytė. Vos įžiūriu.

INESĖ. O aš matau tave. Visą. Klausinėk. Būsiu pats geriausias veidrodis.

Sutrikusi Estelė atsigręžia į Garseną, tarsi prašydama pagalbos

ESTELĖ. Pone! Pone! Ar mes jums netrukdom savo plepalais?

Garsenas neatsako

INESĖ. Palik jį ramybėj, nėra ko jo paisyt, mes vienos. Klausinėk.

ESTELĖ. Ar aš gerai pasidažiau lūpas?

INESĖ. Parodyk. Ne per geriausiai.

ESTELĖ. Taip ir maniau. Gerai, kad *(žvilgteli į Garseną)* manęs niekas nematė. Dar pasidažysiu.

INESĖ. Jau geriau. Na, na! Neiškreipk lūpų kontūrų. Klausyk manęs. Taip, taip. Gerai.

ESTELĖ. Taip, kaip buvo, kaip atėjau?

INESĖ. Geriau. Vulgariau, žiauriau. Tavo lūpos - pragaro anga.

ESTELĖ. Hm... O ar tai gerai? Mane erzina, kad nematau pati savęs. Prisiekiate, kad gerai?

INESĖ. Ar nenorėtumėt pereiti prie "tu"?

ESTELĖ. Prisieki, kad gerai?

INESĖ. Tu graži.

ESTELĖ. O jūsų geras skonis? Ar jūsų skonis toks kaip mano? Kaip apmaudu, tiesiog pikta!

INESĖ. Mano skonis kaip tavo, nes tu man patinki. Atidžiai žiūrėk į mane. Šypsokis man. Aš irgi ne kokia pajodžarga. Argi nesu vertesnė už veidrodį?

ESTELĖ. Nežinau. Jūs mane trikdot. Savo atvaizdą buvau prisijaukinusi. Aš jį taip gerai pažinojau... Nusišypsosiu: mano šypsena nugrims jūsų vyzdžių gelmėje, ir vienas Dievas težino, kas atsitiks.

INESĖ. O kas tau trukdo prisijaukinti mane? *(Jos žiūri viena į kitą. Estelė šypsosi, kiek pasiduoda)* Tu tikrai nenori sakyt man "tu"?

ESTELĖ. Man sunku moterims sakyti "tu".

INESĖ. Ypač pašto tarnautojoms, ar ne? Kas ten ant skruosto? Raudona dėmė?

ESTELĖ *(krūpteli)*. Koks siaubas, raudona dėmė! Kur?

INESĖ. Ten, ten! Pakliuvai į spąstus, paukštyte! Nėra jokios raudonos dėmės. Nė mažiausios. Na, kaip? O jeigu veidrodis imtų meluoti? Arba jei užsimerkčiau, nežiūrė-

čiau į tave, kas tau iš to grožio? Nebijok: aš žiūrėsiu į tave, mano akys visuomet bus atmerktos. Ir aš būsiu gera, labai gera. Tik privalai man sakyti "tu".

Pauzė

ESTELĖ. Aš tau patinku?

INESĖ. Labai!

Pauzė

ESTELĖ *(galva rodydama į Garseną).* Norėčiau, kad ir jis žiūrėtų į mane.

INESĖ. Cha! Todėl, kad vyras. *(Garsenui)* Jūs laimėjot. *(Garsenas neatsako)* Tad žiūrėkite į ją! *(Garsenas neatsako)* Nevaidinkit komedijos, girdėjote kiekvieną mūsų žodį.

GARSENAS *(staiga pakelia galvą).* Jūs teisi - kiekvieną žodį. Veltui stengiausi pirštais užsikimšt ausis, bet kur tu pabėgsi nuo jūsų plepalų. Dabar paliksite mane ramybėje? Man jūs nerūpite.

INESĖ. O mažytė rūpi? Matau jus kaip nuluptą: apsimetate abejingas, gal užkibs.

GARSENAS. Kartoju, palikite mane ramybėje. Kažkas redakcijoj kalba apie mane, norėčiau paklausyt. Galite būti rami, man nusispjaut ant jūsų mažytės.

ESTELĖ. Ačiū.

GARSENAS. Nenorėjau būti storžievis...

ESTELĖ. Galvijas!

Pauzė. Jie stovi vienas priešais kitą

GARSENAS. Na, štai! *(Pauzė)* Juk maldavau - nutilkit.

ESTELĖ. Tai ji pradėjo. Ji man pasiūlė savo veidrodį, o aš jos neprašiau nieko.

INESĖ. Nieko. Tik sukaisi aplink jį ir vaipeisi, norėdama atkreipti dėmesį.

ESTELĖ. Tai kas?

GARSENAS. Ar papaikot? Jūs gi matote, kuo viskas baigiasi. Nutilkit gi! *(Pauzė)* Mes kuo ramiausiai susėsime, užsimerksim ir pasistengsime pamiršti kits kitą.

Pauzė. Jos vangiai sliūkina į savo vietas. Suséda. Staiga Inesė atsisuka

INESĖ. O, pamiršti! Koks vaikiškumas! Jūs man įkyrėjot iki gyvo kaulo. Nuo jūsų tylėjimo man sprogsta ausų būgneliai. Galite užsikimšti burną, nusipjaut liežuvį, vis tiek būsite čia. Nuslopinsite savo mintis? Aš jas girdžiu, jos tiksi kaip žadintuvas, žinau, kad ir jūs girdite mano mintis. Na ir kas, kad kiūtot susigūžęs sofos kamputyje, jūs visur, garsai pasiekia mane sutepti, nes jūs girdėjote juos sklindančius. Jūs iš manęs pavogėt viską, net veidą: jūs jį matote, o aš ne. O ją? Ją? Ir ją iš manęs pavogėt: jei būtume vienos, manote, ji elgtųsi šitaip su manim! Ne, ne, neleisiu jums, - atidenkite veidą, taip jums per daug patogu. Jūs sėdėsite nieko nejausdamas, pasinėręs į save kaip Buda, o aš užsimerksiu ir jausiu, kad ji jums atiduoda visus savo žodžius, visus judesius, net suknelės šlamesį, ir šypsosi jums, o jūs nematot... Na, tik ne tai! Aš pati renkuosi savo pragarą, noriu matyti jūsų veidą ir stot į atvirą kovą.

GARSENAS. Taip ir maniau, kad viskas šitaip pasibaigs; jie suraitė mus kaip šiltą vilną. Jei būtų apgyvendinę mane su vyrais... Vyrai moka tylėti. Bet ko norėt! *(Jis prieina prie Estelės ir paima ranka už smakro)* Tai kaip, pupyte, aš tau patinku? Sako, kritau į akį?

ESTELĖ. Nelieskite manęs.

GARSENAS. Še tau! Nėra ko varžytis! Žinai, aš labai mylėjau moteris. Ir jos mane labai mylėjo. Atsipalaiduok, mums nebėra ko prarasti. Kam tas mandagumas? Kam tos ceremonijos? Čia visi savi! Netrukus būsime nuogi kaip kirmėlės.

ESTELĖ. Paleiskite mane!

GARSENAS. Kaip kirmėlės! Juk aš įspėjau. Prašiau ramybės ir trupučio tylos. Užsikimšau pirštais ausis. Kalbėjo Gomezas, stovėdamas tarp stalų, o vyrai redakcijoj klausėsi jo. Vienmarškiniai. Norėjau suprasti, apie ką jie kalba, bet neįstengiau: žemėje įvykiai veja vienas kitą. Ar negalėjot patylėti? Dabar viskas baigta, jis nebekalba, ir aš nesužinosiu, ką galvoja apie mane. Tiek to, mes turime eit iki pat galo. Nuogi kaip kirmėlės: noriu žinoti, su kuo turiu garbės.

INESĖ. Jūs žinote. dabar žinote.

GARSENAS. Kol kiekvienas iš mūsų neprisipažins, už ką jis nuteistas, mes nieko nesužinosim. Tu, šviesiaplauke, pradėk. Kodėl? Pasakyk mums - kodėl? Tavo atvirumas gal padės išvengti negandų. Kai suvoksime savo ydas... Tad kodėl?

ESTELĖ. Sakau gi, kad nenumanau. Jie man nepaaiškino.

GARSENAS. Žinau. Man jie irgi nepanoro atsakyti. Bet aš pažįstu save. Bijai kalbėti pirma? Labai gerai. Pradėsiu aš. *(Tyla)* Aš nesu iš gražiųjų.

INESĖ. Gerai žinom, kad jūs dezertyras.

GARSENAS. Nekalbėkit apie tai. Niekados. Aš čia todėl, kad kankinau žmoną. Štai ir viskas. Penkerius metus. Be abejonės, ji ir dabar kenčia. Štai ji: vos pradedu kalbėti, taip ir stovi mano akyse. Mane domina Gomezas, o matau ją. Kur Gomezas? Penkerius metus. Tik pamanykit, jie grąžino jai mano daiktus. Ji sėdi prie lango ir ant kelių laiko mano švarką. Švarką su dvylika skylių. Kraujas kaip rūdys. Skylių kraštai parudavę. Juk tai muziejaus eksponatas, istorinis švarkas. O aš juo vilkėjau! Pravirk! Ar pravirksi kada nors?! Grįždavau girtas kaip kiaulė, persismelkęs vyno ir moterų kvapais. Kiauras naktis ji laukdavo manęs, be ašarų. Ir, aišku, be mažiausio priekaišto. Tik akys. Didžiulės akys. Aš nieko nesigailiu. Užmokėsiu, bet nieko nesigailiu. Lauke sninga. Na pravirk pagaliau! Ta moteris tiesiog pašaukta būti kankine.

INESĖ *(kone švelniai)*. Kodėl jūs vertėte ją kentėti?

GARSENAS. Todėl, kad buvo lengva. Nuo vieno vienintelio žodžio jos veidas pasikeisdavo - tikra mimoza! Ir nė menkiausio priekaišto! Aš mėgstu tyčiotis. Vis laukiau, laukiau. Bet ne, nei ašaros, nei priekaišto. Suprantate, aš ją ištraukiau iš purvo. Perbraukia ranka švarką nežiūrėdama. Jos pirštai aklai ieško skylių. Ko tu lauki? Ko tikiesi? Aš tau sakau, kad nieko nesigailiu. Ji per daug žavėjosi manim, štai kas yra. Ar suprantate?

INESĖ. Ne. Manimi niekas nesižavėjo.

GARSENAS. Tuo geriau. Tuo jums geriau. Visa tai jums turi atrodyti labai abstraktu. Štai, pavyzdžiui, toks atsitikimas: parsivedžiau į savo namus mulatę. Kokios naktys! Žmona miegojo pirmame aukšte, tikriausiai viską girdėdavo. Ji keldavosi pirma, o kadangi mes ilgai miegodavom, atnešdavo į lovą pusryčius.

INESĖ. Niekšas!

GARSENAS. Taip, taip, mylimas niekšas. *(Kažkas atitraukia jo dėmesį)* Ne, nieko. Vėl Gomezas, bet kalba ne apie mane. Sakot, niekšas? Žinoma, po paraliais, kitaip argi būčiau čia patekęs? O jūs?

INESĖ. Tai štai: aš buvau, kaip ten sakoma, pasmerkta moteris. Jau pasmerkta, girdite? Tad nieko nuostabaus, kad esu čia.

GARSENAS. Viskas?

INESĖ. Ne, dar ta Florans istorija. Jos dalyviai mirę. Visi trys. Pirmiausia jis, paskui jį ir aš. Nė vieno ten neliko, galiu būti rami, tik kambarys. Kartais matau tą kambarį. Tuščias, uždarom langinėms. Ak, ak! Pagaliau nuėmė antspaudus. Išnuomojamas... Jis išnuomojamas. Ant durų skelbimas. Tai... juokinga.

GARSENAS. Trys. Jūs sakėte trys?

INESĖ. Trys.

GARSENAS. Vyriškis ir dvi moterys?

INESĖ. Taip.

GARSENAS. Žiūrėk tu man! *(Tyla)* Jis nusižudė?

INESĖ. Jis? Niekuomet nebūtų ryžęsis. Nors kentėjo. Ne, jį suvažinėjo tramvajus. Tikras nesusipratimas! Aš gyvenau jų namuose, tai mano pusbrolis.

GARSENAS. Florans buvo šviesiaplaukė?

INESĖ. Šviesiaplaukė? *(Žvilgteli į Estelę)* Žinote, aš nieko nesigailiu, bet man nemalonu jums pasakoti tą istoriją.

GARSENAS. Nieko! Pasakokite! Jūs ėmėte juo šlykštėtis?

INESĖ. Po truputį. Tai dėl šio, tai dėl to. Pavyzdžiui, jis siurbčiodavo gerdamas arbatą, pūsdavo per nosį į stiklinę. Dėl niekniekių. O, tai buvo silpnas žmogus, lengvai įskaudinamas. Kodėl jūs šypsotės?

GARSENAS. Todėl, kad aš nesu lengvai įskaudinamas.

INESĖ. Ką gali žinoti. Aš persikūnijau į ją, ji ėmė žiūrėti į jį mano akimis... Pagaliau ji atiteko man. Mes išsinuomavom kambarį kitame miesto gale.

GARSENAS. O paskui?

INESĖ. Paskui tas tramvajus... Aš jai kasdien kartojau: "Ką padarysi, mažyte, mes jį nužudėm". *(Tyla)* Aš pikta.

GARSENAS. Taip. Aš irgi.

INESĖ. Ne, jūs nesat piktas. Tai kas kita.

GARSENAS. O kas?

INESĖ. Vėliau pasakysiu. O aš pikta: kad pati galėčiau gyventi, turiu kitus kankinti. Nesantaikos liepsna. Liepsna kitų širdyse. Kai lieku vienut viena - gęstu. Pusmetį liepsnojau jos širdyje, viską sudeginau. Vieną naktį ji atsikėlė, atsuko dujų kranelį, o man nė į galvą, ir vėl atsigulė šalia manęs. Štai ir viskas.

GARSENAS. Hm!..

INESĖ. Kas?

GARSENAS. Nieko. Nešvari istorija.

INESĖ. Taip, nešvari. Na ir kas?

GARSENAS. Taip, jūs teisi. *(Estelei)* Tavo eilė. O ką tu padarei?

ESTELĖ. Jau sakiau, kad nežinau. Veltui sukau galvą...

GARSENAS. Gerai. Ką gi, teks tau padėti. Kas tasai tipas suknežintu veidu?

ESTELĖ. Koks tipas?

INESĖ. Puikiai žinai. Tas, kurio išsigandai tik įėjusi.

ESTELĖ. Mano bičiulis.

GARSENAS. Kodėl tu jo išsigandai?

ESTELĖ. Jūs neturite teisės manęs kvosti.

INESĖ. Jis nusišovė dėl tavęs?

ESTELĖ. Aišku, ne! Jūs išsikraustėte iš proto!

GARSENAS. Tai ko išsigandai? Jis įvarė kulką sau į veidą, ar ne? Ir sutrupino kiaušą?

ESTELĖ. Nutilkite! Nutilkite!

GARSENAS. Dėl tavęs! Dėl tavęs!

INESĖ. Nusišovė dėl tavęs!

ESTELĖ. Palikite mane ramybėje! Aš jūsų bijau. Išleiskit! Išleiskit mane! *(Puola prie durų ir daužo)*

GARSENAS. Puiku. Nešdinkis. Tik durys užsklęstos iš lauko pusės.

Estelė skambina; skambučio negirdėti. Inesė ir Garsenas juokiasi. Estelė atsigręžia į juos, atsirėmusi nugara į duris

ESTELĖ *(kimiu balsu, lėtai)*. Jūs niekšai.

INESĖ. Aišku, niekšai, tai kas? Vadinasi, tas tipas nusišovė dėl tavęs. Jis buvo tavo meilužis?

GARSENAS. Žinoma, jos meilužis. Ir norėjo, kad ji priklausytų jam vienam, tiesa?

INESĖ. Jis puikiai šoko tango, bet, manau, buvo neturtingas.

Tyla

GARSENAS. Tavęs klausia, ar jis buvo neturtingas.

ESTELĖ. Taip, jis buvo neturtingas.

GARSENAS. Be to, tau rūpėjo saugot reputaciją. Kartą jis atėjo pas tave, maldavo bėgti drauge, o tu tik pasijuokei.

INESĖ. Taip? Taip? Tu pasijuokei? Ir dėl to jis nusišovė?

ESTELĖ. Tu šitaip žiūrėjai į Florans?

INESĖ. Taip.

Pauzė. Estelė ima juoktis

ESTELĖ. Nepataikėt. *(Ji išsitiesia ir žiūri į juos, vis dar atsirėmusi nugara į duris. Šaltai ir atžariai)* Jis norėjo padaryt man vaiką. Dabar patenkinti?

GARSENAS. O tu... tu nenorėjai?

ESTELĖ. Nenorėjau. Bet vaikas gimė. Išvykau penkiems mėnesiams į Šveicariją. Niekas nieko nesužinojo. Gimė mergaitė. Rožė tuo metu buvo su manim. Jis džiaugėsi, kad duktė. Aš - ne.

GARSENAS. Toliau?

ESTELĖ. Ten buvo balkonas. Virš ežero. Atsinešiau didelį akmenį. Jis šaukė: "Estele, nereikia, maldauju tavęs". Bjaurėjausi juo. Jis viską matė. Pasilenkė per balkoną, o ežere - ratilai.

GARSENAS. Toliau?

ESTELĖ. Viskas. aš grįžau į Paryžių. O jis pasielgė kaip tinkamas.

GARSENAS. Nusišovė?

ESTELĖ. Na, žinoma. Be reikalo: mano vyras ničnieko neįtarė. *(Pauzė)* Nekenčiu jūsų. *(Kukčioja be ašarų)*

GARSENAS. Nesivarginkit. Čia ašaros neteka.

ESTELĖ. Aš bailė! Bailė! *(Pauzė)* Kad žinotumėt, kaip jūsų nekenčiu!

INESĖ *(apkabindama ją)*. Vargšiukė! *(Garsenui)* Kvota baigta. Nusibodo tas jūsų budelio veidas.

GARSENAS. Budelio... *(Žvalgosi aplinkui)* Viską atiduočiau, kad galėčiau pasižiūrėt į veidrodį. *(Pauzė)* Kaip karšta! *(Automatiškai nusivelka švarką)* O, atsiprašau! *(Nori apsivilkti)*

ESTELĖ. Galite būti vienmarškinis. Dabar jau...

GARSENAS. Taip. *(Sviedžia švarką ant sofos)* Nepykite ant manęs, Estele.

ESTELĖ. Aš nepykstu.

INESĖ. O ant manęs? Tu pyksti ant manęs?

ESTELĖ. Taip.

Tyla

INESĖ. Na kaip, Garsenai? Štai mes pliki kaip kirmėlės. Ar kas nors paaiškėjo?

GARSENAS. Nežinau. Gal kiek ir paaiškėjo. *(Nedrąsiai)* O jeigu pabandytume padėti viens kitam?

INESĖ. Man nereikia pagalbos.

GARSENAS. Inese, mes patekom į voratinklį. Menkiausias jūsų krustelėjimas - pavyzdžiui, pakeliate ranką pasivėduoti - užkliudys mudu su Estele. Niekas iš mūsų neišsigelbės po vieną; arba žūsime visi kartu, arba kartu išsikapanosim. Rinkitės. *(Pauzė)* Kas atsitiko?

INESĖ. Išnuomojo. Langai plačiai atverti, ant mano lovos sėdi vyriškis. Išnuomojo! Išnuomojo! Įeikite, įeikite, nesivaržykit. Tai moteris. Ji prieina prie jo, padeda rankas jam ant pečių... Kodėl neuždega šviesos, tamsu kaip vilko

aky! Ar jie bučiuojasi? Tai mano kambarys! Mano! Kodėl gi neuždega šviesos? Aš jų nebematau. Ką jie ten šnabžda? Jis glamonės ją ant mano lovos? Ji sako, kad dabar vidurnaktis, kambarys saulės užlietas. Vadinasi, aš anku. *(Pauzė)* Viskas baigta: nieko nebematau, nieko nebegirdžiu. Ką gi, su žeme, manyčiau, sąskaitos suvestos. Daugiau jokio pateisinimo. *(Ima virpėti)* Jaučiuosi tuščia. Dabar aš visiškai mirusi. Visa esybe čia. *(Pauzė)* Ką jūs sakėt? Regis, kalbėjote, kad norite man padėti?

GARSENAS. Taip.

INESĖ. Padėti?

GARSENAS. Pergudrauti juos.

INESĖ. O mainais?

GARSENAS. Pagelbėsite man. Visai nesunku, Inese: tereikia trupučio geros valios.

INESĖ. Geros valios... Įdomu, iš kur aš jos paimsiu? Aš kiaurai supuvusi.

GARSENAS. O aš? *(Pauzė)* Ir vis dėlto gal pabandykim!

INESĖ. Mano siela išdžiūvo. Nemoku nei imti, nei duoti. Kaip galėčiau padėti? Sausa šaka tuoj sudegs. *(Pauzė. Žiūri į Estelę, kuri sėdi susiėmusi rankomis galvą)* Florans buvo šviesiaplaukė.

GARSENAS. Ar žinote, kad šita mažytė bus jūsų budelis?

INESĖ. Galbūt numanau.

GARSENAS. Jus įveiks pasinaudodami ja. O aš... aš... aš... į ją nekreipsiu nė menkiausio dėmesio. Jeigu jūs...

INESĖ. Kas?

GARSENAS. Tai spąstai. Jie žiūri, ar jūs pakliūsite į juos.

INESĖ. Žinau. O jūs, jūs irgi spąstai. Manote, kad jie nežino, ką jūs pasakysit? Manote, kad jūsų žodžiai nėra žabangos, kurių nematom? Viskas yra spąstai. O kas man? Aš irgi spąstai. Spąstai jai. Galbūt aš ją pagausiu.

GARSENAS. Jūs ničnieko nepagausite. Mes bėgam vienas paskui kitą kaip mediniai arkliukai karuselėje ir niekad nepavejam viens kito: patikėkite, jie iš anksto viską numatė. Meskite visa tai iš galvos, Inese. Paleiskite ją. Arba visiems trims užtrauksite nelaimę.

INESĖ. Argi aš panaši į tokią, kuri paleidžia grobį? Žinau, kas manęs laukia. Aš degsiu, aš degu ir žinau, kad tai niekad nesibaigs. Aš viską žinau: manote, paleisiu grobį? Ji bus mano, žiūrės į jus mano akimis, kaip Florans žiūrėdavo į aną. Ko jūs mane bauginate nelaime? Sakau, kad žinau viską, ir net negaliu pasigailėt pati savęs. Spąstai! Cha cha! Spąstai! Aišku, aš pakliuvau į spąstus. Na ir kas? Jeigu jie patenkinti - tuo geriau.

GARSENAS *(suima ją už peties).* Bet aš galiu jus užjausti. Pasižiūrėkit į mane: mes nuogi. Nuogi iki pašaknų, aš kiaurai jus matau. Tai mus jungia. Argi manote, kad galėčiau padaryti jums ką bloga? Aš nieko nesigailiu, aš nesiskundžiu, mano širdis irgi išdžiūvusi. Bet jus užjausti aš galiu.

INESĖ *(pasidavusi jo žodžių magijai, dabar pasipurto).* Nelieskite manęs. Negaliu pakęsti, kai mane liečia. O užuojautą pasilikite sau. Garsenai susimildamas, šiame kambaryje ir jums pristatyta daugybė spąstų. Jums. Specialiai jums. Geriau pasirūpinkite savo reikalais. *(Pauzė)* Jei mudvi su mažyte paliksite ramybėje, pasistengsiu jums nekenkti.

GARSENAS *(valandėlę žiūri į ją, paskui patrauko pečiais).* Gerai.

ESTELĖ *(pakeldama galvą).* Gelbėkit, Garsenai.

GARSENAS. Ko jūs norite iš manęs?

ESTELĖ *(atsistoja ir eina prie jo).* Jūs galite padėti man.

GARSENAS. Kreipkitės į ją.

Inesė prieina ir atsistoja užpakaly Estelės, visiškai arti, bet nesiliečia. Dabar ji kalbės Estelei kone į ausį. Bet Estelė, stovėdama veidu į Garseną, kuris

žiūri į ją tylėdamas, atsakinėja vien jam, tarsi klausinėtų jis

ESTELĖ. Aš prašau, juk jūs prižadėjote, Garsenai, prižadėjote! Greičiau, greičiau, aš nenoriu likti viena. Olga nusivedė jį šokius.

INESĖ. Ką nusivedė?

ESTELĖ. Pjerą. Jiedu šoka.

INESĖ. Kas yra Pjeras?

ESTELĖ. Vienas kvailiukas. Jis mane vadino šaltinėliu. Jis mylėjo mane. Ji nusivedė jį į šokius.

INESĖ. Tu myli jį?

ESTELĖ. Jie sėdasi. Ji uždusus. Kodėl ji šoka? Gal nori sublogti? Žinoma, ne. Žinoma, aš jo nemylėjau: jis aštuoniolikos metų, aš gi ne žmogėdra.

INESĖ. Tad atstok nuo jų. Koks tavo rūpestis?

ESTELĖ. Jis buvo mano.

INESĖ. Žemėje nebėra nieko tavo.

ESTELĖ. Jis buvo mano.

INESĖ. Taip, buvo... Pamėgink jį paimti, pamėgink prisiliesti prie jo. O ji, Olga, gali. Ar ne? Argi ne? Gali paimti jį už rankų, liesti jo kelius.

ESTELĖ. Ji spaudžiasi prie jo savo didele krūtine, alsuoja tiesiai jam į veidą. Nykštuk, vargšas Nykštuk, ko tu lauki, kodėl nenusijuoki jai į akis? O, anksčiau būtų užtekę vien mano žvilgsnio, ir ji nebūtų drįsusi... Ar aš tikrai jau esu niekas?

INESĖ. Niekas. Žemėje neliko nė trupinėlio tavęs, tavo visas lobis čia. Gal reikia peilio knygoms pjaustyti? Bronzinės statulėlės? Žydroji sofa tavo. Ir aš tavo, mažyte, amžinai tavo.

ESTELĖ. Cha! Mano? Kuris iš judviejų išdrįstų pavadinti

mane šaltinėliu? Jūsų neapgausi, jūs žinote, kad aš šiukšlė. Galvok apie mane, Pjerai, galvok apie mane, gink mane! Kol tu galvoji: "Mano šaltinėlis, tyrasis šaltinėlis", aš tik pusiau čia, aš tik pusiau kalta, aš esu šaltinėlis ten, šalia tavęs. Ji raudona kaip pomidoras. Ne, tai neįmanoma: šimtą kartų juokėmės iš jos drauge! O kokia čia melodija? Aš ją taip mėgau! O, tai Sen Luji bliuzas!.. Ką gi, šokit, šokit! Tai juoktumėtės, Garsenai, ją pamatęs! O ji niekad nesužinos, kad aš ją matau. Matau tave, matau tavo išsidraikiusius plaukus, matau tavo įaudrintą veidą, matau, kaip tu mindai jam kojas. Nors mirk iš juoko! Na greičiau! Greičiau! Jis ją traukia, stumia. Tiesiog nepadoru. Greičiau! Jis man sakydavo: "Jūs tokia lengvutė!" Greičiau, greičiau! *(Kalbėdama šoka)* Sakau, kad matau tave. O jai nė motais, šoka mano akyse. Mūsų Estelė! Kodėl mūsų Estelė? Ak, nutilk! Per laidotuves nė ašaros neišliejai. Ji jam pasakė: "Mūsų Estelė!" Ji drįsta kalbėti su juo apie mane. Nepataiko į ritmą, taip jai ir reikia. Žinos kalbėt ir šokti vienu metu. Ką tu šneki... Ne, ne nesakyk jam! Aš atiduodu jį tau, pasiimk jį, turėkis, daryk su juo ką nori, tik nesakyk... *(Liaujasi šokusi)* Gerai. Dabar gali jį turėtis. Garsenai, ji jam viską pasakė apie Rože, kelionę į Šveicariją, apie vaiką, ji jam viską papasakojo. "Mūsų brangioji Estelė nebuvo..." Taip, taip, tikrai, aš nebuvau... Jis liūdnai linguoja galvą, bet nepasakysi, kad ta žinia jį sukrėtė. Dabar turėkis jį. Man neberūpi jo ilgos blakstienos nei drovi šypsena. Pamanyk sau! Jis vadino mane šaltinėliu, krištolu. Ką gi, krištolas sudužo į smulkiausias šukes. "Mūsų brangioji Estelė". Tai šokit! Šokit! Taikykit į ritmą. Viens, du! *(Šoka)* Viską pasauly atiduočiau, kad tik galėčiau akimirkai sugrįžt į žemę, vienai akimirkai, - ir pašokti. *(Ji šoka. Pauzė)* Blogai girdėti. Jie užgesino šviesas, lyg ruoštųsi šokti tango. Kodėl tokia tyli muzika? Garsiau! Kaip toli! Aš... aš nieko nebegirdžiu. *(Sustoja)* Ir niekad nebeišgirsiu. Žemė apleido mane. Garsenai, pažvelk į mane, apkabink mane.

Inesė už Estelės nugaros rodo Garsenui, kad pasitrauktų

INESĖ *(valdingai).* Garsenai!

GARSENAS *(žengia žingsnį atgal ir rodo Estelei į Inesę).* Kreipkitės į ją.

ESTELĖ *(įsikimba į Garseną).* Neišeikit! Juk jūs vyras! Pažiūrėkit į mane, nenusukit akių - argi taip sunku? Mano plaukai aukso spalvos, be to, kai kas dėl manęs nusižudė. Maldauju, juk jūs vis tiek žiūrėsit į ką nors. Jei ne į mane, tai į statulėlę, stalą arba sofas. Juk aš mielesnė akiai, ar ne? Žiūrėk, aš iškritau iš jų širdžių kaip paukštelis iš lizdo. Pakelk mane, priglobk savo širdy, pamatysi, kokia aš būsiu švelni.

GARSENAS *(stipriai pastumia ją nuo savęs).* Sakau, kreipkitės į ją.

ESTELĖ. Į ją? Jos nereikia paisyti - ji moteris.

INESĖ. Manęs nereikia paisyti? Bet, paukštyte, jau seniai tu priglausta mano širdy. Nebijok, aš žiūrėsiu į tave nenuleisdama akių, net nemirksėdama. Tu gyvensi mano žvilgsnyje kaip aukso smiltelė saulės spinduly.

ESTELĖ. Saulės spinduly? Dar ko! Palikite mane ramybėje. Ką tik mėginote - matėt, kad nieko neišėjo.

INESĖ. Estele, tu mano šaltinėlis, mano krištolas!

ESTELĖ. Jūsų krištolas? Juokinga! Ką norite apgauti? Visi žino, kad išmečiau savo vaiką per langą. Ant žemės pažiro krištolo šukės, bet man nusispjaut. Liko tik apvalkalas - ir jis ne jums skirtas.

INESĖ. Eikš! Būsi, kas norėsi: šaltinėlis, pamazgų duobė; kokia norėsi, tokia ir atsispindėsi mano akių gelmėj.

ESTELĖ. Paleiskite mane! Jūs neturit akių! Ką reikia padaryti, kad mane paleistum? Še tau!

Spjauna Inesei į veidą. Toji staigiai ją paleidžia

INESĖ. Garsenai! Jūs už tai sumokėsit!

Pauzė. Garsenas gūžteli pečiais ir eina prie Estelės

GARSENAS. Vadinasi, tau reikia vyro?

ESTELĖ. Vyro? Ne. Tavęs.

GARSENAS. Nepaistyk niekų. Tau tiktų bet kas. O kadangi aš po ranka, gerai ir aš. *(Suima ją už pečių)* Žinai, visai neišmanau, kuo galėčiau tau patikti: nesu kvaišelis ir nešoku tango.

ESTELĖ. Imu tave tokį, koks esi. Gal sugebėsiu pakeisti.

GARSENAS. Abejoju... Būsiu... išsiblaškęs. Man rūpi kiti dalykai.

ESTELĖ. Kokie?

GARSENAS. Tau jie neįdomūs.

ESTELĖ. Aš atsisėsiu ant tavo sofos. Lauksiu, kol ateisi.

INESĖ *(prapliumpa juoktis)*. Tai kalė! Šliaužk! Šliaužk pas jį! O jis net nėra gražus!

ESTELĖ *(Garsenui)*. Neklausyk, ką ji šneka. Ji neturi akių, ji neturi ausų. Jos nereikia paisyti.

GARSENAS. Aš duosiu tau viską, ką galėsiu. Tai nedaug. Nemylėsiu tavęs - per gerai pažįstu.

ESTELĖ. Tu geidi manęs?

GARSENAS. Taip.

ESTELĖ. Daugiau man nieko nereikia.

GARSENAS. Tada... *(Pasilenkia prie jos)*

INESĖ. Estele! Garsenai! Iš proto išsikraustei! Juk aš esu čia!

GARSENAS. Matau. Na ir kas?

INESĖ. Mano akivaizdoje? Ne... jūs neišdrįsit!

ESTELĖ. Kodėl? Aš gi nusirenginėdavau kambarinės akyse.

INESĖ *(kabindamasi į Garseną)*. Paleiskit ją! Paleiskit ją! Nelieskit jos savo šlykščiom vyriškom rankom!

GARSENAS. Štai kaip? Nesu džentelmenas, nepabūgsiu smogti moteriai. *(Šiurkščiai atstumia ją)*

INESĖ. Jūs pažadėjot, Garsenai, jūs man pažadėjot! Maldauju, jūs gi pažadėjot!

GARSENAS. Jūs pati sulaužėt sutartį.

INESĖ *(ištrūksta ir traukiasi į kambario kampą).* Darykite, ką norit, jūs stipresni. Tik atsiminkit - aš čia ir matau jus. Nenuleisiu akių nuo jūsų, Garsenai, bučiuokitės, aš žiūrėsiu. Kaip aš jūsų abiejų nekenčiu! Mylėkitės, mylėkitės! Mes pragare, ateis ir mano eilė. *(Kitoje scenoje ji žiūrės į juos nieko nesakydama)*

GARSENAS *(grįžta pas Estelę ir apkabina ją per pečius).* Duok savo lūpas. *(Pauzė. Pasilenkia prie jos, bet staiga atsitiesia)*

ESTELĖ *(apmaudžiai).* Na!.. *(Pauzė)* Sakiau, kad nekreiptum į ją dėmesio.

GARSENAS. Kaip nekreipsi! *(Pauzė)* Gomezas redakcijoje. Jie uždarė langus, vadinasi, žiema. Pusė metų. Praėjo pusė metų, kai jie mane... Aš tave įspėjau, jog kartais būsiu išsiblaškęs? Jie dreba, visi apsivilkę švarkus... Keista, kad jiems ten šalta, - man taip karšta. Šįkart jie kalbasi apie mane.

ESTELĖ. Ilgai kalbės. *(Pauzė)* Bent pasakytum, ką jis pasakoja.

GARSENAS. Nieko. Nieko nepasakoja. Šunsnukis, ir tiek. *(Klausosi ištempęs ausis)* Tikras šunsnukis. Bala nematė. *(Palinksta prie Estelės)* Grįžkime prie savo reikalų. Tu mylėsi mane?

ESTELĖ *(šypsodamasi).* Kas žino?

GARSENAS. Pasitikėsi manim?

ESTELĖ. Keistas klausimas: tu nuolat būsi mano akyse ir neapgaudinėsi manęs su Inese.

GARSENAS. Žinoma. *(Pauzė. Paleidžia Estelę)* Aš kalbėjau apie kitokį pasitikėjimą. *(Klausosi)* Na, sakyk, ką tik nori:

aš nebegaliu apsiginti. *(Estelei)* Estele, reikia, kad pasitikėtum manimi.

ESTELĖ. Kokia painiava! Štai mano lūpos, mano rankos, mano kūnas - viskas galėtų būti taip paprasta... Pasitikėti tavim? Ne, aš nepasitikiu; tu mane varžai. Matyt, esi padaręs kažką labai blogo, kad vis reikalauji mano pasitikėjimo.

GARSENAS. Jie mane sušaudė.

ESTELĖ. Žinau: atsisakei vykti į frontą. O paskui?

GARSENAS. Aš... Aš ne visiškai atsisakiau. *(Nematomiems)* Puikiai kalba, smerkia išsijuosęs, bet nesako, ką daryti. Ar man reikėjo nueiti pas generolą ir pasakyti: "Generole, aš neisiu į frontą"? Kvailystė! Tuojau būtų uždarę į belangę. O aš norėjau rašyti apie tai, ką matau, rašyti! Nenorėjau, kad užčiauptų man burną *(Estelei)* Aš... Aš išvažiavau. Traukiniu. Sučiupo pasienyje.

ESTELĖ. Kur važiavai?

GARSENAS. Į Mechiką. Maniau ten leisti pacifistinį laikraštį. *(Tyla)* Na, pasakyk ką nors.

ESTELĖ. Ką aš turėčiau pasakyti? Tu gerai pasielgei, nes nenorėjai kariauti. *(Garsenas susierzina)* O, brangusis, aš nežinau, ką tau atsakyti.

INESĖ. Aukseli, turi jam pasakyti, kad spruko kaip liūtas. Nes jis paspruko, tas tavo brangusis. Tai jį ir kankina.

GARSENAS. Pasprukau, išvykau, vadinkit, kaip patinka.

ESTELĖ. Jei būtum pasilikęs, tave būtų patupdę už grotų.

GARSENAS. Žinoma. *(Pauzė)* Estele, aš bailys?

ESTELĖ. Mielasis, iš kur aš galiu žinoti, nesu to patyrusi savo kailiu. Pats turi nuspręsti.

GARSENAS *(pavargęs)*. Negaliu.

ESTELĖ. Pasistenk prisiminti: juk turėjai priežasčių taip pasielgti.

GARSENAS. Taip.

ESTELĖ. Kokių?

GARSENAS. Ar tai tikros priežastys?

ESTELĖ *(apmaudžiai)*. Tau viskas taip sudėtinga.

GARSENAS. Norėjau parašyti tiesą, aš... ilgai mąsčiau... Argi tai tikroji priežastis?

INESĖ. Ak štai koks klausimas! Ar tai tikroji priežastis? Tu svarstei, nenorėjai lengvabūdiškai pult į kovą. Bet baimė, neapykanta ir visokios kitokios šlykštynės, kurios paprastai slepiamos, irgi yra priežastys. Tai galvok, kamantinėk save.

GARSENAS. Nutilk! Tavo patarimų tik ir trūko. Dieną naktį vaikščiojau po kamerą. Nuo lango prie durų, nuo durų prie lango. Sekiau save. Ėjau savo pėdsakais. Rodos, praslinko amžinybė save kamantinėjant, bet kas padaryta - padaryta. Aš... įsėdau į traukinį, štai kas yra tikra. Bet kodėl? Kodėl? Galiausiai nutariau: mirtis viską išspręs. Jei mirsiu tauriai, būsiu įrodęs, kad nesu bailys...

INESĖ. O kaip tu mirei, Garsenai?

GARSENAS. Nekaip. *(Inesė kvatojasi)* Paprasčiausiai kūnas neišlaikė. Aš nesigėdiju. Tik viskas taip ir liko neišsiaiškinta visiems laikams. *(Estelei)* Eikš. Pažvelk į mane. Man reikia, kad į mane kas nors žiūrėtų, kol jie ten, žemėje, kalbasi apie mane. Man patinka žalios akys.

INESĖ. Žalios akys? Tik pamanyk! O tau, Estele, patinka bailiai?

ESTELĖ. Jei nori žinoti, man vis tiek. Nesvarbu, ar jis bailys, ar ne, - kad tik gerai bučiuotųsi.

GARSENAS. Jie linguoja galvomis, traukdami cigarus; nuobodu. Jie galvoja: Garsenas bailys. Vangiai, abejingai. Juk reikia apie ką nors galvoti. Garsenas bailys! Štai kaip nusprendė mano bičiuliai. Po pusmečio sakys: bailus kaip Garsenas. Judviem pasisekė: apie jus žemėje niekas nebegalvoja. Mano gyvenimas sunkesnis.

INESĖ. O kaip jūsų žmona, Garsenai?

GARSENAS. Žmona? Ji mirė.

INESĖ. Mirė.

GARSENAS. Turbūt užmiršau pasakyti. Neseniai mirė. Maždaug prieš du mėnesius.

INESĖ. Iš sielvarto?

GARSENAS. Aišku, iš sielvarto. O iš ko gi daugiau? Viskas klostosi kuo puikiausiai: karas baigėsi, žmona mirė, o aš įėjau į istoriją. *(Sukukčioja be ašarų ir persibraukia ranka veidą. Estelė įsikimba į jį)*

ESTELĖ. Brangusis mano! Pažiūrėk į mane, brangusis. Paliesk mane, paliesk mane. *(Paima jo ranką ir padeda sau ant krūtinės)* Padėk ranką man ant krūtinės. Tegul būna, neatitrauk. Jie vienas po kito numirs, kad ir ką dabar galvotų. Pamiršk juos. Esu tik aš.

GARSENAS *(ištraukdamas ranką)*. O jie manęs neužmiršta. Vieni numirs, ateis kiti ir perims estafetę: mano gyvenimas jų rankose.

ESTELĖ. O, tu per daug mąstai!

GARSENAS. O kas man lieka? Kitados aš veikiau... Ak, jei galėčiau nors vienai dienai grįžti pas juos... pasiteisinčiau! Bet aš išmestas iš žaidimo: jie suvedinėja sąskaitas be manęs ir yra teisūs, nes aš miręs. Padvėsęs kaip šuo. *(Juokiasi)* Tapau visuomeniniu turtu. *(Pauzė)*

ESTELĖ *(švelniai)*. Garsenai!

GARSENAS. Tu čia? Tai klausyk: padarysi man paslaugą. Ne, nebijok. Žinau, tau keista ir neįprasta, kad prašo tavo pagalbos. Bet jeigu panorėtum, jeigu pamėgintum: gal mes tikrai galėtume pamilti vienas kitą? Žiūrėk, tūkstančiai jų kartoja, kad aš bailys. Bet kas tie tūkstančiai? Jei atsirastų nors viena būtybė, vienut vienintelė, ir patikėtų visa širdim, kad aš nepabėgau, kad aš negalėjau pabėgti, kad aš drąsus, kad aš taurus, aš... esu tikras, jog

būčiau išgelbėtas! Ar nori tikėti manim? Tu man būtum brangesnė už mane patį.

ESTELĖ *(juokdamasi)*. Idiotas! Mielas idiotas! Argi aš galėčiau mylėti bailį?

GARSENAS. Betgi tu sakei...

ESTELĖ. Šaipiausi iš tavęs. Man patinka vyrai, Garsenai, tikri vyrai, vėjo nugairintu veidu, tvirtom rankom. Bailys negali turėti tokio smakro, tokių lūpų, tokio balso, tokių plaukų. Ir už tas lūpas, tą balsą, tuos plaukus myliu tave.

GARSENAS. Tai tiesa? Atsakyk - tiesa?

ESTELĖ. Nori, kad prisiekčiau?

GARSENAS. Tada nieko nebebijau, nei ten, nei čia. Estele, mes išeisim iš pragaro. *(Inesė ima kvatoti. Jis nutyla ir žiūri į ją)* Kas atsitiko?

INESĖ *(juokdamasi)*. Bet ji juk netiki nė vienu savo žodžiu! Koks tu naivus! "Estele, aš bailys?" Jai gi nusispjaut, ar tu bailys, ar ne!

ESTELĖ. Inese! *(Garsenui)* Neklausyk jos. Jeigu nori, kad tikėčiau tavim, pirmiausia tikėk manimi.

INESĖ. Kaipgi, kaipgi! Tikėk ja. Jai reikia vyro, gali tuo tikėti, vyro rankos per liemenį, vyriško kvapo, vyriško geismo vyro akyse. O dėl viso kito... Nusispjaut! Ji pasakytų, jog esi Dievas Tėvas, kad tik tau suteiktų malonumo.

GARSENAS. Estele! Tai tiesa? Sakyk - tiesa?

ESTELĖ. Ką aš galiu pasakyti? Nieko nesuprantu, ką tu čia pasakoji. *(Trepteli koja)* Kaip viskas erzina! Net jei buvai bailys, mylėčiau tave čia! Ar ne gana?

Pauzė

GARSENAS *(abiem moterims)*. Jūs man šlykščios! *(Eina prie durų)*

ESTELĖ. Ką darai?

GARSENAS. Išeinu.

INESĖ *(greitai)*. Netoli nueisi: durys uždarytos.

GARSENAS. Turės atidaryti.

Spaudžia skambučio mygtuką. Skambutis neveikia

ESTELĖ. Garsenai!

INESĖ *(Estelei)*. Nesijaudink, skambutis sugedęs.

GARSENAS. Sakau jums - atidarys. *(Daužo kumščiu duris)* Aš nebegaliu jūsų pakęsti, nebeturiu jėgų. *(Estelė pribėga prie jo, jis ją atstumia)* Eik šalin! Tu man dar šlykštesnė negu ji. Aš nenoriu įklimpti į tavo akis. Tu šlapia! Minkšta! Tu - aštuonkojis, tu - pelkė. *(Daužo duris)* Ar atidarysit?

ESTELĖ. Garsenai, maldauju - neišeik, aš nieko nebekalbėsiu, paliksiu tave ramybėje, tik neišeik. Inesė išleido nagus, nebenoriu likti su ja.

GARSENAS. Išsikapanok pati. Aš tavęs nekviečiau.

ESTELĖ. Bailys! Bailys! Tikras bailys!

INESĖ *(eidama prie Estelės)*. Tai ką, paukštyte, nepatenkinta? Tu spjovei man į veidą, kad jam patiktum, dėl jo ir susipykom. Bet jis išeina, tas džiaugsmo drumstėjas, ir liksim vienos moterys.

ESTELĖ. Nieko nelaimėsi. Jei durys atsidarys, aš pabėgsiu.

INESĖ. Kur?

ESTELĖ. Nesvarbu. Kuo toliau nuo tavęs.

Garsenas nesiliauja daužęs duris

GARSENAS. Atidarykite! Atidarykit! Tebūnie ispaniški batai, replės, lydytas švinas, geležinė apykaklė, visa, kas degina, kas plėšo, - noriu iš tikrųjų kentėti. Geriau šimtai žaizdų, geriau bizūnas, sieros rūgštis negu proto kančia, kančios šešėlis, kuris sklando apie tave, paliečia, bet niekad nesuteikia tikro skausmo. *(Čiumpa už durų ranke-*

nos ir purto ją) Ar neatidarysit? *(Durys staiga atsidaro, ir jis vos nenukrenta)* A-a-a!

Ilga tyla

INESĖ. Ką gi, Garsenai, eikite sau.

GARSENAS *(lėtai)*. Įdomu, kodėl tos durys atsidarė.

INESĖ. Ko jūs laukiat? Eikite, greičiau!

GARSENAS. Aš niekur neisiu.

INESĖ. O tu, Estele? *(Estelė nė krust, Inesė prapliumpa juoktis)* Na, tai kuris? Kuris iš mūsų trijų? Kelias laisvas, kas mus laiko? Oi! Nors mirk iš juoko! Mes neišskiriami.

ESTELĖ *(puola ant jos iš už nugaros)*. Neišskiriami? Garsenai! Padėk man! Greičiau! Mes ją išmesim lauk ir uždarysim duris; tesižino.

INESĖ *(ginasi)*. Estele! Estele! Maldauju, palik mane čia! Tik ne į koridorių!

GARSENAS. Paleisk ją.

ESTELĖ. Turėk proto, ji tavęs nekenčia.

GARSENAS. Dėl jos aš likau čia.

Estelė paleidžia Inesę ir apstulbusi žiūri į Garseną

INESĖ. Dėl manęs? *(Pauzė)* Ką gi, uždarykite duris. Šimtą kartų karščiau, kai jos atviros. *(Garsenas eina prie durų ir uždaro)* Dėl manęs?

GARSENAS. Taip. Tu juk žinai, kas yra bailys.

INESĖ. Taip, žinau.

GARSENAS. Tu žinai, kas yra blogis, gėda, baimė. Buvo dienų, kai matydavai save kiaurai, - tau pakirsdavo rankas ir kojas. O rytojaus dieną tu nebežinodavai, ką ir galvoti, tau nepavykdavo išsiaiškinti vakarykščio praregėjimo. Taip, tu žinai, kokia blogio kaina. Ir jei sakai, kad aš bailys, vadinasi, žinai, ar ne?

INESĖ. Taip.

GARSENAS. Tave ir turiu įtikinti: mes vienos genties. Manei, kad išeisiu? Negalėjau palikti tavęs čia - nugalėtojos - su visom tom mintim, mintim apie mane.

INESĖ. Tu tikrai gali įtikinti mane?

GARSENAS. Man nieko kito nelieka. Žinai, aš jų nebegirdžiu. Tikriausiai liovėsi kalbėję apie mane. Mano byla baigta, jiems žemėje aš tiesiog niekas, net ne bailys. Štai mes vieni, Inese: tik judvi galvojat apie mane. Jos nepaisykim. Bet jeigu tu, kuri manęs nekenti, manimi patikėtum, aš būčiau išgelbėtas.

INESĖ. Tai nelengva. Pažiūrėk į mane - aš užsispyrusi.

GARSENAS. Įtikinėsiu tiek laiko, kiek reikės.

INESĖ. Tai gal įtikinėsi visą laiką. Visą laiką.

GARSENAS *(suimdamas ją per pečius)*. Klausyk, kiekvienas siekia savo tikslo, tiesa? Man nerūpėjo pinigai, meilė. Aš norėjau būti vyras. Tikras vyras. Viską pastačiau ant kortos. Argi bailys rinktųsi pavojingiausius kelius? Ar galima spręsti apie visą gyvenimą iš vieno poelgio?

INESĖ. O kodėl ne? Trisdešimt metų manei esąs drąsus. Tūkstančiai silpnybių - nieko tokio, herojams viskas leista. Kaip patogu! O iškilus pavojui, pasijutai priremtas prie sienos ir... išvažiavai į Mechiką.

GARSENAS. Aš netroškau šito heroizmo. Aš jį pasirinkau. Esi toks, koks nori būti.

INESĖ. Įrodyk. Įrodyk, kad netroškai. Tik veiksmai parodo, ko norėjai.

GARSENAS. Per anksti numiriau. Nespėjau atlikti savo veiksmų.

INESĖ. Mirštama visada per anksti arba per vėlai. Tačiau gyvenimas tuo ir baigiasi, brūkšnys pabrauktas; reikia susumuoti. Tu esi tavo gyvenimas, ir niekas daugiau.

GARSENAS. Gyvatė! Viskam turi parengusi atsakymą.

INESĖ. Nieko tokio! Nenustok drąsos. Tau neturėtų būt

sunku mane įtikinti. Ieškok argumentų, bent kiek pasistenk. *(Garsenas gūžteli pečiais)* Na, tai kas atsitiko? Aš gi sakiau, kad esi įskaudinamas. O, dabar tu už viską sumokėsi. Tu bailys, Garsenai, bailys, nes šito aš noriu. Aš noriu, girdi, aš noriu! Bet tu matai, kokia aš silpna - tik atodūsis, tik žvilgsnis, įsmeigtas į tave, tik blyški mintis apie tave. *(Jis eina prie jos, išskėtęs rankas)* O! Plačiau rankas, didžiules vyriškas rankas! Bet ko tu tikiesi? Rankomis minčių nesugausi. Matai, nėra išeities: turėsi mane įtikinėti. Įkliuvai.

ESTELĖ. Garsenai!

GARSENAS. Ką?

ESTELĖ Atkeršyk jai.

GARSENAS. Kaip?

ESTELĖ. Pabučiuok mane, išgirsi, ką ji užgiedos.

GARSENAS. Taip, tai tiesa, Inese. Aš įkliuvau, bet ir tu įkliuvai. *(Pasilenkia prie Estelės)*

INESĖ *(rikteli)*. Ak! Bailys! Bailys! Pirmyn! Ieškok moterų paguodos!

ESTELĖ. Giedok, Inese, giedok!

INESĖ. Nuostabi pora! Kad matytum, kaip jo didžiulė letena glamonėja tavo nugarą, glamžo kūną ir suknelę. Jo delnai drėgni, jis prakaituoja. Tavo suknelėje liks žydras atspaudas.

ESTELĖ. Giedok! Giedok! Prispausk mane dar stipriau prie savęs, Garsenai, ji sprogs iš pavydo.

INESĖ. Taip, taip, stipriai prispausk ją, prispausk ją! Liekite savo aistras! Meilė nuostabi, ar ne, Garsenai? Šilta ir gili kaip miegas, bet aš tau neleisiu užmigti.

Garsenas grįžteli į Inesę

ESTELĖ. Neklausyk jos. Štai mano lūpos, bučiuok jas, aš tavo visa.

INESĖ. Tai ko lauki? Daryk, kas tau sakoma. Bailys Garsenas laiko glėbyje vaikžudę Estelę. Einam lažybų. Pabučiuos ją bailys Garsenas ar ne? Aš jus matau, matau, aš viena, bet jums aš - minia, minia, girdi, Garsenai, minia? *(Šnabžda)* Bailys! Bailys! Bailys! Bailys! Veltui bėgi nuo manęs, aš tavęs nepaleisiu. Ko tu ieškai jos lūpose? Užmaršties? Bet aš gi tavęs neužmiršiu. Tu juk turi mane įtikinti. Mane. Eikš, eikš! Aš laukiu tavęs. Matai, Estele, jo gniaužtai atsileidžia, jis klusnus kaip šuo... tau jis neatiteks!

GARSENAS. Ar niekad neužges šviesa?

INESĖ. Niekad.

GARSENAS. Tu visada mane matysi?

INESĖ. Visada.

Garsenas palieka Estelę ir žengia keletą žingsnių per kambarį. Sustoja ties bronzine statulėle

GARSENAS. Statulėlė... *(Glosto ją)* Taip, dabar man viskas aišku. Štai statulėlė, aš žiūriu į ją ir suprantu, kad esu pragare. Aš jums sakau, kad viskas buvo numatyta. Jie numatė, jog aš stovėsiu prie šito židinio, spausiu ranka tą statulėlę, o į mane bus įsmeigti šitie žvilgsniai, kurie mane ryte ryja... *(Staiga atsisuka)* O, jūs tik dvi? Maniau, kad daug daugiau. *(Juokiasi)* Vadinasi, tai ir yra pragaras. Niekad nebūčiau pagalvojęs... Prisiminkite: siera, laužas, iešmai... Juokdariai. Kam tie iešmai: pragaras - tai Kiti.

ESTELĖ. Mielasis!

GARSENAS *(atstumdamas ją)*. Pasitrauk. Tarp mūsų stovi ji. Aš negaliu tavęs mylėti, kai ji mato mane.

ESTELĖ. Ak, štai kaip! Ką gi, daugiau ji mūsų nematys. Paima nuo stalo peilį knygoms pjaustyti, puola prie Inesės ir ima ją badyti

INESĖ *(gindamasi ir juokdamasi)*. Ką tu darai., ką darai, ar išprotėjai? Puikiai žinai, kad aš mirusi.

ESTELĖ. Mirusi? *(Išmeta peilį)*

Pauzė. Inesė paima peilį ir įsiutusi smeigia sau

INESĖ. Mirusi! Mirusi! Mirusi! Niekas nepadės - nei peilis, nei nuodai, nei virvė. Tai jau įvyko, supranti? Ir mes amžinai drauge. *(Juokiasi)*

ESTELĖ *(prapliumpa juoktis)*. Amžinai! Viešpatie, kaip juokinga! Amžinai!

GARSENAS *(juokiasi žiūrėdamas į jas abi)*. Amžinai.

Sėdasi kiekvienas ant sofos. Ilga tyla. Liaujasi juoktis ir žiūri vienas į kitą. Garsenas atsistoja

GARSENAS. Ką gi, tęskime.

Uždanga

William Faulkner
Albert Camus

REKVIEM VIENUOLEI

VEIKĖJAI

TEISĖJAS

NENSĖ MENIGO

GEVINAS STIVENSAS

TEMPLĖ STIVENS

GOVENAS STIVENSAS

GUBERNATORIUS

PITERIS

PONAS TABSAS,
kalėjimo sargas

Premjera įvyko 1956 m. rugsėjo 20 d.
Théâtre des Mathurins - Marcel Herrand.
Režisierius Albert Camus

PIRMA DALIS

PIRMAS PAVEIKSLAS

Teismas. Lapkričio 13 diena, 17 valanda 30 minučių. Uždanga nuleista. Palaipsniui įsižiebia rampos šviesos

VYRIŠKAS BALSAS *(už uždangos).* Kaltinamoji, stokite!

Kyla uždanga, kartu kaltinamųjų suole stojasi kaltinamoji. Pasirodo teismo salės dalis.
Mat teismas užima ne visą sceną, o tik aukštesnę jos dalį kairėje; dešinioji - žemesnė - scenos pusė lieka tamsi. Taigi dekoracija, kurią matome, ne tik išryškinta prožektorių šviesų, bet ir kiek pakylėta virš scenos. Vadinasi, matome ne visą teismo salę, o jos dalį: pertvarą, teisėją, teismo vykdytojus, prisiekusiuosius tarėjus, prokurorą ir advokatą. Gynėjas - advokatas Gevinas Stivensas, kokių keturiasdešimties metų vyriškis.
Kaltinamoji stovi. Tai negrė, jai apie trisdešimt, vadinasi, ji gali būti įvairaus amžiaus - tarp dvidešimties ir keturiasdešimties, ramaus, neįžvelgiamo, kone mįslingo veido. Atrodo labai aukšto ūgio. Ji iškilusi virš kitų. Visų žvilgsniai nukreipti į ją. Bet ji į nieką nežiūri. Akys įsmeigtos kažkur į tolį, tarsi ji būtų viena.
Salėje mirtina tyla.
Visi ją stebi

TEISĖJAS. Nense Menigo, netrukus bus paskelbtas teismo nuosprendis. Ar galite ką nors pasakyti pasiteisindama?

Nensė neatsako. Stovi kaip stovėjusi, lyg neišgirdusi klausimo

TEISĖJAS. Primenu: įstatymas draudžia kalbėti paskelbus nuosprendį. Nepakęsiu jokių teismo procedūros pažeidimų. Taigi jei norite ką pasakyti, kalbėkite dabar. *(Nensė*

tyli) Ponas Stivensai, prašom pakartoti ginamajai mano žodžius. Malonėkite tai padaryti įtaigiai. Jūsų klientė jau išsišoko proceso pradžioje prisipažindama kalta, o jūs apsiėmėt įrodyti jos nekaltumą. Jums, rodos, nepavyko jos nuteikti taip, kad išgirstume reikiamą atsakymą. Norėčiau, jog dabar geriau paaiškintumėt, kaip ji turėtų elgtis paskelbus nuosprendį.

STIVENSAS. Nense, teismas įspėja, kad, paskelbus nuosprendį, jūs nieko nebegalėsite pasakyti, ničnieko. Nė žodžio. Jeigu turite ką nors pareikšti teismui, kalbėkite dabar. *(Nensė tyli)* Supraskite, Nense. Teismas turi savo įstatymus. Aš žinau, kodėl jūs pasakėte "kalta", nors visą laiką kartojau, kad reikia atsakyti "nekalta". Aš žinau, ką jūs norėjote tuo pasakyti. Tačiau teismas jau baigėsi. Po valandėlės, kalėjime, galvosite ir kalbėsite ką tik norit, viską, kas jums slegia širdį, visa, ką aš žinau ir suprantu. Bet čia, kai bus paskelbtas nuosprendis, turėsite tylėti. Jeigu norite ką pasakyti, kalbėkite dabar. Ar supratote?

Nensė žiūri į jį ir tyli

TEISĖJAS *(nekantriai)*. Ar ji suprato?

STIVENSAS. Ji suprato, gerbiamas teisėjau, kiek gali suprasti, kas ją ištiko, kenčianti ir patikli būtybė.

TEISĖJAS. Tad skaitau nuosprendį. "Kadangi jūs, Nensė Menigo, šių metų rugsėjo tryliktą dieną sąmoningai ir apgalvotai nužudėte ponų Stivensų, gyvenančių Džefersono mieste, kūdikį, teismas nuteisia jus mirties bausme pakariant. Nuosprendis bus įvykdytas po keturių mėnesių, kovo tryliktą dieną, mūsų valstijos didžiausio miesto kalėjime, kur jūs būsite nugabenta po teismo. Viešpatie, pasigailėk jos sielos".

NENSĖ *(visiškai ramiai, net nekrūptelėjusi, sako tarsi pati sau, jos balsas skamba visiškoje tyloje)*. Taip, Viešpatie. Esu kalta, Viešpatie. Ačiū tau, Viešpatie!

Salėje pasigirsta prislopintas murmesys, šūksniai: nematomi žiūrovai apstulbę tokio neregėto dalyko

akivaizdoje - pažeisti teismo įstatymai! Žiūrovai pradeda niurnėti ar net bruzdėti, o tarp jų, tiksliau virš jų, stovi Nensė, tarsi statula. Teisėjas kaukši plaktuku per stalą, pašoka teismo vykdytojas, greitai leidžiasi uždanga - trūkčiodama, tarsi visi - teisėjai, sargybiniai, net prisiekusieji tarėjai - supuolę trauktų ją žemyn, norėdami kuo greičiau paslėpti nuo žmonių akių tokį skandalą. Kažkur, tarp nematomų žiūrovų, pasigirsta moters balsas - dejonė, aimana, gal net rauda

TEISĖJAS. Tylos! Tylos! Išprašykite visus iš salės!

Šaižiai sučirškia skambutis, greitai nusileidžia uždanga

ANTRAS PAVEIKSLAS

Lapkričio 13 diena. 18 valanda. Lėtai kyla uždanga. Scenoje - Stivensų svetainė. Vidury kambario stalas, ant kurio stovi lempa, aplink jį kėdės; kairėje, scenos gilumoje, sofa, toršeras, bra; kairėje durys į prieškambarį; gilumoje atdaros dvivėrės durys į valgomąjį; dešinėje - dujų židinys su dirbtinėm pliauskom. Kambarys elegantiškas, modernus, bet atrodo tarsi iš kitos epochos. Tai seni namai - aukštos lubos, karnizai, senoviški baldai.

Pasigirsta žingsniai, paskui nušvinta lempos, - kažkas įeidamas uždegė šviesą. Pro duris kairėje pusėje įeina Templė, iš paskos - jos vyras Govenas ir advokatas Gevinas Stivensai. Templė jauna, kokių dvidešimt penkerių metų moteris, labai elegantiška, rafinuota, su atsegiotais kailiniais, skrybėlaite, pirštinėmis, rankinuku. Atrodo susijaudinusi, įsitempusi, bet valdosi. Ji prieina prie stalo ir sustoja; veide nieko neįžiūrėsi. Govenas trejais ar ketveriais metais vyresnis už ją Daug tokių atsirado Jungtinių Valstijų pietuose tarp dviejų pasaulinių karų: tai vienturčiai sūneliai, kuriems tėvų turtai užtikrino tvirtą padėtį visuomenėje, kurie nuomoja prabangius apartamentus didmiesčių viešbučiuose, lanko geriausius pietinių ir rytinių Amerikos valstijų universitetus, priklauso prašmatniausiems sporto klubams.

Dabar jie vedę, turi šeimas, užima aukštus postus, kurie lengvai jiems atiteko, oriai darbuojasi finansų, rinkos, valiutos ir biržos operacijų sferoje. Bet šito veidas kiek kitoks. Matyti, kad kažkas atsitiko - įvyko kažkokia tragedija, kuriai Govenas nebuvo pasiruošęs, bet apsiprato su ja ir dabar iš tikrųjų nuoširdžiai ir nesavanaudiškai (galbūt pirmą kartą per gyvenimą), pagal savo moralės normas, bando iš jos išsikapanoti. Govenas ir Stivensas su paltais, rankose laiko skrybėles. Stivensas, vos įėjęs pro duris, sustoja kaip įbestas. Govenas sviedžia ant sofos skrybėlę ir eina prie Templės, kuri stovi prie stalo ir maunasi pirštinę

TEMPLĖ *(pasiima cigaretę iš pakelio, gulinčio ant stalo; ji mėgdžioja kaltinamąją, o balsas virpa iš susijaudinimo, kurio, puikiai valdydamasi, neparodo).* "Taip, Viešpatie", "Kalta, Viešpatie", "Ačiū tau, Viešpatie". Jeigu tiek tegalite pasakyti, kai jums rengiamos kartuvės, kodėl mandagūs teisėjai neturėtų patenkinti jūsų noro?

GOVENAS. Liaukis, Temple. Patylėk. Užkursiu ugnį ir atnešiu tau išgerti. *(Stivensui)* O gal Gevinas bent dabar malonės mums padėti ir pakurs židinį, kol aš vaidinsiu metrdotelį?

TEMPLĖ *(imdama žiebtuvėlį).* Atnešk ko nors išgerti. Aš pakursiu židinį, kad dėdė Gevinas nemanytų, jog privalo pasilikti. Apskritai jis trokšta vienintelio dalyko - išdrožti trumpą atsisveikinimo kalbą: "Aš gyniau jūsų dukters žudikę ir nieko negalėjau padaryti, kad moteris, pasmaugusi mano dukterėčią, būtų išteisinta; dabar aš išeinu. Iki kito karto!" Puiku! Ar tau neatrodo, Govenai, kad jis taip ir pasakė? Tegu sau eina namo. *(Ji prieina prie židinio, laikydama rankoj žiebtuvėlį, atsiklaupia ir pasuka dujų čiaupą)*

GOVENAS *(sunerimęs).* Temple!

TEMPLĖ *(įkurdama ugnį).* Ar aš gausiu išgerti, ar ne?

GOVENAS. Gerai. *(Stivensui)* Nusivilkite paltą ir meskite kur nors. *(Nueina į valgomąjį)*

Stivensas stovi nejudėdamas ir žiūri į Templę

TEMPLĖ *(vis dar klūpėdama, nugara į Stivensą).* Jeigu pasiliekat, sėskite. O jei nesisėdate, išeikit. Aš už antrąjį variantą. Motinos sielvartas netekus vaiko, pasitenkinimas, kai žinai, kad nusikaltėlis nubaustas, - juk tokios rūšies malonumais mėgaujamasi vienumoj, ar ne?

Stivensas stebi ją. Paskui prieina prie jos, išsitraukia iš kišenės nosinę ir, stovėdamas už Templės nugaros, pakiša jai po akimis. Templė žiūri į nosinę, paskui pakelia akis į Stivensą. Moters veidas visiškai ramus

TEMPLĖ. Kuriam galui?

STIVENSAS. Švari nosinė. Jums jos prireiks.

TEMPLĖ. Kam? Suodžiams traukiny nusišluostyti? Argi Govenas nesakė, kad mes keliaujame lėktuvu? Vidurnaktį išskrendam iš Memfio aerodromo. Rytoj rytą būsime Kalifornijoj. Kalifornijoj!

STIVENSAS. Vis dėlto paimkite ją.

TEMPLĖ *(priešiškai).* Jeigu atėjot pasižiūrėti, kaip aš verkiu, galiu tiesiai pasakyti - nesulauksite. Nei ašarų, nei ko kito. Tiesą sakant, nežinau, ko jūs čia atėjot, pagaliau man nusispjaut. Tik ničnieko iš manęs nesulauksite, ko vylėtės. Girdite?

STIVENSAS. Girdžiu.

TEMPLĖ. Tačiau netikite. *(Netoliese kažkas subilda)* Ateina. Jis irgi klaus, ko jūs norite, kodėl atlydėjote mus iki pat namų.

STIVENSAS. Pasakyti jam tiesą?

TEMPLĖ. Klausykite, dėde Gevinai. Dabar aš noriu jūsų paklausti: ką žinote iš tikrųjų?

Pasirodo Govenas. Ji nutraukia sakinį vidury žodžio ir taip grakščiai pasuka pokalbį kita linkme, kad niekas tuo metu nieko neįtartų

Juk jūs advokatas. Ji privalėjo jums pasakyti. Net ir

narkomanei, nužudžiusiai kūdikį, savo pačios akyse svarbu turėti bent menkiausią pasiteisinimą.

GOVENAS. Aš jau prašiau, kad nebekalbėtum apie tai. *(Rankose laiko padėklą. Ant jo stovi ąsotis vandens, kibirėlis su ledu, trys tuščios taurės ir trys stiklai su viskiu. Iš palto kišenės kyšo viskio butelys. Atneša padėklą prie Templės)* Imk! Aš irgi išmesiu burnelę. Pirmą. Po aštuonerių metų. Kodėl gi ne?

TEMPLĖ. Kodėl gi ne? *(Paima stiklą su viskiu)*

Govenas pasiūlo Stivensui, kuris paima antrą stiklą, paskui deda padėklą ant stalo ir ima trečią stiklą

GOVENAS. Jau aštuoneri metai, kai neturėjau burnoje nė lašo alkoholio. Juk aštuoneri, ar ne? Tai gal pats tinkamiausias metas vėl pradėti. Dabar arba niekada... *(Stivensui)* Gerkit iki dugno. Gal lašelį vandens? *(Jis padeda ant padėklo savo stiklą, kurio nė nepalietė, įpila į taurę vandens ir duoda ją Stivensui. Šis išgeria viskį ir padeda stiklą ant padėklo. Paskui paima taurę su vandeniu. Templė irgi nė neparagavo)* Tai gal dabar, advokate Stivensai, gynėjas malonėtų paaiškinti, ko čia atsilankė?

STIVENSAS. Jūsų žmona jau sakė. Atėjau atsisveikinti.

GOVENAS. Puiku! Tik atsisveikindami dar išmeskim po burnelę, kaip įprasta. O paskui jūs išeisite. *(Paima iš Stivenso taurę ir grįžta prie stalo)*

TEMPLĖ *(nė neparagavusi viskio, padeda stiklą ant padėklo)*. Žinoma. Jis, beje, ir nemanė užtrukti - gėrė net palto nenusivilkęs.

GOVENAS *(išsitraukia iš kišenės butelį ir maišo Stivensui viskį su vandeniu)*. Jeigu jis galėjo teisme, su mantija, pakelti ranką priesaikai ir ginti negrę, nužudžiusią jo dukterėčią, tai kodėl, jau vilkėdamas paprastu vilnoniu paltu, jis negalėtų ištiesti rankos, kad susidaužtų su nužudytos mergaitės motina?! *(Templė krūpteli)* Žinau, Temple, turėčiau valdytis. Bet gal verčiau pasikalbėkim ir išliekim

viską, kas guli ant širdies, kad turėtume nors valandėlę ramybės, nors valandėlę...

TEMPLĖ *(įdėmiai stebi ne Goveną, o Stivensą, kuris irgi rimtai, nenuleisdamas akių, žiūri į ją).* Ką gi, pasikalbėkim patogiai susėdę. Tikiuosi, dėdė Stivensas susidauš ir su tavim, brangusis.

GOVENAS *(pilstydamas viskį).* Žinoma, susidauš. Kas jam? Pagaliau ko jam gailėtis tėvo? Pagal įstatymą vyrai neturėtų kentėti. Įstatymas gaili tik moterų ir vaikų, ypač moterų, o labiausiai prostitučių, juodaodžių narkomanių, kurios žudo baltųjų vaikus. *(Paduoda stiklą Stivensui)* Tai kodėl gi advokatas Stivensas, gynėjas, turėtų gailėtis vyro ar moters, kurie tik per atsitiktinumą yra jo giminaičiai ir nužudyto kūdikio tėvai?

TEMPLĖ *(griežtai).* Liaukis, Govenai!

GOVENAS. Atleisk! *(Atsisuka į ją ir mato, kad jos rankose nėra stiklo)* Tu negeri?

TEMPLĖ. Ačiū, ne. Norėčiau pieno!

GOVENAS. Pieno? Puiku. Žinoma, karšto?

TEMPLĖ. Taip, jei galima.

GOVENAS. Prašom. Net puodą užkaičiau, kai buvau nuėjęs gėrimų. Kaip matai, aš viską apgalvoju. *(Eina valgomojo link)* Beje, neišleisk dėdės, kol grįšiu. Jei reikės, užrakink duris. *(Išeina)*

Templė su Stivensu nė krust, kol išgirsta, kaip trinkteli virtuvės durys

TEMPLĖ *(skubiai, griežtai).* Ką jūs žinote? *(Dar skubiau)* Tik nemeluokit! Matote, kad nėra laiko!

STIVENSAS. Nėra laiko? Kodėl? Todėl, kad vakare išskrenda jūsų lėktuvas? O Nensė turi laiko. Keturis mėnesius, iki pat kovo... Nes ją pakars tik kovo tryliktą.

TEMPLĖ. Jūs puikiai suprantate, ką noriu pasakyti... Jūs, jos advokatas, kasdien su ja matėtės... Negrė ir jūs, balta-

sis... Galėjote priversti ją kalbėti. Pagrasinęs. Papirkęs kokaino žiupsneliu ar gurkšniu alkoholio. *(Staiga nutyla ir su nuostaba ar neviltim įdėmiai žiūri Stivensui tiesiai į akis; toliau kalba vos girdimu balsu)* Dieve mano! Nejaugi ji nieko jums nepasakė? Netikiu. Vadinasi, jūs nieko nežinote ir aš pati turiu viską papasakot? Ne, sunku patikėti... Neįmanoma...

STIVENSAS. Neįmanoma? Iš tikrųjų? Ne, ji man daugiau nieko nepasakė.

TEMPLĖ. Netikiu. Betgi tai nesvarbu. Ką jūs manote žinąs? Nesvarbu iš kur. Tik pasakykit, kaip, jūsų nuomone, viskas atsitiko.

STIVENSAS. Tą naktį pas jus buvo vyriškis.

TEMPLĖ *(klauso, kas dedasi virtuvėje, paskui žengia žingsnį Stivenso link)*. O ne, tą naktį pas mane nebuvo jokio vyriškio. Aš neigsiu, suprantate? Sakiau, nieko iš manęs neišpešit. Žinoma, jūs galėtumėt nusitempti mane į teismą, prisaikdinti. Nors jūsų prisiekusieji tarėjai ne per labiausiai apsidžiaugtų tokiu eksperimentu su kančios prislėgta motina. Bet jūs kuo puikiausiai galėjote tai padaryti savo malonumui. *(Kitu tonu)* Atleiskite, dėde Gevinai. Man labai gaila. Pats matote, jog neįmanoma, aš negaliu kalbėti. Ne! Aš niekad o niekad negalėsiu apie tai kalbėti! *(Trinkteli virtuvės durys)* Aš jus paliksiu vienu du su Govenu. Taip, paliksiu vienu du. Užlipsiu į viršų ir lauksiu savo kambary. Kalbos turite per akis, nė kiek neabejoju. *(Nutyla)*

Įeina Govenas, nešinas mažyčiu padėklėliu su stikline pieno. Prieina prie stalo

GOVENAS. Apie ką kalbėjote?

TEMPLĖ. Apie nieką. Pasakiau dėdei Gevinui, kad jo manieros tarytum anų laikų Virdžinijos džentelmenų, beje, ir jūsų, Govenai; matyt, paveldėjote iš protėvių... *(Žiūri į juos)* Puikus paveldas. Einu, paruošiu Bakiui vonią ir vakarienę. *(Liečia ranka stiklinę, žiūri, ar karštas pienas, paima ją)* Ačiū, brangusis.

GOVENAS *(Stivensui).* Matote? Tiksliai tokios temperatūros, kokios reikėjo. Nuostabus aptarnavimas! Štai kaip mane išdresiravo! *(Staiga nutyla ir žiūri į Templę, kuri stovi kaip sukaustyta su stikline pieno rankoje. Jis prieina, pabučiuoja)*

Templė susigūžia bučiuojama. Paskui su stikline pieno eina į prieškambarį

TEMPLĖ *(Stivensui).* Iki pasimatymo, dėde Gevinai. Mūsų nebus iki birželio.

STIVENSAS. Gal iki kovo tryliktos?

TEMPLĖ. Ne, iki birželio. Bakis parašys judviem su Megi atviruką. Jei kartais sužinotumėt ką nors naujo, kas galėtų padėti Nensei ir būtų teisinga, ką nors, ką galėčiau paliudyti jos naudai, parašykite man. *(Pauzė)* Jei ką nors sužinosite, ko dar nežinot...

STIVENSAS. Jūs vienintelė man galite pasakyti, ko aš dar nežinau.

TEMPLĖ *(kiek patylėjusi).* Ne, ne aš, dėde Gevinai. Kodėl aš turėčiau kalbėti, kai kiti tyli? Jei kas trokšta nukeliauti į dausas, kodėl turėčiau sukliudyti? Labos nakties. *(Išeina, uždaro duris)*

Stivensas, labai susirūpinęs, rimtas, atsisuka ir padeda stiklą su viskiu ant padėklo

GOVENAS. Be galo malonu klausytis jūsų atviro ir draugiško pokalbio. Iškart matyti, kad giminaičiai myli vienas kitą ir neturi jokių paslapčių. *(Griežtai)* Gal išgersite viskį? Man dar reikia pavakarieniauti ir susikraut lagaminus.

STIVENSAS. O jūs savo nė nepalietėte. Išgerkite su manimi.

GOVENAS *(paima pilną stiklą).* O kodėl ne? Bet vis dėlto būtų geriau, kad išeitumėt ir leistumėt mums vieniems mėgautis atpildu, kerštu, kuriuo mums atlygino teismas už žuvusį vaiką.

STIVENSAS. Norėčiau, kad tai jus paguostų.

GOVENAS. Duok Dieve, kad taip būtų, duok Dieve. Kerštas! Akis už akį, ar ne? Kokie tušti žodžiai! Bet reikia prarasti akį, kad tai suprastum.

STIVENSAS. Jūs dar neatkeršijot. Reikia, kad Nensė mirtų.

GOVENAS. Tegul miršta. Nedidelis nuostolis... Gatvės mergšė, girtuoklė, juodaodė narkomanė...

STIVENSAS. Valkata, padugnė, buvo beviltiškai smukusi, kol vieną dieną ponai Stivensai, humaniškumo skatinami, ištraukė ją iš griovio ir padėjo išsikapstyti. *(Govenas nieko neatsako, tik tvirčiau suspaudžia stiklą. Stivensas stebi jį)* Ir štai atsidėkodama...

GOVENAS. Gana, Gevinai. Eikite namo. Arba po velnių. Kur akys veda, tik lauk iš čia!

STIVENSAS. Tuojau einu. *(Pauzė)* Govenai, ar jūs tikrai norite, kad Nensę pakartų?

GOVENAS. Aš? Ne. Man ji visai nerūpi. Aš net nepadaviau jos į teismą, neiškėliau ieškinio, kaip sakoma. Ir apskritai, ką aš turiu bendra su ta byla? Tik tai, kad mane laiko to nužudyto kūdikio tėvu... Velniai griebtų, argi tai viskis? *(Šveičia stiklą su viskiu į kibirėlį su ledais, čiumpa tuščią taurę ir pilasi viskio tiesiai iš butelio. Iš pradžių tyli, paskui pradeda juoktis; jis jau nebesitramdo, ir jo juokas kone isteriškas, jis vis pilasi ir pilasi viskio į sklidiną taurę. Bet Stivensas ištiesia ranką ir, pagriebęs butelį, sulaiko Goveną)*

STIVENSAS. Liaukitės! Tuoj pat liaukitės! *(Atima iš Goveno butelį, pastato ant stalo, paima sklidiną taurę, nupila dalį viskio į kitą stiklą ir paduoda Govenui)*

Govenas paima taurę, nustoja juoktis, susitvardo

GOVENAS *(laiko rankoje taurę, bet negeria)*. Aštuonerius metus! Aštuonerius metus nė lašo alkoholio, ir štai atpildas! Šlykšti negrė nužudo mano kūdikį ir net nebando

bėgti: koks policininkas ar kas kitas būtų nušovęs ją kaip pasiutusį šunį. Suprantate? Aštuonerius metus nė lašo alkoholio, ir štai atpildas už mano santūrumą, gavau ko vertas už savo dorą gyvenimą. Štai mes ir kvit! Galiu vėl pradėti gert. Bet aš nebenoriu gerti! Tai nors galiu juoktis, ar ne? Juk yra ko! Kad ir nenorėdamas, įsivėliau į tą istoriją. Teko sumokėti, bet ne per brangiausiai. Turėjau du vaikus, o užmokesčio paėmė tik vieną. Vienas negyvas kūdikis ir viena negrė, kurią viešai pakars - štai ir visas mano užmokestis.

STIVENSAS. Už ką?

GOVENAS. Už praeitį. Už beprotystę. Už išgertuves. Tada, prieš aštuonerius metus. Už bailumą, jei norit. O taip, yra ko juoktis. Tik ne taip linksmai, ne taip garsiai, ar ne? Cit, tyliau! Nežadinkime senų laikų prisiminimų. Netrikdykime, kad ir panelės Dreik, panelės Templės Dreik, dabartinės ponios Stivens. Nežadinkime nei merginos, nei manęs, pramuštgalvio. Ar tai bailumas? O kas gi daugiau? Bailumas - taikliausias žodis. Tik rėžia ausį. Tad sakysim paprasčiau - pervargimas.

STIVENSAS. Kas prisimena tą praeitį!

GOVENAS. Tikrai? O jūs, brangusis dėde, neprisimenate? Čia esantis Govenas Stivensas, išdresiruotas Virdžinijos džentelmenas, kuris net gerdamas išlieka džentelmenas, vieną dieną nusilaka kaip dešimt džentelmenų, pagrobia iš provincijos koledžo merginą, žinoma, nekaltą - o kaipgi kitaip? - ir vežasi į futbolo rungtynes. Pakeliui prisilaka kaip dvidešimt džentelmenų, suka iš kelio, prisipliaupia alkoholio kaip visas pulkas džentelmenų, sudaužo mašiną ir mirtinai nusigėręs praranda sąmonę. O tuo metu mergaitę, aišku, vis dar nekaltą, kaip pats suprantate, pagrobia kažkoks iškrypėlis ir uždaro viename Memfio bordelyje... *(Neaiškiai kažką sumurma)*

STIVENSAS. Kaip?

GOVENAS. Deja, taip, šitai reikia vadinti bailumu, nors žodis ir negražiai skamba.

STIVENSAS. Bet juk paskui vedėte - ne iš bailumo.

GOVENAS. O, žinoma! Vesti merginą, kuri pabuvo viešnamyje, - tai bent mostas. Koks taurumas! Aukšta klasė! Kaip dera tikram riteriui iš Virdžinijos! Kur ten! Pasirodžiau kilnesnis už visą kuopą džentelmenų!

STIVENSAS. Ką gi, iš tiesų pasielgėte kaip džentelmenas. Bet, Govenai, aš gerai neišgirdau. Uždaro viešnamyje, o paskui...

GOVENAS *(stverdamas Stivenso stiklą).* Lauk tas pamazgas.

STIVENSAS *(atitraukia stiklą).* Ką sakėt apie vienos įstaigos kalinę?

GOVENAS. Tai, ką girdėjote, ir nieko daugiau.

STIVENSAS. Jūs, rodos, pridūrėte: "Ir jai ten patiko"? *(Įdėmiai žiūri vienas į kitą)* Ar tai šito jūs jai niekad neatleisite? Ne, jūs niekada nepamiršite, nesuprasite, neišpirksite, kad ji netyčia tapo baisių jūsų gyvenimo valandų priežastimi, jūs dar iki šiol be paliovos galvojat ir galvojat apie tai. Bet ar ne labiausiai, ir vien dėl to, jūs negalite jai atleisti, kad ji nesikankino, priešingai, patyrė ten malonumą? Ar ne dėl to, kad praradote ne tik laisvę, bet ir vyrišką orumą, žmonos pagarbą, net vaiką, kad sumokėjot tokią baisią kainą, o ji pati nieko neprarado, dėl nieko nesigaili ir net nesijaučia nukentėjusi? Argi dėl to, Govenai, argi dėl to turi mirti ta vargšė paklydėlė negrė?

GOVENAS. Nešdinkitės iš čia!

STIVENSAS. Jei dėl to - paleiskite sau kulką į smilkinį! Bent liausitės atrajojęs tai, ko nepajėgiate užmiršti. Nusižudykit, ir jūsų niekada nebekamuos prisiminimai, ir nebešokinėsite vidury nakties iš miego, apsipylęs prakaitu, nes jūs nenorite, nes jūs negalite atsikratyti tų prisiminimų. Arba bent kartą pažiūrėkite tiesai į akis. Ir papasakokite man, kas atsitiko tą mėnesį, kai beprotis laikė ją įkalinęs Memfio viešnamyje. Kažkas atsitiko, ko nežino niekas, tik judu, o gal net ji viena.

GOVENAS *(nenuleisdamas akių nuo Stivenso, neskubėdamas pastato stiklą su viskiu ant padėklo, paima butelį ir pakelis virš galvos. Iš atkimšto butelio viskis liejasi per ranką ant grindų. Govenas tarsi nieko nemato. Neaiškiai, kimiu balsu murma).* Padėk man, Kristau! Padėk man, Kristau!

Pauzė. Stivensas neskubėdamas padeda savo stiklą ant padėklo, apsigręžia, eidamas pro sofą, pasiima skrybėlę ir išeina. Govenas dar stovi valandėlę su tuščiu buteliu rankoje. Paskui giliai atsidūsta, dusliai sukukčioja ir, rodos, atsipeikėja, pastato tuščią butelį ant padėklo, pamato savo nepaliestą stiklą, paima jį, valandėlę laiko pakėlęs, paskui apsisuka ir sviedžia jį į židinį; stiklas sudūžta, atsitrenkęs į įkaitusią dujinę pakurą. Šviesa užgęsta

TREČIAS PAVEIKSLAS

Stivensų svetainė. Kovo 11-oji. 10 valanda vakaro. Kambarys lygiai toks pat, koks buvo prieš keturis mėnesius. Tik dabar dega stalinė lempa ir sofa perstatyta - pasukta į publiką. Valgomojo durys uždarytos. Dešiniajame kampe, ant mažo apskrito staliuko, telefonas.
Atsidaro prieškambario durys. Įeina Templė, paskui ją Stivensas. Ji su ilgu peniuaru, plaukai perrišti kaspinu, lyg ruoštųsi gulti. Stivensas su paltu ir skrybėle. Ji įeina ir sustoja. Jis irgi

TEMPLĖ. Netrankykit durų, Bakis miega vaikų kambary.

STIVENSAS. Atsivežėte Bakį?

TEMPLĖ. Taip.

STIVENSAS. Ir jis miega t a m e kambaryje?..

TEMPLĖ. Taip.

STIVENSAS. Geriau jo čia nebūtų.

TEMPLĖ. Jis čia.

STIVENSAS *(žiūrėdamas į ją).* Tai šantažas, Temple. Jūs tyčia jį atsivežėt. Bet mes vis tiek pasikalbėsim.

TEMPLĖ. Šantažas? O kodėl ne? Kodėl moteris negali gindamasi prisidengti vaiku?

STIVENSAS. Tai kodėl grįžote iš Kalifornijos?

TEMPLĖ. Kad atgaučiau ramybę. *(Eina prie stalo)* O jos kaip nėr, taip nėr. Tikite sutapimais?

STIVENSAS. Galiu patikėti.

TEMPLĖ *(paima nuo stalo sulankstytą telegramą ir išskleidžia).* Kovo šeštą dieną jūs man atsiuntėte telegramą: "Iki kovo tryliktos liko savaitė. Taškas. O kur važiuosite paskui?" *(Sulanksto telegramą. Stivensas ją stebi)*

STIVENSAS. Tai kas? Šiandien vienuolikta. Tai ir yra sutapimas?

TEMPLĖ. Ne. Sutapimas štai kur. *(Ji atsisėda, sviedžia telegramą ant stalo ir atsisuka į Stivensą)* Kovo šeštą, popiet, mudu su Bakiu buvom pliaže. Aš skaičiau, tai yra bandžiau skaityti, norėdama užmiršti tą telegramą, o jis žaidžia, čiauška. Ir staiga klausia: "Mamyte, ar Kalifornija toli nuo Džefersono?" Neatsitraukdama nuo knygos, atsakau: "Taip, brangusis". - "O kiek mes čia dar būsim?" - vėl klausia jis. "Kol atsibos, brangusis", - atsakiau. Tada jis pažiūrėjo į mane ir meiliai paklausė: "Būsim čia, kol pakars Nensę?" Turėjau iš anksto numatyti tokį klausimą i: parengti atsakymą. Dabar jau buvo per vėlu. "Taip, brangusis", - atsakiau, nesugalvojusi nieko kita. Tada jis paklausė, ko paprastai klausia visi vaikai: "O paskui, mamyte, kur važiuosime paskui?" Visiškai kaip jūs. "O kur važiuosite paskui?" Štai ir grįžom pirmu lėktuvu. Daviau Govenui migdomųjų, paguldžiau, tikiuosi, kad dabar miega, ir paskambinau jums. Na, ką jūs pasakysite?

STIVENSAS. Nieko.

TEMPLĖ. Gerai. Dėl Dievo meilės, pakalbėkime apie ką kita. *(Prieina prie kėdės)* Aš esu čia, nesvarbu, per kieno

malonę. Ko išgertumėt? Viskio? *(Bet ji nieko jam nesiūlo ir nelaukia jo atsakymo)* Vadinasi, reikia gelbėti Nensę! Jūs privertėt mane sugrįžti, tiesą sakant, judu su Bakiu privertėt mane sugrįžti; jūs manote, kad aš žinau kažką, ko dar nepasakiau. Bet kodėl jūs manote, kad esama kažko, ko aš dar nepasakiau?

STIVENSAS. Todėl, kad grįžote iš Kalifornijos...

TEMPLĖ. Per menka priežastis. O dar kodėl?

STIVENSAS. Todėl, kad jūs visą laiką buvote ten...

Templė nusisukusi graibo ranka po stalą, apčiuopia pakelį cigarečių, paima vieną cigaretę, ta pačia ranka sugraibo žiebtuvėlį ir susideda viską sau ant kelių

...salėje, kur vyko teismas, priešais teisėjus kiekvieną dieną. Dienų dienas, nuo pat proceso pradžios...

TEMPLĖ *(vis dar nežiūrėdama į jį, įsikanda cigaretę ir kalba visiškai abejingai, o cigaretė šokinėja sulig kiekvienu skiemeniu).* Argi aš nebuvau sopulingoji motina?..

STIVENSAS. Taip, sopulingoji motina...

TEMPLĖ. ...kuri atėjo mėgautis kerštu kaip kokia tigrė, trokštanti kraujo, sukniubusi prie savo kūdikio lavono...

STIVENSAS. Bet sopulingosios motinos širdy per ankšta ir skausmui, ir kerštui. Kaip ji galėtų ištvert žiūrėdama į tą, kuri nužudė jos kūdikį?

Templė įžiebia žiebtuvėlį, užsidega cigaretę, padeda žiebtuvėlį ant stalo. Stivensas pasilenkia ir pastumia jai peleninę

TEMPLĖ. Ačiū. Klausykite, Gevinai. Argi tai svarbu, kad kažką žinau, arba jūs manote, kad žinau. Mums net nepravers tas žinojimas. Mums reikia vienintelio dalyko - pažymėjimo, priesaika patvirtinto liudytojų parodymo, kad ji beprotė... Jau seniai beprotė...

STIVENSAS. Galvojau apie tai. Bet dabar per vėlu. Gal prieš kokius penkis mėnesius... Nuosprendis jau paskelb-

tas. Ji pripažinta kalta ir nuteista. Pagal įstatymą Nensės Menigo nebėra tarp gyvųjų.

TEMPLĖ. Net jeigu parašyčiau pareiškimą?

STIVENSAS. O ką jūs parašytumėte tame pareiškime?

TEMPLĖ. Jūs pasakysite, ką reikia parašyti. Jūs gi advokatas, nors ir nesugebėjote išgelbėti savo ginamosios. O jeigu nieko nesugalvosite, parašysiu seniai žinojusi, kad ji beprotė. Jeigu tai sakau aš, motina, kas išdrįs suabejoti?

STIVENSAS. O teismo įžeidimas?

TEMPLĖ. Koks įžeidimas?

STIVENSAS. Kaip jūs manote: nusikaltėlė nuteista, o svarbiausias kaltinimo liudytojas, girdite - kaltinimo, ateina ir pareiškia, kad įvyko klaida ir bylą reikia peržiūrėti!

TEMPLĖ *(ramiai)*. Pasakykite jiems, ką tik norit: jog pamiršau, jog persigalvojau, jog prokuroras papirko mane, kad tylėčiau...

STIVENSAS. Temple!

TEMPLĖ. Pasakykite jiems, kad motina, kurios vaiką pasmaugė lopšyje, dar ne tiek gali kerštaudama. Bet, sulaukusi keršto valandos, ji suprato, kad negali keršyt iki galo, paaukoti žmogaus gyvybės, nors tas žmogus - tik juodaodė prostitutė.

STIVENSAS *(žiūri į ją, po pauzės sako)*. Vadinasi, jūs nenorite, kad ji mirtų?

TEMPLĖ. Aš jau pasakiau. Liaukitės, dėl Dievo meilės. Argi aš prašau neįmanomo dalyko?

STIVENSAS. Vadinasi, Templė Dreik nori išgelbėti Nensę?

TEMPLĖ. Ponia Stivens nori ją išgelbėti. *(Rūkydama atkakliai žiūri į jį. Lėtai išsiima iš burnos cigaretę ir, nenuleisdama nuo Stivenso akių, gesina ją peleninėje)*

STIVENSAS. Gerai. Mes nueiname ir, davę priesaiką, pareiškiame, kad žmogžudė nusikaltimo metu buvo išprotėjusi.

TEMPLĖ. Taip. Ir galbūt tada...

STIVENSAS. O kur įrodymai?

TEMPLĖ. Įrodymai?

STIVENSAS. Kokių pateiksite įrodymų?

TEMPLĖ. Iš kur aš žinau? O kokie paprastai pateikiami? Kaip reikia surašyt parodymus, kad jie galiotų? *(Nutyla, įdėmiai žiūri į Stivensą; jis tylėdamas stebi ją, kol pagaliau pasigirsta Templės atodūsis, kone dejonė)* Na, ko jūs dar norėtumėt? Ko jums dar ne gana?

STIVENSAS *(ramiai)*. Noriu žinoti tiesą. Kad parodymai galiotų, jie turi būti teisingi.

TEMPLĖ. Tiesą? Mes bandome gelbėti nuteistą žmogžudę, kurios advokatas jau prisipažino pralaimėjęs. Kuo čia dėta tiesa? *(Skubiai, su kartėliu)* M e s! Nieko panašaus, aš, vien aš, nužudyto kūdikio motina, bandau ją gelbėti! Ne jūs, advokatas Stivensas, o aš, ponia Stivens, motina! Bet, tikiuosi, jūs nemanote, kad aš pasiruošusi dėl jos padaryti viską? Viską!

STIVENSAS. Jūs padarysite viską, išskyrus vienintelį dalyką, nors tik šitai ir galėtų išgelbėti Nensę. Pamirškim, kad ji mirs. Na, ir kas čia tokio? Keletas abejotinos vertės faktų arba melagingi parodymai, pridengti priesaika, gali išgelbėti žmogų nuo mirties. Mirtis - niekas. Baisi tik neteisybė. Ir tik tiesa gali grumtis su neteisybe. Tiesa arba meilė.

TEMPLĖ *(žiauriai)*. Meilė! O Dieve! Meilė!

STIVENSAS. Jei norite, vadinkite tai gailestingumu. Arba drąsa. Arba garbe, arba paprasčiausiai - teise į miegą.

TEMPLĖ. Jūs man kalbate apie miegą, o aš jau šešerius metus... Ak, palikite mane ramybėj!

STIVENSAS. Temple, gindamas Nensę, aš stojau prieš savo gimines, prieš visus jus, kuriuos myliu, gyniau ją teisingumo vardan. Bet mirties nuosprendis nėra teisingumas. Tik iš jūsų vienos, anų laikų Templės Dreik, aš laukiu šito teisingumo.

TEMPLĖ. O aš jums sakau, kad nereikalinga nei tiesa, nei teisingumas, aš niekuo negaliu jums padėti. Kai kreipsitės į aukščiausiąjį teismą, jums prireiks ne tiesos - ja niekas nepatikės, o tik svarių parodymų prisiekus, parodymų, kurių joks teismas negalėtų paneigti.

STIVENSAS. Mes nesikreipsim į aukščiausiąjį teismą. *(Templė žiūri įsmeigusi akis)* Per vėlu. Jeigu tai būtų įmanoma, būčiau tai padaręs prieš keturis mėnesius. Eisime pas gubernatorių. Tuojau pat!

TEMPLĖ. Pas gubernatorių?

STIVENSAS. Taip. Aš jį pažįstu. Jis mus išklausys. Bet ir tai nėra tikra, kad jo galioj dabar išgelbėti Nensę.

TEMPLĖ. Tai ko tada eiti pas jį? Ko?

STIVENSAS. Aš jau sakiau. Dėl tiesos.

TEMPLĖ. Tik dėl tokios niekingos priežasties? Tik dėl to, kad toji tiesa būtų pasakyta - aiškiai, garsiai ir reikiamu žodžių skaičiumi? Tik dėl to, kad ji būtų pasakyta ir išklausyta? Kad kažkas, beje, visai nesvarbu kas, ją išgirstų, kad koks nors prašalaitis, kuriam mūsų reikalai visai nerūpi, išgirstų tuos žodžius vien todėl, kad turi ausis? Na, tai baikite savo kilnų pamokslą ir pasakykite, ką aš turiu kalbėti dėl savo dvasios ramybės?

STIVENSAS. Jau pasakiau. Aš jau pasakiau, ką jūs turite kalbėti, kad atgautumėte teisę miegoti.

TEMPLĖ. O aš atsakiau, kad štai jau šešeri metai, kai nebeskiriu miego nuo nemigos, nakties nuo dienos. *(Žiūri jam į akis. Jis nieko nesako, tik žiūri į ją. Ji kiek svarsto, paskui parodo vaikų kambario duris ir prislopina balsą)* Puikiai žinote, kad aš negaliu kalbėti: tegu vaikas, kuris ten miega, ir toliau ramiai gyvena. Aš atsivežiau jį, kad jūs pagalvotumėt apie jį ir jo ramybę. Bet jūs norite ir iš jo atimti miegą.

STIVENSAS. Jis miegos, jei jūs pati atgausit miegą.

TEMPLĖ. Nemanau. Geriausia Bakio ramybei ir jo ateities

miegui, jeigu jo sesers žudikė bus pakarta ir viskas nugrims užmarštin.

STIVENSAS. Ir nesvarbu, kokiom priemonėm ir kokiu melu?

TEMPLĖ. Melas mirė kartu su praeitim.

STIVENSAS. Netikite tuo, ką sakot.

Templė grįžta prie stalo, užsidega cigaretę ir ryžtingai atsisuka į Stivensą

TEMPLĖ. Ką gi, pirmyn! Smokite. Laukiu klausimo.

STIVENSAS. Kas tasai vyriškis, kuris tą naktį buvo pas jus?

TEMPLĖ. Govenas, mano vyras.

STIVENSAS. Goveno nebuvo namie. Šeštą valandą ryto jis su Bakiu išvyko į Naująjį Orleaną. *(Jiedu žiūri vienas į kitą)* Govenas pats netyčia jus išdavė. Aš supratau, jūs sugalvojote tą kelionę, kad jųdviejų tą naktį nebūtų namie. Tiktai stebiuosi, kad neišsiuntėt ir Nensės. *(Jis nutyla, lyg staiga supratęs)* Palaukite, jūs norėjot ją išsiųsti, bandėte išsiųsti, bet ji nesutiko. Taip, esu tuo tikras. Kas tasai vyriškis?

TEMPLĖ. Pirmiausia įrodykite, kad jis buvo.

STIVENSAS. Negaliu. Nensė griežtai atsisakė kalbėti apie tą naktį.

TEMPLĖ. Atsisakė? Tada klausykite, atidžiai klausykite, ką pasakysiu. *(Ji stovi įsitempusi, žiūrėdama jam tiesiai į akis)* Templė Dreik mirė. Ta mergaitė, anų laikų Templė Dreik, mirė šešeriais metais anksčiau už Nensę Menigo. Ir jeigu Nensės Menigo niekas kitas negali išgelbėti iš kartuvių - tepadeda jai Dievas! O dabar nešdinkitės lauk! *(Įdėmiai žiūri į jį)*

Pauzė. Stivensas atsistoja, nenuleisdamas nuo Templės akių, ji irgi žiūri į jį įsmeigusi akis. Paskui jis pasuka durų link

TEMPLĖ. Labos nakties.

STIVENSAS *(po trumpos pauzės).* Jeigu apsigalvosite, paskambinkite man. Bet atsiminkite, mirties bausmė bus įvykdyta po dviejų dienų. Labos nakties! *(Grįžta prie kėdės, pasiima paltą, skrybėlę ir išeina pro prieškambario duris)*

Stivensui išėjus, duryse kuo ramiausiai pasirodo Govenas, vienmarškinis, be kaklaraiščio, prasegta apykakle. Žiūri į Templę. Ji stipriai suspaudžia rankomis veidą, valandėlę stovi nejudėdama, paskui nuleidžia rankas ir ryžtingai eina prie telefono. Govenas vis stebi ją. Templė pakelia ragelį

TEMPLĖ *(telefonu).* Prašom trys šimtai dvidešimt devintą.

Goveno ji dar nemato. Jis prieina, kažką laikydamas kumštyje. Kai numeris atsako, stovi kaip tik už jos nugaros

TEMPLĖ. Alio, norėčiau pasikalbėti su Gevinu Stivensu... Taip, žinau, bet jis tuoj sugrįš. Kai tik pareis, malonėkite pasakyti, kad paskambintų poniai...

Govenas pačiumpa Templę už rankos, kurioje ji laiko ragelį, ir nutraukia pokalbį. Kita ranka sviedžia ant stalo vaistų tūbelę

GOVENAS. Štai tavo migdomieji. Kodėl nieko nepasakoji apie vyriškį, kuris, anot Gevino, buvo čia tą naktį? Drąsiau! Tau juk visai nesunku. Gali, pavyzdžiui, pasakyti, kad tai buvo Bakio dėdė, apie kurį buvai pamiršusi man papasakoti.

TEMPLĖ *(iš karto sutrinka, bet netrukus atgauna išorinę ramybę).* Ar tikėtum, jei pasakyčiau, kad nieko nebuvo?

GOVENAS. Na, žinoma! Patikėčiau viskuo, ką sakytum. Aš visada tavimi tikėjau, ar ne tiesa, ir štai dabar mes aklavietėje. Iki šiol netgi tikėjau, kad man pačiam šovė į galvą ta nuostabi mintis - pažuvaut Naujajam Orleane. Ir dabar tebetikėčiau, jei nebūčiau taip netaktiškai pasiklausęs jūsų mielo pokalbio ir jei dėdė Gevinas, nors ir netyčia, nebūtų manęs painformavęs. Visi, be abejonės, viską žino, tik ne aš. Ir labai gerai. Malonu galvoti, kad

vienas esi toks kvailas, vienintelis... Ką gi, ačiū ir už tai. Bet vis dėlto pasistenk nors kartą gyvenime, šį vakarą, kalbėti tiesą. Gal Gevinas teisus, gal jis bendrauja ne su mano žmona, o su kažkokia Temple, - mudu ją gerai pažįstame, ji grįžta iš anų laikų, ar ne? Gal tas vyriškis, kuris, tarkim, buvo čia ir kaip tik tą vakarą, pravažiuodamas, atsitiktinai atsidūrė mūsų mieste, ir yra tikrasis Bakio tėvas, maloningai leidęs man pagalvoti, kad berniukas mano sūnus...

TEMPLĖ *(grįžteli į vaikų kambarį).* Govenai, nutilk!

GOVENAS. Ne, ne, nebijok. Nesijaudink, aš netriukšmausiu. Aš nemušiu tavęs. Niekados dar nesu mušęs moters, niekados, net kekšės, juk žinai, net Memfio kekšės ar buvusios Memfio kekšės. Tačiau, dėl Dievo meilės, yra žmonių, kurie mano, kad vyras gali mušti dviejų rūšių moteris: žmoną ir kekšę. Matai, kaip man pasiutusiai sekasi: vienu mostu galėčiau abiem užvožti. *(Nutyla, nusigręžia, stengiasi susitvardyti. Paskui sako pasikeitusiu balsu)* Gal norėtum ko nors išgerti?

TEMPLĖ *(labai įsitempusi).* Ne.

GOVENAS *(siūlydamas savo cigaretes).* Tai paimk cigaretę, daryk ką nors, nestovėk kaip įbesta.

Templė paima cigaretę ir laiko tarp pirštų, nuleidusi ranką; stovi kaip statula

GOVENAS. Vienas nulis mano naudai: susitvardžiau. Kalbėsimės toliau. Žinoma, jei pajėgsime suprasti vienas kitą. Nepasakyčiau, kad taip paprasta. Šį vakarą sensacingos žinios byra kaip iš maišo. Nieko nuostabaus, kad nuo visos tos aukštuomenės kronikos svaigsta galva ir mudu negalime suprasti vienas kito. Net kalbėdami apie banaliausius dalykus, pavyzdžiui, kaip čia atsitiko, kad motina ir dora žmona staiga ima elgtis kaip iš apyvartos išėjusi paskutinė išjoda ir tampa savo kūdikio mirties priežastimi!

TEMPLĖ. Gerai. Tęskime šneką ir padarykime galą visoms paslaptims, kurias iki šiol nutylėdavom.

GOVENAS. Tikrai? Tu manai, kad galime padaryti galą? Tikrai manai, kad tai alga, kurios vieną dieną galėsi nebemokėti, paskutinis skatikas tavo skolos, kurios šiame pasaulyje niekas ir nepareikalaus; tu manai, kad galėtum nemokėti už tai, kas buvo tik mudviejų klaida? Nes tai buvo tik klaida, ar ne? Paprasčiausia klaida? Tad juokimės, dėl Dievo meilės. Ko nesijuoki? Juokis!

TEMPLĖ *(nebegalėdama tverti)*. Gana, Govenai!

GOVENAS. Puiku. Duok man per veidą, uždrožk man, tada galbūt galėčiau trenkti atgal - ir tu vėl imtum man atleidinėti. Žinai, už ką: už viską. Pirmiausia už tą nusilakimą prieš aštuonerius metus, kai prisipliumpiau ne todėl, kad norėjau gerti, o dėl to, kad bijojau, - aš, koledžo pažiba, geriausias studentas, madingiausias vaikinas, Šarlotvilio universiteto klubo prezidentas, pažinojęs visas Niujorko arbatos salonų snobes, bijojau, kad nemokėsiu apsieiti su septyniolikmete provinciale iš Misisipio valstijos, kad nemokėsiu kalbėti su pienburne, kuri iki bakalauro egzaminų nebuvo net nosies iškišusi iš namų. Taip, nusigėriau, kad išdrįsčiau prakalbinti tave, kad prišnekinčiau pabėgt iš to sumauto ekskursijų traukinio.

TEMPLĖ. Tu manęs netempei per jėgą!

GOVENAS. Ką?

TEMPLĖ. Tu manęs netempei per jėgą. Tu pasiūlei, ir aš mielai sutikau. Tu nesi atsakingas.

GOVENAS. Ar nenutilsi? Sakyk, ar nenutilsi? Aš esu atsakingas! Aš prisiimu kaltę! Taip, leisk man prisiimti kaltę, jeigu mes jau prašnekom apie tai. Leisk man vienam kamuotis į valias. Bet geriau ir tu pasikamuok, pajusi, koks tai malonumas. Paaimanuok dėl to, dėl ko, tavo manymu, krimtausi aš visus tuos aštuonerius metus: juk jei ne tu, gal būčiau vedęs gerą, rimtą, dorą merginą, kuri niekada nebūtų užsiliepsnojusi, jeigu jos vyras nebūtų pažadinęs aistros... *(Nutyla, užsidengia rankom veidą)* Ak, mes tikriausiai mylėjome vienas kitą, tikriausiai mylėjome. Argi tu neprisimeni?

TEMPLĖ. Taip.

GOVENAS. Kas taip?

TEMPLĖ. Tikriausiai mylėjome vienas kitą.

GOVENAS *(ištiesdamas jai ranką)*. Eikš! Nestovėk taip toli nuo manęs.

TEMPLĖ *(nė nekrustelėjusi)*. Ne.

GOVENAS *(atsipeikėjęs)*. Puiku. Tai gausi, ko norėjai. Vadinasi, tą naktį mūsų namuose buvo vyriškis.

TEMPLĖ. Nebuvo.

GOVENAS *(nesiklausydamas)*. Kadangi žino dėdė Gevinas, manyčiau, kad žino ir visas Džefersonas, aišku, tik ne aš. Bet niekaip nesuprantu, ką tas vyriškis turi bendra su žmogžudyste. Gal Nensė užtiko judu lovoje ir nužudė kūdikį iš pykčio ar seksualinio susijaudinimo, ar dar dėl ko nors panašaus. O gal ne Nensė? O gal judu, gyvuliškos aistros apimti, pamiršote iškelti kūdikį iš lovos, ir tos šlykštynės metu... Na, kaip? Matai, kiek visko prisigalvojau?

TEMPLĖ *(nesąmoningai purto galvą, tarytum isterijos priepuolio ištikta)*. Ne, ne, ne...

GOVENAS. Ne, tikrai ne? Ar galiu tavim tikėti? Tai ištark tuos žodžius! Pasakyk, kad tą naktį pas tave nebuvo jokio vyriškio! *(Ji tyli)* Tai negali paneigti? *(Ji tyli)* Gerai. Šitaip geriau, jau aiškėja! Manau, tu nepasakojai Gevinui, kas atsitiko tą naktį. Aš irgi nenoriu nieko žinoti. Ir niekas kitas šito nesužinos. Aš draudžiu skambinti dėdei Gevinui. Tu neatskleisi tos paslapties nei gubernatoriui, nei kam kitam. Tu pati pasakei, geriau ir nepasakysi; jeigu Nensę išgelbėti gali tik tu, tepadeda jai Dievas. Supratai?

TEMPLĖ. Ne.

GOVENAS. Taip, supratai! Ir aš tau duosiu dar vieną šansą. Matai, aš kenčiu, kaip dera aukštuomenės žmogui. Ne tik nuolankiai sutinku nelaimes, kurias prakeiktas

dangus be galo maloningai siunčia ant mano galvos, bet netgi tuo naudojuosi - o ką? - taurinu savo sielą, mokausi atleisti artimo kaltes. Tikras avinėlis, ar ne! Tai va, avinėlis mano turįs dar lašą kraujo, tu neatiduosi jo kaip mokesčio už tai, ką padarei. Tai va - tu nepakelsi telefono ragelio, ir vėl galėsime pradėt viską iš naujo. Jeigu pakelsi, aš išeinu visiems laikams. *(Templė lėtai atsisuka į telefoną)* Palauk. Per tuos šešerius metus bet kada būtum galėjusi sutvarkyti šituos reikalus. Dar ir dabar gali, tu laisva. Bet jei pakelsi ragelį ir paskambinsi dėdei Gevinui, bus per vėlu, tada išeisiu aš. Nori, kad išeičiau? *(Ji nieko neatsako)* Pasakyk, kad nepaskambinsi Gevinui, aš tavęs maldauju, pasakyk!

TEMPLĖ. Negaliu.

GOVENAS. Pasakyk, Temple! Kadaise mes mylėjom vienas kitą.

TEMPLĖ. Tikriausiai mylėjom.

GOVENAS. Tai įrodyk. Jei Nensė turi būti pakarta, tegul miršta. Jei tą naktį kas nors atsitiko, žino, tik ji, ji ir tu. Ir jeigu ji pati nenori pasakyti, kas atsitiko, jeigu ji nenori išsigelbėti, tai kodėl tu...

TEMPLĖ. Negaliu.

GOVENAS. Temple! *(Ji nusisuka ir greitai eina prie telefono. Govenas užbėga jai už akių ir padeda ranką ant ragelio)* Tu supratai, ką pasakiau. Aš išeisiu.

TEMPLĖ *(keistai ramiu balsu)*. Prašau tavęs, Govenai, nuimk ranką.

Jiedu žiūri vienas į kitą. Jis atitraukia ranką. Templė paima ragelį, prisideda jį prie ausies, kiek palaukia žiūrėdama tiesiai prieš save ir sako:

Prašom trys šimtai dvidešimt devintą.

U ž d a n g a

ANTRA DALIS

KETVIRTAS PAVEIKSLAS

Valstijos gubernatoriaus kabinetas. Vėlus kovo dvyliktosios vakaras, maždaug antra valanda nakties. Didžiulis, masyvus, lygus tuščias rašomasis stalas; ant jo tik peleninė ir telefonas. Už stalo sunkus krėslas su aukšta atrama. Ant sienos, virš krėslo, oficiali valstijos emblema - erelis, svarstyklės, gal koks lotyniškas posakis ant vėliavos. Priekyje, abipus stalo, du foteliai, kiek pakreipti vienas į kitą. Stalas užima pusę aukštesniosios scenos dešinėje, kaip teismas kairėje pirmame paveiksle.

Gubernatorius stovi už stalo po emblema; vidutinio amžiaus, kiek panašus į arkangelą Gabrielį. Atrodo ką tik ištrauktas iš lovos. Jis su chalatu, bet matyti marškinių apykaklė ir kaklaraištis, plaukai tvarkingai sušukuoti.

Ką tik įėjo Templė su Stivensu. Templė apsirengusi, kaip ir antrame paveiksle, - tie patys kailiniai, ta pati skrybėlė, tas pats rankinukas. Stivensas - visai kaip trečiame paveiksle. Rankoje skrybėlė. Eina prie krėslų abipus rašomojo stalo

STIVENSAS. Ačiū, Henri, kad priėmei mus.

GUBERNATORIUS. Sveiki atvykę. Sėskitės. *(Templei, kuri sėdasi)* Ar ponia Stivens rūko?

STIVENS. Taip, ačiū.

Gubernatorius pasiūlo Templei cigaretę ir uždega. Paskui atsisėda į krėslą, padeda rankas ant stalo, neišleisdamas iš pirštų žiebtuvėlio. Stivensas atsisėda priešais Templę

GUBERNATORIUS. Mano bičiulis Gevinas pranešė telefonu, gerbiamoji, kad jūs norite pasakyti kažką labai svarbaus.

TEMPLĖ. Taip.

GUBERNATORIUS. Klausau.

TEMPLĖ. Nežinau, ką turiu pasakyti.

GUBERNATORIUS. Nesuprantu.

TEMPLĖ. Jeigu pasakytumėt, ką jūs jau žinote, tai žinočiau, ką dar turiu pasakyti.

GUBERNATORIUS. Jūs atvažiavote iš toli, gerbiamoji, antrą valandą nakties. Matyt, ne be priežasties. Ir, be abejonės, geriau už mane žinote, kas davė akstiną šitokiam poelgiui.

TEMPLĖ. Žinau. Bet kalbėti apie tai labai sunku. Taip, sunku. Norėčiau, kad padėtumėte man... na, kad nebūtų taip sunku.

GUBERNATORIUS *(žiūri į ją)*. Gerai. Papasakokite apie Nensę Menigo. Rodos, tokia jos pavardė. O kaip ji rašo ją paraidžiui?

TEMPLĖ. Ji nerašo savo pavardės. Ir negalėtų parašyti. Ji beraštė. Jūs ją pakarsite kaip Menigo, bet ši pavardė turbūt nėra tikroji. Kai ji bus pakarta, ši smulkmena neteks prasmės.

GUBERNATORIUS. Ir vis dėlto papasakokite apie ją.

TEMPLĖ. Ką ten pasakosi apie ją, gal tik tiek, kad tai buvo prostitutė ir narkomanė, kurią mudu su vyru ištraukėm iš purvo ir padarėm savo vaikų aukle. Ji vieną iš jų nužudė. Rytoj ją turi pakarti. Mes, tai yra jos advokatas ir aš, atvažiavome pas jus prašyti, kad gelbėtumėt ją!

GUBERNATORIUS. Taip, viską žinau. Bet kam ją gelbėti?

TEMPLĖ. Kodėl aš prašau ją gelbėti, aš, nužudyto vaiko motina? Todėl, kad jai atleidau! *(Gubernatorius atidžiai stebi ją. Stivenas taip pat. Jie laukia. Ji atkakliai žiūri į gubernatorių; jos žvilgsnyje ne iššūkis, bet paprasčiausia savigyna)* Todėl, kad ji beprotė! *(Gubernatorius stebi ją; ji irgi žiūri į jį, godžiai rūkydama cigaretę)* Suprantu. Jus

domina kas kita. Jums, be abejo, įdomu, kodėl aš pasisamdžiau tokią moterį vaikų aukle. Ką gi! Tarkim, norėjau suteikti jai galimybę pasitaisyti. Juk ji irgi žmogus.

STIVENSAS. Ne, Temple, tai nėra tikroji priežastis.

TEMPLĖ *(paprastai)*. Taip, tai nėra tikroji priežastis. Kodėl aš nesiliauju melavusi? Neturėtų būti sunku. Liautis meluoti juk tas pats, kaip liautis bėgti, liautis gerti, valgyti saldumynus, kai daugiau nebegali. Bet, matyt, meluoti niekados negana. Gerai, pasakysiu tikrąją priežastį, kodėl pasisamdžiau Nensę. Todėl, kad man reikėjo turėti namuose žmogų, su kuriuo galėčiau pasikalbėti. *(Pauzė)* O dabar pasakysiu, kodėl man reikėjo kaip tik jos, kodėl išdidžioji aristokratė Templė Dreik-Stivens pasirinko tą negrę prostitutę ir tik su ja galėjo kalbėtis kaip lygi su lygia.

GUBERNATORIUS. Taip, pasakykite, kodėl.

TEMPLĖ *(užgesina peleninėj cigaretę ir atsitiesia; kalba šiurkščiu, kiek trūkinėjančiu balsu, bet išoriškai atrodo rami)*. Prostitutę, narkomanę, smukusią, amžinai pasmerktą, kuri vieną dieną turėjo būti nuteista mirti kartuvėse už žmogžudystę; puolusią moterį, kurią bendrapiliečiai pastebėjo tik tada, kai, gulėdama griovyje, ji plūdo baltąjį, o tas spardė ją, taikydamas į dantis, kad užsičiauptų. Prisimenate, Gevinai? Kokia jo pavardė?

STIVENSAS. Pamiršau. Rodos, jis buvo banko kasininkas. *(Gubernatoriui)* Mėgo dėtis dorovingu. *(Templei)* Ar tai labai svarbu?

TEMPLĖ. Taip. Labai. Tą pirmadienį, iš pat ryto, tada, kai jis rakino banko duris, o už jo nugaros laukė geras pusšimtis žmonių, staiga pasirodė girta Nensė. Prasibrovusi pro minią, puolė tiesiai prie jo šaukdama: “Ei, baltasai, o kur tie mano du doleriai?” Kasininkas atsisuko ir ėmė ją mušti, partrenkė į purvą, spardė veidą, norėdamas nutildyti, o ji vis kartojo: “Kur tie mano du doleriai?”, kol žmonės atsitokėjo ir atplėšė jį nuo tos kruvinos, išmuštais dantimis burnos, kuri be paliovos vebleno: “Jūs esat

man skolingas du dolerius už aną kartą, prieš dvi savaites, ir paskui dar buvote..." *(Nutyla, valandėlę spaudžia rankomis veidą)* Ką gi, reikia viską pasakyti. Kur sustojau?

GUBERNATORIUS. Nensė kartojo: "Jūs esat man skolingas du dolerius..."

TEMPLĖ. Taip, du dolerius. Bet kam tiek žodžių? Geriau iškart išspjausiu visą tiesą. *(Giliai įkvepia, lyg nerdama po vandeniu)* Du doleriai - Nensės Menigo tarifas. O aš gyvenau viešnamyje, kur užmokestis buvo daug didesnis. *(Tyla. Ji sėdi sustingusi ir žiūri į juos. Paskui nusijuokia)* Tokia prašmatni ponia, ir šitokia išpažintis? Va kokios mes, aukštuomenės damos. *(Tyla)* Štai ir įveikiau baimę. Dabar tik pirmyn, kelio atgal nėra. Tęskime. *(Tyla)* Ko jūs tylite? Padėkit man. Kalbėkite. Arba šaukite ant kiekvieno kampo tai, ką aš pasakiau, kad išgirstų visi, kas turi ausis; niekad o niekad nebūčiau patikėjusi, kad kas nors mane privers kalbėti, niekas, net mano kūdikio mirtis ir žmogžudės, niekingos negrės, egzekucija. *(Gubernatorius tylėdamas žiūri į ją. Ji kilsteli rankas, tarsi melsdama pasigailėti)* Na, ką aš dar turėčiau papasakoti? Po aštuonerių ramaus, saugaus, naujo gyvenimo metų? Ką dar turėčiau papasakoti, kad atšauktumėt nuosprendį ir mes galėtume grįžti namo, užmigti arba nors pasistengt užmigti? Tai ką aš dar turiu pasakyti, kaip dar labiau nusižeminti, kad sutiktumėte išklausyti mano prašymą?

GUBERNATORIUS. Mirtis irgi žemina.

TEMPLĖ. Dabar mes kalbame ne apie mirtį. Mes kalbam apie gėdą. Nensė Menigo nejaučia gėdos. Ji tejaučia artėjant mirtį. Ir norėdama išvaduoti ją nuo tos trumpalaikės ir visai beprasmiškos kančios, antrą valandą nakties atitempiau pas jus Templę Dreik su jos gėda.

STIVENSAS. Kalbėkite, Temple.

TEMPLĖ. Jis dar neatsakė į mano klausimą. *(Gubernatoriui)* Ką aš dar turiu papasakoti? Tik nesakykite, kad viską. Šitai man jau sakė!

GUBERNATORIUS. Pamėginsiu jums padėti. Aš žinau, kas buvo Templė Dreik. Mokinukė, kuri vieną rytą prieš aštuonerius metus kartu su savo draugėmis išvažiavo specialiu traukiniu į kitą koledžą, kur turėjo vykti futbolo rungtynės, ir kelionės metu dingo iš traukinio. Po pusantro mėnesio ji pasirodo Džefersone kaip liudytoja vieno žmogžudžio byloje. Ją pristatė advokatas, gynęs žmogų, kuris, kaip paaiškėjo, ją pagrobė ir visą tą laiką buvo įkalinęs.

TEMPLĖ. Nepamirškite - Memfio viešnamyje!

STIVENSAS. Valandėlę. Jeigu leisite, aš papasakosiu gubernatoriui, kaip viskas klostėsi. Jums bus lengviau. Tą dieną Templė pabėgo iš ekskursijos traukinio su vaikinu, kuris jos laukė vienoje stotelėje. Jie norėjo drauge važiuot į rungtynes. Bet vaikinas jau buvo išgėręs, manyčiau, dėl drąsos, norėdamas gerai pasirodyti. Jis dar trupučiuką gurkštelėjo, sudaužė savo mašiną ir pateko pas butlėgerius. Čia, gurkšnodamas viskį, vaikinas mirtinai nusilakė, o tuo metu smuklėje įvyko žmogžudystė. Žmogžudys pagrobė Templę, kuri matė, kaip įvyko nusikaltimas, ir nugabeno ją į tuos minėtus Memfio namus. Štai ir viskas. Tik reikėtų pridurti, kad vaikinas su mašina, tas, kuris lydėjo Templę ir turėjo ją globoti, vėliau ją vedė, staiga vėl pasijutęs džentelmenu. Tai mano sūnėnas.

TEMPLĖ. Nekaltinkite jo. Aš pati norėjau pabėgt iš traukinio.

GUBERNATORIUS. Kodėl?

TEMPLĖ. Kodėl linkstama prie blogio? Matyt, todėl, kad uždraustas vaisius saldus ir jo labiausiai nori. O aš, turiu prisipažinti, labiau už viską mėgau blogį. Ir išvažiavau viena su tuo vaikinu, kuris, beje, ne taip jau man ir patiko.

STIVENSAS. Galimas dalykas. Bet jis privalėjo jus globoti.

TEMPLĖ *(tvirtai)*. Užtat mane ir vedė. Kodėl jis turėtų du

kartus mokėt už tą patį daiktą? Juolab jei tas daiktas nėra net vieno užmokesčio vertas.

GUBERNATORIUS. Galiu kai ko paklausti? *(Templė žiūri į jį ir linkteli galva)* Kodėl jūs jo neatsivežėte?

TEMPLĖ. Ko?

GUBERNATORIUS. Savo vyro. Jūs prisiimate atsakomybę. Argi jam, irgi atsakingam, nederėtų būti čia, greta jūsų, kad viską galų gale išsiaiškintumėte ir drauge bandytumėte gelbėt Nensę Menigo?

TEMPLĖ. Ar mes iš tikrųjų susirinkome čia gelbėti Nensės? Nežinau, nebežinau. Man rodos, jog mes atvažiavome pas jus vidurnaktį, kad suteiktumėt man puikią progą sąžiningai kentėti. Suprantate, ką noriu pasakyti? Kentėti ne dėl ko nors, o tiesiog kentėti, kai kentėjimas tau būtinas kaip oras. Kuo čia dėtas mano vyras?

GUBERNATORIUS. Gal jis norėtų kentėti drauge su jumis, jei jis tikrai jūsų vyras?

TEMPLĖ. Dėl to jis būtų turėjęs viskuo dalytis su manim.

Žiūri vienas į kitą

GUBERNATORIUS. Jei teisingai supratau, jūs norite man pasakyti kažką tokio, ko jis nežino?

TEMPLĖ. Taip.

STIVENSAS. Verčiau būtumėt jam pasakiusi, Temple. Negalima pragyventi aštuonerius metus meluojant.

GUBERNATORIUS. Ar pasakytumėt, jei jis būtų čia?

Templė įdėmiai žiūri į gubernatorių, Stivensas krusteli, bet Templė neatkreipia dėmesio. Už Templės nugaros pasirodo Govenas, ji jo nemato. Jis stovi lango nišoje, paskui prisidengia užuolaida

Įsivaizduokite, kad jis čia, mano vietoj.

TEMPLĖ. Jis išvažiavo. Aš jo niekad jau nepamatysiu.

GUBERNATORIUS. O jeigu jis būtų čia, ar apie tai kalbėtumėt jam girdint?

TEMPLĖ. Taip, kalbėčiau! O dabar leiskite man pasakoti. *(Pauzė)* Malonėkite cigaretę. *(Gubernatorius paduoda cigaretę, kurią ji, neužsidegusi, padeda ant peleninės. Tyla)* Taigi aš mačiau žmogžudystę, tiksliau - ne pačią žmogžudystę, o jos atspindį, mačiau žmogžudį, kuris vadinosi Išverstakiu. Jis mane ir išsivežė į Memfį savo suklerusiu automobiliu. Žinau ir tai, kad turėjau rankas ir kojas, turėjau akis, kad galėjau šauktis pagalbos važiuodama pagrindine bet kokio miestelio gatve - aš to nepadariau. Nepadariau, o juk galėjau nevažiuot ir su Govenu, galėjau sustabdyti kokį sunkvežimį ar automobilį, ir mane būtų nuvežę į artimiausią stotį ar mokyklą, ar tiesiai į namus ir atidavę į tėvo ar brolių rankas, - o jie puikiai žino, kas yra bloga ir kas gera. Bet aš to nepadariau. Ne. Aš, Templė, šito nepadariau. Gal ir nežinodama. kodėl pasirinkau blogį. Trumpai tariant, tylomis važiavau su Išverstakiu, kuris vairavo susikaupęs, neišleisdamas iš dantų cigaretės.

STIVENSAS *(gubernatoriui)*. Taip, jis buvo šlykštus kaip pats blogis. Liesas, tamsaus gymio, tikras tarakonas - mažas, juodas ir piktas. Ir dar psichiškai nesveikas. Iškrypėlis, lytinis impotentas. Ji ir tai privalo jums pasakyti.

TEMPLĖ *(Stivensui)*. Brangusis dėde Gevinai! Taip, taip, aš ir tai pasakysiu! Klaiki nesėkmė! Negaliu pasiteisinti netgi tuo, kad neatsispyriau pagundai. Nors impotentai kartais traukia, ypač jei... Bet susigundė ne kūnas, mielas, švelnus, silpnas kūnas. Aš pati likau su žmogžudžiu, tarsi nebūčiau galėjusi, ne, vis dėlto negalėjau, išsiskirti su juo. Jis atvežė mane į Memfį. Klusniai ėjau kartu. Jis mane uždarė į tą viešnamį Maniuelio gatvėje, kaip koks ispanas savo dešimtmetę žmoną į vienuolyną, kur šeimininkauja moteris, skvarbiom akim, įžvalgesnė už motiną, ir juodaodė tarnaitė, kuri saugo duris išėjus šeimininkei. O šeimininkė eidavo ten, kur paprastai vaikščioja viešnamių šeimininkės: į policiją - sumokėti pabaudos ar paprašyti protekcijos, ar į banką, ar į kitus viešnamius. Tos

popiečio valandos neprailgdavo, nes tada tarnaitė atrakindavo duris, ateidavo į mano kambarį, ir mes galėdavom *(sutrinka, paskui berte beria)* pasikalbėti. Turėjau daug kvepalų, bet, suprantama, juos parinkdavo šeimininkė, jie nebuvo perdėm švelnūs, bet vis tiek jų turėjau. Išverstakis nupirko man kailinius, tik kur juos dėvėsi, jei negali nė kojos iškelt iš namų. Tai va, turėjau kailinius, daugybę peniuarų, apatinukų, kuriuos irgi parinkdavo Išverstakis, o jo skonis ne visada man patikdavo. Mat jis norėjo, kad būčiau patenkinta. Ne tik patenkinta - laiminga. Na dabar ir priėjome... *(Nutyla, ištiesia ranką, paima nuo peleninės cigaretę, mato, kad neuždegta. Stivensas paima žiebtuvėlį, stojasi. Gubernatorius, nenuleisdamas akių nuo Templės, mosteli, kad sėdėtų. Stivensas stumteli žiebtuvėlį stalu Templei ir atsisėda. Templė užsidega cigaretę, užgesina žiebtuvėlį, padeda jį į vietą, bet, pirmą dūmą užtraukusi, padeda cigaretę į peleninę, vėl sėdi tiesi ir kalba toliau)* Kiekvieną akimirką galėjau pabėgti - nusileisti nutekamuoju vamzdžiu. Bet šito nepadariau. Išeidavau iš kambario tik vėlų vakarą, kai Išverstakis atvažiuodavo manęs dengta mašina, didumo sulig katafalku. Jis su šoferiu priekyje, aš su šeimininke ant užpakalinės sėdynės, ir spausdavom šešiasdešimt ar aštuoniasdešimt mylių per valandą raudonų žibintų apšviestom kvartalo gatvėm. Nieko kito, be tų žibintų, nemačiau tose gatvėse ir tame kvartale. Man net neleisdavo užeiti pas kitas to namo moteris ar sėdėti su jomis po darbo ir klausytis, kaip jos plepa apie savo amatą, skaičiuodamos pinigus ar tingiai drybsodamos ant lovos ir laukdamos kliento. *(Patyli ir vėl ima pasakoti lyg sutrikusi ar nustebusi)* Tada prisimindavau mokyklos miegamąjį. Tas pats jaunų merginų kvapas, kai jos visos galvoja apie vyrus, nebūtinai apie tą ar kitą vyrą, o apie vyrą apskritai. Tik šitos moterys galvojo apie tai daug ramiau; jos sėdėdavo ant savo tuo tarpu dar tuščių lovų ir aptarinėdavo profesinius sunkumus. Bet aptarinėdavo ne su manim, nes aš kiaurą parą tūnodavau užrakinta kambary ir nieko neveikdavau, tiktai staipydavausi su savo kailiniais, ryškių spalvų kelnaitėmis ir perregimais peniuarais, ir niekas

manęs nematydavo, tik didelis, šešių pėdų aukščio veidrodis ir juodaodė tarnaitė, kuri juokdavosi, čiupinėdama apatinukų šilką, kai aš blaškydavausi po kambarį, visą laiką užrakinta, izoliuota, paslėpta nuo visų, tokia saugi nuodėmės ir paleistuvystės židiny, tarytum naro varpu per dvidešimt sieksnių nugramzdinta į jūros dugną. Matote, Išverstakis labai stengėsi, kad tik būčiau patenkinta. O man neužteko būti patenkintai. Aš troškau dar daugiau. Man trūks plyš reikėjo įsimylėti, kaip sakydavo mano seserys kekšės.

GUBERNATORIUS. Įsimylėti?

STIVENSAS. Taip. *(Gubernatorius žiūri į Templę, kuri tyli)* Ji nori papasakot apie vaikiną, kurį Išverstakis...

TEMPLĖ *(Stivensui)*. Nutilkit.

STIVENSAS. Ne, jūs nebepajėgsite. Turiu pagelbėti. Taip, tas Išverstakis pats atvedė tokį vaikiną. Ir tas vaikinas...

TEMPLĖ. Gevinai!

STIVENSAS. Tas vaikinas garsėjo savo sluoksniuose Rudžio pavarde. Jis buvo priemiesčio naktinių klubų parankinis, kuris turėdavo išmesti lauk girtuoklius ir triukšmadarius. Klubas, priklausęs Išverstakiui, buvo jo štabas. Ir... *(Dvejoja, paskui Templei)* Ir Išverstakis atvedė į jūsų kambarį Rudį. *(Gubernatoriui)* Suprantate?

GUBERNATORIUS. Taip. Tik nesumoju, kodėl tas Išverstakis...

STIVENSAS. Reikėjo ją žūtbūt pažeminti, sutraiškyti kaip vorą. Jis nepadarė jos prostitute. Ne, jis jos nepardavinėjo. Įžeistumėt, kaltindami jį tokia vulgarybe. Priešingai, jis buvo subtilus, tiesiog smaližius. Jis ją atidavė savo tarnui.

GUBERNATORIUS. Gevinai! Gal nebūtina pasakot tokius dalykus ponios Stivens akivaizdoje?

STIVENSAS. Būtina. Jūs dar ne viską žinote. O...

TEMPLĖ. Gana. Leiskite man kalbėti. Aš susitikau su tuo žmogum, Rudžiu, kaip - nesvarbu. Svarbu, kad jį įsimylėjau. Kokia tai buvo meilė, iki šiol dar nežinau, bet rašiau jam laiškus.

GUBERNATORIUS. Meilės laiškus?

TEMPLĖ. Ačiū jums. Ačiū už žodį "meilė", norėjau pasakyti. Taip, iš tiesų rašiau kaskart jo laukdama ir vėliau, kai jiedu būdavo išvykę, ir dar daugybę kartų, kai jie nepasirodydavo keletą dienų...

GUBERNATORIUS. Valandėlę. Jūs pasakėt: "Kai jiedu būdavo išvykę". *(Žiūri vienas į kitą. Templė tyli)* Jūs norite pasakyti, kad tas Išverstakis būdavo kambary, kai jūs su Rudžiu...

STIVENSAS. Taip. Dėl to jis ir vedžiodavosi Rudį. Štai ką aš turėjau galvoj, sakydamas "smaližius".

GUBERNATORIUS *(Templei)*. Gerai. Pasakokite, ponia Stivens, ir baikime vienąkart. Kalbėjom apie laiškus.

TEMPLĖ. Apie laiškus. Taip. Tai buvo gražūs laiškai. Noriu pasakyt... gerai parašyti. *(Nenuleisdama akių nuo gubernatoriaus)* Bandau pasakyt ir nesiseka... Trumpai tariant, tai buvo tokie laiškai, kurių, nors ir prieš aštuonerius metus rašytų kitam vyriškiui, moteris nenorėtų rodyti savo vyrui, kad ir ką jis žinotų ir manytų apie brangiosios žmonos praeitį. *(Aiškiai prisiversdama)* Puikūs laiškai, ir, be abejonės, geresni, nei galėtum tikėtis iš debiutantės. Jei būtumėt skaitęs, būtumėt stebėjęsis, iš kur septyniolikmetė moka tokių žodžių, tokių taiklių posakių... Man nereikėjo ilgai mokytis. Buvau gabi. *(Pauzė, šaltai)* Nebeatsimenu, kiek parašiau laiškų, bet ir vieno būtų pakakę. Viskas nuo to ir prasidėjo.

GUBERNATORIUS. Ir Nensės nusikaltimo priežastys glūdi čia? Iš tikrųjų? Papasakokite smulkiau.

TEMPLĖ. Taip. Juk puikiai žinote, kas yra šantažas. Laiškai išniro prieš porą metų. Kaip juos išpirkti? Templės Dreik tipo moteriai vienintelis būdas - duoti medžiagos kitai laiškų serijai...

STIVENSAS *(Templei, tyliai).* Taip, viskas nuo to ir prasidėjo, bet turite pasakyti gubernatoriui, kaip ši istorija klostėsi.

TEMPLĖ. Maniau, kad pasakiau. Parašiau tuos laiškus. Paskui žmogus, kuriam rašiau, mirė, o aš ištekėjau už kito, ir mano gyvenimas susitvarkė. Bent jau pati taip maniau. Pagimdžiau du vaikus, o norėdama turėti žmogų, su kuriuo galėčiau persimesti žodžiu, pasisamdžiau kitą prostitutę, irgi metusią savo profesiją. Man atrodė, jog pamiršau tuos laiškus, ir štai jie vėl išplaukė į paviršių. Tada supratau, kad ne tik nepamiršau tų laiškų, bet ir netapau dora...

GUBERNATORIUS. O nuo ko mirė tas vaikinas, Rudis?

TEMPLĖ. Natūralia mirtim. Tai yra mirė taip, kaip miršta tokie žmonės. Jį nušovė iš mašinos tuo metu, kai jis sėlino skersgatviu anapus namo, ketindamas vamzdžiu užsiropšti pas mane. Mudu buvom paskyrę slaptą pasimatymą, pirmą pasimatymą be Išverstakio žinios. Pirmą ir vienintelį kartą manėm jį apgavę. Norėjome būti vieni du, be Išverstakio. Vienui vieni po daugybės kartų, kai nebūdavom vieni. Pagaliau buvo išmušusi mudviejų meilės valanda. Juk jeigu yra meilė, tai prasmę jai suteikia tik abipusis tylus džiaugsmas, intymumas, visiškas atsidavimas. Argi gali mylėtis žinodamas, kad esi nuogas? O žinai, kad esi nuogas, kai kas nors tuo metu stebi tave. Taigi mes norėjom būti vieni du, nors kartą, nors vieną vienintelį kartą, vieni du, pamiršę viską, kas trukdo mūsų meilei...

GUBERNATORIUS. Jūsų meilei? Rudis mylėjo jus?

TEMPLĖ. Mylėjo. Gal todėl, kad aš jį mylėjau, o jis šito nesitikėjo, kadangi niekada nebuvo apie tai nė pagalvojęs, net neįsivaizdavo, kad jo laukia sėkmė, tokia sėkmė, - tai jo žodžiai, - ir jis stovėdavo priešais mane, o šeimininkas užpakaly jo, ir žiūrėdavo į mane virpėdamas, nes negalėjo kalbėti apie laiškus, kuriuos vogčia jam siuntinėjau, negalėjo praverti burnos, nes puikiai žinojo, kad nesuvaldys balso, jo veidas būdavo toks iškalbingas, o

Išverstakis jo nematė. Taip, mes ir pasiskyrėm tą slaptą pasimatymą, kad bent kartą dviese išgyventume savo meilę, drįsčiau sakyti, mūsų medaus mėnesį... Tai va, jį nužudė tuo metu, kai jis vienas ėjo pas mane vieną! Jį nukepė tuo metu, kai jis galvojo tik apie mane, o aš apie jį, kai po valandėlės jis būtų buvęs su manimi, tam pačiam kambary. Užsirakinę duris, pagaliau mes vieni du, ir nieko daugiau... Ir štai viskas baigta. Tarsi niekad nebūtų buvę nei Rudžio, nei viešnamio, nei kekšių, nei Išverstakio. *(Ima greičiau kalbėti)* Paskui, kai Išverstakį pasodino už tą žmogžudystę, o vėliau nuteisė mirti, grįžau namo. Dabar jau viskam buvau abejinga - ir tėvui, ir broliams, laukiantiems manęs. O paskui praleidau metus Europoje, Paryžiuje. Ir ten dar buvau viskam abejinga.

STIVENSAS. Bet tą žiemą Govenas atvyko į Paryžių, ir jūs susituokėt.

TEMPLĖ *(klusniai)*. Taip. Ambasadoje. Paskui priėmimas "Krijone". O ką jau kalbėt apie naują automobilį ir maurų stiliaus vilą Kap Fera? Žodžiu, visiška amerikoniškos praeities dezinfekcija! Bet, tiesą sakant, mes kitaip supratom dezinfekciją. Manėm, kad pakaks vedybų, pačios jų ceremonijos. Manėm, abu atsiklaupsim, tarsim: "Nusidėjome, Viešpatie" - ir bus ramybė, užmarštis, meilė, visa, ko iki šiol neturėjau. *(Kiek sutrinka, bet kaipmat susitvardo ir vėl berte beria žodžius)* Meilė... gal nėra visai tas žodis, bet manėm, kad mus jungia kažkas daugiau už meilę - tragedija, kuri mus surakino viena grandine, kai mes kentėjom vienas dėl kito. Be to, aš maniau, jog dar stipriau už nelaimę ir už meilę dvi būtybes jungia atleidimas. Taip, aš tikėjau abipusiu atleidimu. Bet štai kas - atleisti gal ir nesunku, kur kas sunkiau susitaikyti su tuo, kad tau atleista.

STIVENSAS. Ypač kai vyriškio savimeilė nežabota.

TEMPLĖ. Gevinai!

STIVENSAS. Pati gerai žinote: jūsų vyro tuštybė viską sugriovė. Kai subtilus Virdžinijos aristokratas pamiršta užsitrenkti tualeto duris ir kas nors jį ten užklumpa, kas

gi kenčia, jei ne jo tuštybė? Ne, atleisti - ne jo stilius, kur ten! Užuot susitaikęs su mintimi, kad jam atleista, nepraėjus nė metams ima abejoti, ar tikrai jis savo vaiko tėvas.

TEMPLĖ. Viešpatie! Viešpatie!

GUBERNATORIUS. Tegul ji pati pasakoja, Gevinai.

TEMPLĖ. Pasakoja... tikrai, tai juk pasakojimas... Tik kodėl taip sunku pasakoti? Bet dabar bus lengviau, nes kalbėsiu apie Nensę. Grįžome į Džefersoną. Namo. Pasiryžę drąsiai sutikti skandalą, gėdą, priimti viską taip, kaip yra, ir atsikratyti praeities visiems laikams, kad nebekankintų. Net stengėmės žiūrėti vienas kitam į akis... Ak, gana, nebegaliu. Jūs pats pasakykit, dėde Gevinai.

STIVENSAS. Gerai. *(Gubernatoriui)* Įsivaizduokite Stivensų porą: jie jauni, visų mėgstami, gyvena naujuose namuose puikiam kvartale, priklauso uždaram klubui, turi savo suolą didžiausioje miesto bažnyčioje. Ir štai gimsta sūnus, paveldėtojas, ir ji pasisamdo Nensę - kaip auklę, auklėtoją, seserį, ieškodama sau paramos - vadinkite, kaip norite. *(Templei)* Juk taip? Na, Temple, drąsiau!

TEMPLĖ *(palūžusi)*. Taip. Aš - karalaitė, ji - mano patikėtinė. Namuose nėra vyrų, aš garsiai svajoju, o Nensė klausosi. Įsivaizduokite: ilgos popiečio valandos, tylu, vaikas miega, o dvi sesės, dvi buvusios nusidėjėlės, sėdi virtuvėje ir, gurkšnodamos kokakolą, kalbasi apie savo amatą, kedena tokius dar gyvus prisiminimus. *(Gubernatoriui, pagaliau pravirkusi)* Reikia žmogaus, su kuriuo galėtum persimesti žodžiu, gerbiamasis, mums visiems reikia žmogaus! Visai nebūtina, kad jis kalbėtų, nebūtina, kad pritartų, paprasčiausiai tegu sėdi šalia ir tyli, klausosi. Žmogžudžiai, bepročiai, padegėjai tikriausiai nebūtų padarę savo nusikaltimų, jei kas nors būtų juos išklausęs, paguodęs. O dabar palikite mane ramybėje, palikite ramybėje! *(Ji visiškai sugniuždyta)*

STIVENSAS. Aš pasakysiu, kaip viskas baigėsi. Dar gerokai anksčiau, negu gimė pirmas vaikas, ji suprato, jog vyras jai nieko neatleido ir pats nenorėjo, kad jam būtų atleista; jam atrodė gana, kad vedė ją, ir už tai nuolat reika-

lavo dėkingumo; ji suprato, kad viskas baigta, kad jos praeitis nepaliaus jų slėgusi. Tačiau, kai gimė pirmas vaikas, nekaltas kūdikis, ji atgavo viltį. Tai buvo lyg ir jos pačios dalis, visai nesusieta su jos kalte. Pagaliau ji turėjo kam atiduoti savo meilę, visą save. Tarsi būtų sudariusi paliaubas su Dievu: ji sutinka viską iškentėti, visko atsižadėti, net paprasčiausių džiaugsmų, kad tik nekaltas kūdikis būtų apsaugotas nuo negarbės ir siaubo. O mainais už tai ji vylėsi, kad Dievas, bent jau jis, bus džentelmenas.

GUBERNATORIUS. Tai vaikas iš tikrųjų Goveno Stivenso? Atleiskite, ponia Stivens.

STIVENSAS. Taip. Bet mano sūnėnas tuo nepatikėjo, ar jam tik pasirodė, kad netiki, ir vėl viskas prasidėjo iš pradžių. Dabar ir kūdikis ją skyrė nuo žmonių, nuo vyro ir priminė jos kaltę. Jis nebeteikė užsimiršimo. *(Templei)* Ir tada jūs sugalvojote pabėgti. *(Templė linkteli galva)* Bet gimė antras vaikas, ir Templė kuriam laikui nusiramino. Tačiau ji nebegalėjo gyventi tame pasaulyje, kur tarėsi pamiršusi savo praeitį, nebegalėjo pakęsti tų respektabilių džentelmenų, kurie atleidžia neatleisdami, kurie tau šypsosi, apsvaigę nuo pagiežos. Taigi ji laukė. Laukė užgriūvant katastrofos, tik nežinojo, kokį pavidalą ji įgaus. *(Tyla)* Ir štai katastrofa įgavo jaunesniojo Rudžio brolio pavidalą. Jo vardas - Piteris.

GUBERNATORIUS. Suprantu. Jis turėjo laiškus ir ėmė ją šantažuoti.

STIVENSAS. Taip. Jis šantažavo. Bet Templei atrodė negana, kad duoda pinigų. Ji pati atsidavė. *(Gubernatorius žiūri į Stivensą)* Taip. O jam tik to ir reikėjo, jis, be abejonės, suprato, kad parankiau šantažuoti Goveną, gulint su jo žmona. O ji... *(Neryžtingai)* Ką gi! Manau, kad ji norėjo tam padaryti galą... Šiaip ar taip, ji puolė tam Piteriui ant kaklo ir norėjo pabėgti su juo.

GUBERNATORIUS *(Templei)*. Kodėl jūs taip pasielgėt?

TEMPLĖ *(atsistoja ir kalba, jos balsas vis stiprėja)*. Ak, bent jau šitai aš žinau ir galiu paaiškint. Būdama su tuo

šantažistu, aš galų gale pailsėjau. Pailsėjau nuo dorovingumo, orumo, kilnių jausmų. Šešerius metus atgailavusi ir padoriai elgusis, sutikau vyrą, kuris nekvaršino sau galvos nei dėl atgailos, nei dėl padorumo. Jis buvo toks ryžtingas, toks tvirtas, toks šiurkštus ir taip tobulai ištvirkęs, kad net atrodė kone skaistus, tyras. Tai buvo žmogus, kuriam mažiausiai rūpėjo ką nors taisyti ar pamiršti: jei būčiau lindusi prie jo su savo atgailavimais, melsdama atleidimo, būtų trenkęs man per veidą ir išmetęs į gatvę; taigi su juo aš pailsėjau, taip, pailsėjau, nes buvau tikra, jog, net parbloškęs mane į purvą ar mirtinai primušęs, jis nebūtų pagalvojęs, kad reikia už ką nors atleisti. O, ne su juo norėjau pabėgti, bet pas jį, į jo glėbį!

GUBERNATORIUS *(kiek patylėjęs)*. Dabar telieka papasakoti apie žmogžudystę. Ką veikė Nensė rugsėjo tryliktą?

TEMPLĖ *(tebestovi, bet visai išsekusi, net svyruoja, atrodo kaip lunatikė)*. Rugsėjo tryliktą? Nensė, taip, taip. Ji mylėjo mano vaikus, tuos nekaltus kūdikius. Ji viską žinojo, bet nieko nesakė, ji šnipinėjo, sekė mane, nuoširdžiai mylėdama. Iš pradžių ji manė, kad duosiu Piteriui pinigų, atsiimsiu laiškus ir atgausiu ramybę. Bet man reikėjo kitokios ramybės, aš norėjo rast atokvėpį blogyje, paskęsti nuodėmėj. Trumpai tariant, aš norėjau pabėgti, išvažiuoti su Piteriu, aš pasiilgau viešnamio gyvenimo. Išsiunčiau Goveną su Bakiu ir paskyriau Piteriui pasimatymą savo namuose. Kai Nensė suprato, ko aš noriu, kad ketinu pabėgti pasiėmus vieną vaiką ir jis turės gyventi su tokiu žmogum kaip Piteris, o kitą paliksiu, ji nusprendė sukliudyti. Pirmiausia ji paslėpė pinigus ir brangenybes, kurias norėjau pasiimti. (*Gęsta šviesa, už Templės nugaros leidžiasi uždanga. Dabar Templė kalba tamsoje)* Tai atsitiko naktį, rugsėjo tryliktą. Piteris jau buvo pas mane, jis ten, aš čia ruošiausi į kelionę. Nieko neįtardama, nenujausdama, Nensė mus sekė. Kai suprato, kad trūks plyš paliksiu namus, ji stengėsi dar ką nors sugalvoti, kad sulaikytų mane, apsaugotų vaikus ir ateitį. Ji stengėsi žūtbūt ką nors sugalvoti, vėlgi iš visos širdies, ir nerado nieko kita, kaip... Taip, esu įsitikinusi, kad, tamsoje už durų klausydamasi mūsų pokalbio, tą naktį supra-

tusi, jog aš trokštu blogio ir užsimiršimo, jog krentu į prapultį kartu su vaikais, apie kuriuos visai nebegalvoju, tą naktį ji sumanė tą beprotišką, siaubingą, nekaltą poelgį. Taip, naktį, rugsėjo tryliktą, sekdama mudu su Piteriu, Nensė...

PENKTAS PAVEIKSLAS

Lėtai pakyla uždanga. Scenoje Stivensų svetainė. Praėjusių metų rugsėjo tryliktoji. Devynios valandos trisdešimt minučių vakaro. Kairėje rūbų spinta atlapom durim. Ant grindų išmėtyti drabužiai - kažkas čia įnirtingai rausėsi. Kambario vidury, ant stalo, Templės skrybėlaitė, pirštinės, rankinukas ir dar krepšys, kur paprastai kraunami vaikiški rūbeliai; prie stalo ant grindų kėpso du kietai prikimšti ir uždaryti lagaminai, - jie aiškiai priklauso Templei. Matai, kad Templė tuojau išvažiuos, tik dar kažko atkakliai ieško, bet veltui.

Kai užsidega šviesa, Piteris stovi prie atvirų spintos durų, laikydamas rankose paskutinį drabužį - peniuarą. Tai kokių dvidešimt penkerių metų vyras. Jis nė kiek nepanašus į nusikaltėlį ar gangsterį, o veikiau į kokios firmos atstovą, sėkmingai prekiaujantį automobiliais ar namų apyvokos reikmenimis. Apsirengęs kaip ir visi, jo drabužiai nekrenta į akis, bet jaučiasi kaip nugalėtojas, kupinas pasitikėjimo savim. Gražus vaikinas, tokie vyrai patinka moterims: su juo nepatirsi netikėtumų, nes puikiai žinai, kaip jis pasielgs, net jeigu ir tikiesi, jog šįkart taip nepasielgs. Kietas tipas, ne ištvirkęs, o amoralus.

Jis apsivilkęs vasarine eilute, skrybėlė atsmaukta ant pakaušio. Mikliai išnaršo perregimos medžiagos peniuarą ir atsainiai numeta ant žemės, apsisuka, paspiria drabužius, pasipynusius po kojom ir nusivylęs, atkariai žiūri į tą betvarkę.

Templė stovi kur stovėjus ketvirto paveikslo pabaigoj. Tik dabar užsivilkusi vasarinį paltą

PITERIS. Tai kur Nensė?

TEMPLĖ. Aš skambinau jai - šeimininkai jos nematė nuo pat ryto.

PITERIS. Šito buvo galima tikėtis! Aš taip ir maniau! *(Pasižiūri į rankinį laikrodį)* Einam pas ją, tenai palauksim.

TEMPLĖ *(prie stalo).* O kam?

PITERIS. Vis dėlto trys šimtai dolerių. Tau menkniekis? Man tai ne. O dar brangenybės! Jeigu paėmė ji - grąžins, net jei tektų pasvilinti padus cigarete! O ką tu siūlai? Iškviest policiją?

TEMPLĖ. Ne. Nesivargink. Spėsi pabėgt.

PITERIS. Pabėgt?

TEMPLĖ. Taip, spausk iš čia, gelbėk savo kailį. Pinigai dingo, tu manęs nebesiveži. Nieko kito tau nebelieka, kaip sulaukti mano vyro ir vėl imtis smulkaus šantažo.

PITERIS. Man reikia pinigų ir brangenybių. Ir dar tavęs.

TEMPLĖ. Tu gi turi laiškus.

PITERIS *(įkiša ranką į vidinę švarko kišenę, ištraukia pluoštą laiškų, meta juos ant stalo).* Gali pasiimti, jeigu nori.

TEMPLĖ. Aš jau sakiau prieš dvi dienas, kad nenoriu!

PITERIS. Sakei. Bet tai buvo prieš dvi dienas!

Valandėlę žiūri vienas į kitą. Paskui Templė paima laiškus, kitą ranką tiesia į Piterį

TEMPLĖ. Duok žiebtuvėlį!

Piteris ištraukia iš kišenės žiebtuvėlį ir duoda jai, pats nejudėdamas iš vietos. Templė žengia porą žingsnių į jį, paima žiebtuvėlį. Paskui eina prie židinio, žiebtuvėlį uždega tik iš kokio trečio karto. Piteris nė nekrusteli. Stebi ją. Valandėlę ji irgi stovi nejudėdama, vienoj rankoj laikydama laiškus, kitoj degantį žiebtuvėlį. Paskui pasuka galvą ir žiūri į Piterį. Valandėlę stebi vienas kitą

PITERIS. Sudegink! Kai anądien juos tau daviau, tu atsisakei paimti, nes bijojai persigalvoti. O dabar sudegink!

Sunaikinusi laiškus, išsivaduosi nuo manęs. *(Tebežiūri vienas į kitą. Pagaliau ji nusisuka. Piteris juokiasi, kupinas pasitikėjimo savim)* Eikš!

Ji užgesina žiebtuvėlį, pasisuka, grįžta prie stalo, padeda ant jo laiškus ir žiebtuvėlį ir eina prie Piterio, kuris tebestovi nė nekrustelėdamas. Tuo metu duryse kairėje pusėje pasirodo Nensė. Jie jos nemato. Piteris apkabina Templę

PITERIS. Kuriam galui visa tai, jei mums gera kartu? *(Dar stipriau ją prispaudžia prie savęs)* Ar ne, pupyte?

TEMPLĖ. Nevadink manęs taip.

PITERIS *(stipriai suspaudęs, šiurkščiai glamonėja)* Rudis puikiai tai darė. O ar aš blogesnis? Ką?

Jie bučiuojasi. Nensė tyliai įeina į kambarį ir sustoja, žiūrėdama į Piterį ir Templę. Nensė vilki standartišką auklės suknelę, - tokių pilna visose universalinėse parduotuvėse, tik be kepuraitės, ir po atlapotu paltuku nematyti prijuostės. Ant galvos užsimaukšlinusi sulamdytą, kone beformę fetrinę skrybėlę, aiškiai priklausiusią vyriškiui. Piteris paleidžia Templę iš savo glėbio

PITERIS. Eikš, eime iš čia! *(Pro Templės petį pamato Nensę ir krūpteli)*

Templė irgi krūpteli, žaibiškai atsigręžia ir mato Nensę

TEMPLĖ *(Nensei)*. Ką tu čia veiki?

NENSĖ. Štai mano koja. Svilinkit padą cigarete.

PITERIS. Prakeikta negrė! O gal atnešė pinigus? *(Žiūri į Nensę, ji tyli)* Turbūt ne. Stversimės cigaretės, kad ji taip nori. *(Nensei)* Na, beždžionpalaike! Šito ir grįžai, ar ne?

TEMPLĖ *(Piteriui)*. Nutilk. Paimk lagaminus ir eik į automobilį.

PITERIS *(Templei, bet nenuleisdamas nuo Nensės akių)*. Ne, ne, pirmiausia ją priremsime prie sienos.

TEMPLĖ. Išeik! Aš pati susitvarkysiu. Ji viską grąžins.

Piteris dar valandėlę stebi Nensę. Ji atsigręžusi į juos, bet į nieką nežiūri, stovi nejudėdama, tarsi užhipnotizuota, niūri, užsidariusi savyje, neįžvelgiama. Paskui jis trukteli pečiais

PITERIS. Gerai. Tik atsiimk pinigus. Jei ne, aš pats su ja pasikalbėsiu. *(Eina prie stalo, pasiima žiebtuvėlį, ruošiasi išeiti, bet vėl sustoja, žiūrėdamas į laiškus ir kiek abejodamas sako)* Būtų geriau, kad nepaliktum.

TEMPLĖ. Eik.

Piteris paima abu lagaminus ir eina prie įstiklintų durų pro Nensę, kuri įdėmiai žiūri tiesiai prieš save

PITERIS *(Nensei).* Tavo paslaugoms, pajodžarga, mielai pasvilinčiau kanopas. Net ne dėl penkiasdešimties banknotų! Dėl malonumo. *(Paima lagaminus į vieną ranką, atidaro duris, jau ruošiasi žengti per slenkstį, bet sustoja, atsigręžia į Templę)* Jeigu persigalvosi, būsiu netoliese. *(Pagaliau išeina, uždaro duris paskui save. Tą akimirką, kai durys užsidaro, Nensė šūkteli)*

NENSĖ. Palauk!

Piteris sustoja, vėl praveria duris

TEMPLĖ *(skubiai, Piteriui).* Išeik, dėl Dievo meilės.

Piteris išeina, uždaro įkandin duris. Nensė ir Templė žiūri viena į kitą

NENSĖ. Kam aš paslėpiau pinigus ir deimantus. Maniau, sulaikysiu jus. Turbūt vertėjo vakar atiduot jam pinigus, kai tik radau. Dabar jis jau būtų Čikagoj ir nereikalautų likučio. Aiškiai matyt, kas per paukštis.

TEMPLĖ. Tai tu juos pavogei. Betgi tai nieko nepakeitė.

NENSĖ. Kuri iš mūsų vagilė - aš ar jūs? Už deimantus ne jūs mokėjot. O apie pinigus kalbate kaip paskutinė melagė. Buvo du tūkstančiai sidabrinių dolerių, man sakėt,

jog du šimtai, o jam - kad penkiasdešimt. Nenuostabu, jog per daug neširsta. Beje, neširstų ir dėl dviejų tūkstančių. Koks jam skirtumas, ar turėsite pinigų, ar ne, kai sėdėsit automobilyje. Puikiai žino, kad užteks tik palaukti, net jei reikėtų jus kiek spustelėt, o jis šitą moka, kaip mačiau, ir jūs gausite tų pinigų, kiek reikės, ir net deimantų iš vyro ar tėtušio. Jis tai puikiai žino, šitas gribšius.

Templė staiga prieina ir kerta Nensei antausį. Nensė atšoka, ir tada iš jos palto kišenės ant grindų iškrenta pinigai ir dėžutė su brangenybėmis. Templė sustoja, žiūri į banknotus, brangenybes. Nensė tęsia

Taip, tie šlykštūs pinigai viską pražudė. Kodėl gi nepašantažuoti moters, kuri dėvi deimantus, o jos vyras nešiojasi kišenėje du tūkstančius dolerių smulkioms išlaidoms - cigaretėms ir taksi? Sukčiai apspinta jus kaip musės dvėselieną. Ir šitas toks pat sukčius. Galit mušti mane. Sukčius! Ne pirmą tokį matau, jūs irgi tokių esat mačiusi. Aš juos iškart atpažįstu, nors jūs apsimetate, kad pamiršot. Jūs nieko nepamiršot. Kas kad dailaus snukučio, puikiai žinote - tai pasiutęs šuo, tikras velnio išpera. O, kad galėčiau atiduot jam tuos jūsų nelemtus pinigus, tegu tik nešdinasi iš čia!

TEMPLĖ. Pamėgink! Pamatysi!

NENSĖ. Taip, žinau! Dabar net nebe laiškai jums galvoj! Pasiilgot linksmo gyvenimo! Manęs nebegana. Reikia jėgos, kuri įmurkdytų jus į purvą! Jūs kiaurai persisunkusi purvu, jei galėjot parašyti šituos laiškus, kurie net dabar, po aštuonerių metų, teikia tiek kančių, tiek nelaimių! O jūs galėjot juos atgauti bet kada. Tik nenorėjot. Jis net du kartus bandė juos grąžinti. Bet jūs kratotės jų, jie jums nė motais, kaip ir gerasis Dievas.

TEMPLĖ. Ar seniai tu mane seki?

NENSĖ. Visą laiką! Nereikėjo nei pinigų, nei brangenybių, kad atgautumėt tuos laiškus. Moteriai šito nereikia! Užtenka, kad esi moteris, ir gali gaut iš vyro, ko tik nori.

Mudvi tai puikiai žinom. Būtumėt namie vykstelėjusi užpakalį, ir nebūtų reikėję nė vyro išsiųst meškerioti. Bent čia būtų pravertusios Memfio pamokos. Ir būtumėt likusi su vaikais.

TEMPLĖ. Nuostabi kekšės moralė! Betgi tu turi teisę šitaip su manim kalbėti, ar ne? Aš nuo tavęs skiriuosi tik tuo, kad nenoriu būti kekšė savo vyro namuose!

NENSĖ. Ne apie vyrą kalbu. Net ne apie jus. Aš kalbu apie du vaikučius.

TEMPLĖ. Aš irgi. Kodėl, manai, išsiunčiau Bakį pas senelę? Tik todėl, kad vaikui nereikėtų būti po vienu stogu su žmogum, kurį jis priprato vadinti tėvu, bet iš kurio lūpų kiekvieną akimirką gali ištrūkti: "Tu - ne mano sūnus!" Kadangi šnipinėji, tikriausiai esi girdėjusi jį taip kalbant.

NENSĖ *(nutraukia ją)*. Žinoma, girdėjau! Girdėjau ir ką jūs kalbėjot. Iš pradžių protestavot. Net gynėtės. Jūs neigėte! Ir ne dėl savęs - dėl to mažiuko! O dabar viską metate, viską taip ir paliekat!

TEMPLĖ. Palieku?

NENSĖ. Taip. Jūs niekad nebematysit Bakio, pati gerai žinote, ir vis tiek jį metat. Sakykit, gal ne taip? *(Templė tyli)* Va kaip susitvarkyta su Bakiu! O kam paliksite mergytę?

TEMPLĖ. Kam paliksiu? Ji tik šešių mėnesių. Vešiuosi drauge.

NENSĖ. Žinoma, kad negalite jos palikti. Niekam. Net man! Bet ir negalite šešių mėnesių kūdikio pasiimt į kelionę! Štai apie ką aš kalbu. Tai palikite ir ją lopšy. Ji kiek paverks, bet, būkite rami, ji per maža, kad garsiai verktų. Niekas jos neišgirs, niekas neateis ja pasirūpint. Juoba kad namas bus užrakintas iki kitos savaitės, kol grįš ponas Govenas, iki tol viskas išsispręs, vaikutis liausis verkęs, ir tada jūs galėsit linksmintis sau iki valiai.

TEMPLĖ. Paduok man paltą!

NENSĖ *(ima nuo krėslo paltą ir paduoda jai).* Tik mat parankiau jį turėti šalia savęs, kol melšite pinigus iš pono Goveno ar iš savo tėčio. O kai vagišiui pasirodys, kad jie per daug delsia, išmes jus ir jūsų kūdikį lauk! Tada jau galėsite palikti jį ant kokių nors namų slenksčio. Jokių rūpesčių! Būsite laisva. Ir - tiesus kelias į Memfio viešnamį. *(Templė krūpteli, bet kaipmat susitvardo)* Smokite! Nagi vožkit man! Arba pašaukite tą savo gribšių, jis laukia ten, tegu atneša cigaretę. Aš gi sakiau ir jums, ir jam - štai mano koja. Štai! *(Kilsteli koją)* Viską išbandžiau, galiu ir tai!

TEMPLĖ. Paskutinį kartą prašau, nutilk!

NENSĖ. Tyliu. *(Stovi nustėrusi, nežiūri į Templę. Šiek tiek keičiasi jos balsas, laikysena, ir tik vėliau paaiškės, kad dabar jau kalbasi ne su Temple)* Išbandžiau. Viską išbandžiau, ką tik galėjau. Jūs gi matot!

TEMPLĖ. Niekas tau neprieštarauja. Tu man grasinai vaikais, vyru. Net pavogei pinigus, kuriuos turėjau pasiimti į kelionę. Ne, niekas negalės pasakyti, kad nebandei sulaikyt manęs, nors ir atnešei juos paskutinę akimirką. Pakelk nuo žemės pinigus!

NENSĖ. Sakėte, kad jie jums nereikalingi!

TEMPLĖ. Taip, jie man nereikalingi. Pakelk pinigus!

NENSĖ. Man jie irgi nereikalingi.

TEMPLĖ. Nesvarbu. Galėsi atsiskaityt iš jų, kiek tau priklauso už kitą savaitę, o kas liks, grąžinsi ponui Govenui.

Nensė pasilenkia, paima nuo žemės pinigus, surenka brangenybes ir sudeda į dėžutę, viską padeda ant stalo. Templė nusiramina

TEMPLĖ. Nense! *(Nensė pakelia galvą, žiūri į ją)* Aš gailiuosi, noriu pasakyti - gailiuosi, kad mušiau tave. Tu visada buvai gera mano vaikams ir man, ilgą laiką padėjai man gyventi. Tu stengeisi mus sutaikyti su vyru, nors visiems buvo aišku, kad tai neįmanoma, net dėl akių.

NENSĖ. O, aš tuo vis dar netikiu! Be to, man nerūpi nei jūsų santuoka, nei padorumas, nei jūs, nei rūpiu pati sau, nors dėkoju, kad priglaudėt mane, kad kalbėjotės su manim...

TEMPLĖ. Nesakyk taip, su tavim buvau beveik laiminga...

NENSĖ. Aš kalbu apie jūsų vaikučius!

TEMPLĖ. Aš tau draudžiu kalbėti apie juos.

NENSĖ. Negaliu. Klausiu paskutinį kartą: ar tikrai ruošiatės šitaip pasielgti? Ar tikrai šitaip pasielgsite?

TEMPLĖ. Negaliu kitaip.

NENSĖ. Jūs žinote, kad aš tamsuolė. Sakykit aiškiai, kad suprasčiau. Pasakykite: "Taip, aš šitaip pasielgsiu".

TEMPLĖ. Puikiai girdėjau. Taip, aš šitaip pasielgsiu.

NENSĖ. Ir su pinigais, ir be pinigų?

TEMPLĖ. Ir su pinigais, ir be pinigų.

NENSĖ. Ir kenkdama savo vaikams? *(Templė neatsako)* Jūsų vyras jau dabar mano, kad Bakis ne jo sūnus. Jeigu išvažiuosite, jis galutinai tuo įsitikins, pradės nekęsti jo, ir berniukui bus skaudu. O mergytę atiduodat į rankas niekšui, kuris šantažuos jos tėvo šeimą, kol galės, o kai nieko nebepeš - išmes į gatvę. Jūs norite, kad abu vaikai kentėtų? Ar kad mirtų? Norite, kad patirtų gėdą, kaip mudvi su jumis? Jūs gi puikiai žinot, kas tai yra, bet nė nebandot jų išgelbėt! Jūs dar blogesnė už mane, Dievas mato, netikėjau, kad šitaip gali būti. Jūs nesuprantat nei to, ką žino netgi tokia moteris kaip aš. Jūs nesuprantate, kad vaikai neturi kęst nei gėdos, nei baimės. Va nuo ko, tik nuo šito juos reikia saugot. Visus. Ar bent jau tuos, kuriuos gali. Kad ir vieną, jei nepajėgi daugiau. Bet tada dėl jo reikia padaryti viską, kas įmanoma. O jūs, jūs ruošiatės mesti juos abu, pastūmėt į purvą, kuriame abidvi maudėmės. Juos abu, ir nenorite išgelbėt nė vieno? *(Žiūri viena į kitą)* Nejaugi širdis leistų jums taip pasielgti? Atsakykit!

Templė žiūri į ją. Lauke pasigirsta nekantrus automobilio signalas

TEMPLĖ. Taip! Aš taip pasielgsiu! Nepaisydama savo vaikų! O dabar nešdinkis lauk! *(Greitai prieina prie stalo, paima iš pinigų krūvos du ar tris banknotus ir paduoda Nensei. Ši paima. Templė sužeria likusius pinigus į krūvą, paima nuo stalo rankinuką, atidaro jį. Nensė kuo ramiausiai eina į vaikų kambarį. Templė, vienoj rankoj laikydama atdarą rankinuką, kitoj pinigus, žiūri į Nensę)* Kur eini?

NENSĖ *(eidama)*. Pažiūrėti, ar aš dar reikalinga vaikui.

Sustoja, atsigręžia į Templę ir žiūri tokiu keistu žvilgsniu, kad Templė, kuri buvo bededanti pinigus į rankinuką, sustingsta ir žiūri Nensei į akis. Kai Nensė prabils, jos balsas bus toks pat, kaip ir anksčiau, ir tik vėliau paaiškės jos žodžių prasmė

Aš viską išbandžiau. Padariau viską, ką galėjau. Argi ne taip?

TEMPLĖ *(įsakmiai)*. Liaukis. Viskas baigta.

NENSĖ *(ramiai)*. Viskas baigta. Tyliu. *(Eina į vaikų kambarį)*

Templė įsideda pinigus į rankinuką, uždaro jį ir padeda ant stalo. Paskui eina prie krepšio su vaiko daiktais, prabėgom pažiūri, ar viskas sudėta, pasiima dėžutę su brangenybėm ir įgrūda tarp daiktų. Vos spėja uždaryti krepšį, kai vaikų kambario duryse pasirodo Nensė ir tyliai eina per svetainę kitų, ne tų, per kurias įėjo į kambarį, durų link. Templė lydi ją akimis

TEMPLĖ. Nense! *(Nensė sustoja, bet neatsigręžia)* Negalvok apie mane taip blogai. Tu - mano sesuo, kaip ir anksčiau! *(Kol ji kalba, Nensė nustėrusi žiūri priešais save, nieko nematydama. Kai Templė nutyla, ji vėl eina durų link)* Jeigu kada nors šitai išplauks į dienos šviesą, visiems pasakysiu, kad tu padarei viską, ką galėjai. Tavo tiesa: laiškai čia niekuo dėti. Aš kalta. Aš viena už viską

atsakau. Blogis slypi manyje. *(Nensė tebeeina)* Iki pasimatymo, brangioji! *(Nensė jau prie durų)* Tu turi raktą. Pinigus palieku čia, ant stalo. Gali pasiimt... *(Nensė išeina)* Nense!

Jokio atsako. Valandėlę Templė žiūri į duris, paskui susizgrimba, apsidairo, prieina prie sujaukto rašomojo stalo, paima prespapjė, grįžta prie stalo, prispaudžia Nensei skirtus pinigus, paskui kurį laiką greitai vaikščioja po kambarį. Apsisprendusi paima nuo stalo antklodę, eina vaikų kambario durų link, išeina pro tas duris. Netrukus pasigirsta širdį veriantis riksmas, tuo metu pro kitas duris kambary vėl pasirodo Nensė. Šviesa ima mirkčioti ir silpsta, kol stoja visiška tamsa, užgoždama tą riksmą, kuris, regis, niekad nesibaigs

ŠEŠTAS PAVEIKSLAS

Kovo 12-osios naktis. Trečia valanda devynios minutės.
Gubernatoriaus kabinetas.
Gubernatoriaus nebėra. Stivensas stovi pasilenkęs prie klūpančios susigūžusios Templės. Už jo, gubernatoriaus vietoje - Govenas, bet jį kiek užstoja Stivensas
Templė nežino, kad gubernatorius išėjo

TEMPLĖ *(klūpo, paslėpusi rankomis veidą. Pradeda kalbėti tamsoje).* Štai ir viskas. Atėjo policija. Jau tada, sėdėdama ant kėdės virtuvėje, patamsiais, Nensė kartojo: "Taip, Viešpatie, aš tai padariau". Mes buvom vienos dvi tą naktį, aš stovėjau priešais ją, ji sėdėjo, ir abi staugėm be žodžių iš sielvarto ir nevilties, abi vienišos, abi žuvusios visiems laikams. Tada aš padariau viską, ką ji liepė. Paskambinau į policiją. Jie atvyko. "Aš tai padariau, Viešpatie", - kartojo Nensė. O aš kietai užsičiaupiau ir ištylėjau iki pat šio vakaro. *(Užsidega šviesa. Už jos nugaros lėtai kyla uždanga)* Nensę jie išsivedė. Ji išėjo nė nežvilg-

telėjusi į mane. Ir kalėjimo vienutėje vis kartojo ir kartojo: “Aš tai padariau, aš tai padariau”. Taip, ji tai padarė. Bet juk tikrasis nusikaltėlis, kuris nužudė, - esu aš, aš, o ji eina mirti vietoj manęs!

Stivensas pasilenkia, paima ją už peties, lyg norėdamas padėti jai atsistot. Bet ji net nepakelia galvos

STIVENSAS. Stokitės, Temple!

Jis vėl nori ją pakelti, bet ji atstumia jo ranką, pati atsistoja, vis dar nusigręžusi nuo rašomojo stalo, šviesos apakinta vaikiškai prisidengia ranka akis; atrodo kaip maža mergytė, kuri tuoj pravirks

TEMPLĖ. Dabar jau ilgai neužtruks, tiesa, dėde Gevinai? Juk gubernatoriui tereikia pasakyti “ne”. (*Nepasuka galvos, nežiūri, vis dar mano, kad kalba su gubernatorium*) Nes aš įsitikinusi, kad jūs nenorite jos išgelbėti. Ak, kalbėkite, greičiau. Šį kartą gana tik vieno žodžio! (*Ji atsigręžia ir pamato Goveną, kuris įėjo jai kalbant ir dabar stovi gubernatoriaus vietoje. Priblokšta nutyla ir suakmenėja*)

GOVENAS. Šlykštynė!

TEMPLĖ (*eina prie Stivenso*). Kodėl jūs nuolat griebiatės melo? Kas jus verčia? Teisingumas, apie kurį taip gražiai kalbate? O kodėl gi ne? Argi ne aš pirma ėmiau meluoti? (*Govenui*) Galėjai nesislėpti. Būčiau viską pasakiusi tau į akis.

GOVENAS. Mudviem reikėjo slėptis nuo vienas kito daug anksčiau. Maždaug prieš aštuonerius metus, ir ne gubernatorių kabinetuose, o apleistose šachtose, skirtinguose ašigaliuose. (*Stivensui*) Jūs patenkintas, ar ne? Viskas vyko pagal jūsų valią. Kaip tai pavadinot? Ak, žinau, teisybe! (*Žiūri į Templę*) Na ir graži ta tavo teisybė!

STIVENSAS. Šį kartą paprašysiu jus patylėti.

GOVENAS. Beje, teisybės dėlei gal pasakytumėt, kur tie

laiškai? Manau, jog dabar tas niekšelis mėgins parduot juos tiesiai man, be tarpininkų. Neišdegs! Už šiukšlių dėžę daug nepeši! *(Apeina rašomąjį stalą ir traukia link durų, pro kurias įėjo)*

STIVENSAS. Aš juos turiu. *(Templė apstulbusi žiūri į jį. Govenas stabteli. Stivensas sako Templei)* Argi neprisimenate? Kai jūs grįžote, Nensė buvo kambary. Laiškai gulėjo ant stalo. Ji juos paėmė, o vėliau atidavė man.

GOVENAS *(juokiasi, iš pradžių atšiauriai, nelinksmai, paskui tiesiog kvatoja).* Vadinasi, dabar jau viskas kaip pridera. Nusidėjėlė išpažino savo kaltę, šantažistas pražiopsojo grobį - dezinfekcija pavyko kuo puikiausiai. Tiesa, buvom patikėję kūdikį beprotei, ir ta jį nužudė, manydama, kad šitaip viskas susitvarkys. Beje, tos idiotės veiksmai buvo gana logiški. Aš tau, tu man, vaikas už vaiką. Juk reikia mokėti už malonumą, kurį patiri, gyvendamas su moterim, svajojančia apie šantažisto guolį. Ačiū tau, Viešpatie, ačiū tau, šventoji Nense, kad nužudei mano kūdikį - galėsiu ir toliau mėgautis savo dorovingosios žmonos teikiamais malonumais. *(Vėl nelinksmai juokiasi; Templė atsisėda; sėdi tiesiai ir žiūri kažkur į tolį)* Iš tikrųjų nieko neprikiši. Viskas susitvarkė kuo puikiausiai.

STIVENSAS. Ne viskas. Kai kas liko nesutvarkyta.

GOVENAS. Bravo! Linksminsimės toliau. Ką dar ruošiamasi nužudyti mūsų džiaugsmui?

STIVENSAS. Nensę.

GOVENAS. Nensę? Žinoma, ją pakars! Kaklo slanksteliai tik trakšt - ir viskas. Ką gi, iš dviejų prostitučių nors viena gaus pagal nuopelnus. Visai padori proporcija. Daugiau nevalia nė norėt iš gailestingojo Dievulio. *(Žiūri į Templę su neapykanta ir neviltim)* Beje, reikėtų sutvarkyti dar vieną dalyką. Aš, tarkim, norėčiau, sužinoti, kas parašyta tuose nuostabiuose laiškuose. Kadangi jau atėjo išpažinčių metas, turiu pasakyti, kad Templė, kalbėdama apie juos, gerokai mane suintrigavo. Jūs numanote, kad jie turėtų būti velnioniškai gundantys su visom smulkme-

nom. O juk mudviejų smagiosios santuokos metu ji kalbėjo visiškai kitus žodžius, tokius taurius, padorius, sakytum pamokslavo, žinoma, kiek galima pamokslauti tuo metu, kai daromi vaikai.

STIVENSAS. Nutilkite, Govenai!

GOVENAS. O aš, žinoma, maniau, kad čia dėtas jos išsilavinimas, nes baigė net dvi mokyklas - koledžą ir bordelį. Ji taip stengėsi užmiršti antrąją, kad netgi perdėtai prisimindavo pirmąją. Žodžiu, su manim ji laikė egzaminus. Su anuo... *(Stivensas sukruta)* Gerai, gerai, mielas advokate, nusiraminkit! Tik, sutikite, gaila, kad taip atsitiko. Dėl mano kaltės ji atsidūrė Memfyje, o tai nepraeina veltui, ne, nepraeina veltui, tad būtų teisinga, jeigu lovoje man už tai ji atlygintų šiokiu tokiu lyrizmu, suprantate, ką aš noriu pasakyti, kad bent pjaučiau, ką pasėjau, turiu galvoj vaisius jos puikaus horizontalaus išsilavinimo, įgyto mano dėka, tiesa, per statytinius. Bet kur tau! Juk aš jos vyras! Sąžinės graužiamas taisiau savo klaidą, už tai man atiteko atgailaujanti dorybė. Švelniai tariant, brangus advokate, nėra per daug smagu kasdien turėti reikalų su atgailaujančia dorybe - tikra paleistuvė kur kas patrauklesnė!

STIVENSAS. Govenai, jeigu nesiliausite, skelsiu antausį.

GOVENAS. Nesiliausiu, nes man atiteko vien dorybė, dorybė, skirta vien man! *(Staiga pratrunka staugti ir raudoti, tuo pat metu šaukdamas Templei)* O su kitais, po kitais ji pasirodė visa grožybe, nešvankūs žodžiai liete liejosi... *(Stivensas puolė jį. Govenas pagauna jo ranką ir sulaiko)* Nesivarginkite, Gevinai! *(Atstumia jį)* Esu vėl toks pat drąsus ir tvirtas, kaip ir prieš aštuonerius metus, ir įmanysiu pats išmėžt savo gyvenimą. *(Apžvelgia visus ir sako karčiu balsu)* Aš jūsų visų nekenčiu. *(Kikena. Templei)* Sudiev, pupyte.

STIVENSAS. Pirma apsivalykite nuo savo niekingos garbėtroškos.

GOVENAS. Ir nuo jos, būkite ramūs. *(Eina prie durų)*

TEMPLĖ *(staiga pašoka).* Kur eini?

GOVENAS. Nusigert. Jei tik per aštuonerius metus nebūsiu pamiršęs, kaip tai daroma. O gal gali ką kita pasiūlyt?

STIVENSAS. O kur padėjot Bakį?

GOVENAS. Ak tą, kur liko gyvas? Jis pas jus, pas jūsų žmoną. O ką, ne atsargu? Jūsų žmona irgi žudo vaikus? *(Ryžtingai eina durų link)*

TEMPLĖ. Govenai, nepalik manęs! *(Jis neatsako. Išeina)* Dieve mano! Ir vėl!

STIVENSAS. Eime.

TEMPLĖ *(nė nekrustelėdama).* Rytoj, ir vėl rytoj, ir vėl rytoj...

STIVENSAS. Taip, rytoj, ir vėl viskas iš pradžių. Jis vėl sudaužys savo mašiną ar ką nors kita, ir vėl reikės jam atleidinėti aštuonerius metus, kol vėl ką nors sudaužys. *(Paima ją už rankos)* Eime, Temple, jau labai vėlu.

TEMPLĖ *(nesiduoda išvedama).* Ką pasakė gubernatorius?

STIVENSAS. Jis pasakė “ne”.

TEMPLĖ. Ar paaiškino kodėl?

STIVENSAS. Jis neturi teisės jos pasigailėti.

TEMPLĖ. Neturi teisės? Valstijos gubernatorius? Kuriam įstatymas suteikia teisę pasigailėti ar atidėti mirties bausmę?

STIVENSAS. Jeigu viskas vyktų pagal įstatymus, būčiau gynęs ją kaip pamišėlę, užuot atsivedęs čia jus.

TEMPLĖ. Ir vaiko tėvą, nepamirškit, nors iki šiol nesuprantu, kaip jums tai pavyko. *(Žiūri į jį)* Ak! Štai kas: ėmė užsikirtinėti motoras, paskui teko sustoti prie benzino kolonėlė ir pakeisti ratą. Jūs paskambinot, ir jis atvyko čia pačiu laiku. Ir viskas veltui - dėl tiesos, dėl teisingumo - veltui, veltui, nes ji vis tiek mirs.

STIVENSAS. Gubernatorius nekalbėjo apie teisingumą. Jis

kalbėjo apie berniuką ir jo ateitį - judu su Govenu turite būti kartu su savo sūnum. Nensė nesvyruodama jo labui paaukojo viską, griebėsi paskutinės priemonės, kuri buvo jai prieinama. Ji pražudė savo gyvenimą ir save pačią.

TEMPLĖ. Aš visko išsižadėjau, visko atsisakiau, ir vaikų. Nensė jums sakė.

STIVENSAS. Nensė padarė ką reikia, kad niekad jų neiššsižadėtumėt. Ji tai įrodys penktadienio rytą.

TEMPLĖ. Penktadienis! Juoda diena! Gevinai! Tai nelaimės diena! Niekas o niekas tą dieną nesileidžia į kelionę! Ak, jeigu būtų jos pasigailėję, viskas būtų ir pasibaigę: Govenas galėtų kuo ramiausiai išmesti mane lauk, arba aš pati išvažiuočiau. Deja, nieko nebepakeisi. O dabar reikia toliau gyventi: rytoj, ir vėl rytoj, ir vėl...

STIVENSAS. Eime, Temple, važiuojam...

TEMPLĖ *(neklauso jo)*. Pasakykite žodis į žodį, ką jis atsakė. Ne šią naktį, aš žinau... O gal pasakė telefonu, ir mums net nereikėjo...

STIVENSAS. Jis man pranešė prieš savaitę...

TEMPLĖ. Tada, kai išsiuntėt man telegramą? Ką jis pasakė?

STIVENSAS. Jis pasakė, kad jo valdžia per menka prieš šiurpų Nensės poelgį. Kad jis vienas negali atšaukti to, ką ji pelnė nežmoniška kaina - užmokėdama savo niekingu, pražudytu, beverčiu gyvenimu.

TEMPLĖ *(sutrikusi)*. Ji tokia gera, gera ir švelni. Vadinasi, aš atėjau čia vidury nakties, antrą valandą, kai nebebuvo vilties išgelbėt jai gyvybės? Ir net negalėjau išgirsti neigiamo gubernatoriaus atsakymo, o tik išpažinau vyrui savo kaltę dviejų svetimų vyriškių akivaizdoje, atskleidžiau tai, ką slėpiau nuo jo aštuonerius metus! Kokia kančia!

STIVENSAS. Taip, tai kančia, ir nuoširdžiai prašau atleisti, kad atvežiau jus čia. Bet reikėjo jus atvežti, kad Nensė

neliktų vieniša, kad jos poelgis, tegu ir beprotiškas, duotų naudos, kad jis, nors iš anapus, gintų ir saugotų berniuką nuo vienatvės. Štai dėl ko jūs turėjot čia ateiti.

TEMPLĖ. Gerai. Aš tai padariau. Dabar jau galima grįžti namo?

STIVENSAS. Taip. Ir aplankysim Nensę.

TEMPLĖ. Aplankysim ir pasakysim, kad ją pakars.

STIVENSAS. Ji nenori, kad jos pasigailėtų. Bet gal jis vis dėlto nepraranda vilties.

TEMPLĖ. Aplankysim Nensę. Ir tai padarysime.

Eina prie durų, susverdi, lyg klupdama, eina toliau. Stivensas nori ją prilaikyti. Bet ji ištraukia ranką ir eina viena. Kalba, nesikreipdama į nieką, kaip sapne:

Kad išgelbėtum mano sielą... jeigu turiu... sielą... jeigu yra Dievas, kuris gali ją išgelbėt... ir jeigu nori ją išgelbėt...

SEPTINTAS PAVEIKSLAS

Kalėjimo vidus. Kovo 12 diena. 10 valanda 30 minučių. Pasimatymų kambarys pirmame aukšte. Kairėje durys su sunkiu skląsčiu į kalėjimo raštinę. Vienintelis galinėje sienoje langas į gatvę apkaltas sunkiomis grotomis. Saulėtas rytas. Sunkiai sugirgžda geležinis užraktas ir iš lauko pusės atsidaro durys scenos dešinėje. Įeina Stivensas, iš paskos - kalėjimo sargas. Stivensas apsirengęs taip pat, kaip ir ketvirtame paveiksle. Sargas vienmarškinis, be kaklaraiščio; prie kojos ant didelio geležinio žiedo kaba raktų ryšulys: taip fermeriai nešioja žibintus. Įeidamas uždaro paskui save duris.

Stivensas sustoja prie slenksčio. Kalėjimo sargas užrakina duris

PONAS TABSAS. Štai ir atėjom. Tuojau atvesiu kalinę.

STIVENSAS. Ne, palaukite, kol atvažiuos Govenas Stivensas. Ar kas nors jį įleis?

PONAS TABSAS. Taip. Mano žmona parodys jam kelią. Be to, aš pats galiu palaukti jo raštinėje.

STIVENSAS. Nereikia. Geriau sakykite, kaip laikosi kalinė.

PONAS TABSAS. Pavyzdinga, ponas advokate! Romi kaip avelė: "Taip, pone", "Ne, pone". Sunku patikėti, kad ta negrų išjoda nužudė...

STIVENSAS. Ar jai pasakėte, kad lauktų mūsų?

PONAS TABSAS. Ne. Man regis, ji ruošiasi.

STIVENSAS. Ruošiasi?

PONAS TABSAS. Suvesti sąskaitas. Rytoj rytą. Toks mažytis formalumas, bet reikalauja apmąstymų. Ji net paprašė kunigo.

STIVENSAS. Ar ji jums nesakė, kad gali jos pasigailėti?

PONAS TABSAS. Pasigailėti? Joks gubernatorius neišdrįstų pasigailėt vaikų žudikės. Mūsų piliečiai mėgsta teisingumą, jie padegtų kalėjimą. Beje, visą šią savaitę, išskyrus vakar vakarą, kasdien matėtės su ja. Jei būtų norėjusi ką pasakyti, būtų kreipusis į advokatą, o ne į prižiūrėtoją. *(Smalsiai žiūri į Stivensą)* Ponas advokate, ar teisybė, kad užvakar jūs giedojote su kaliniais negrais?

STIVENSAS. Teisybė.

PONAS TABSAS. Tai jūs mėgstate giedoti?

STIVENSAS. Ne. Bet giedojimas mane gelbsti.

PONAS TABSAS. Gerai, ponas advokate. Juk ir konstitucijoje parašyta, kad esame laisvi. Bet pamanyk tik sau - jiems visiems reikia pagalbos, jie vis gieda, ir gieda vakarais. Tiesiog ne kalėjimas, bet opera. Ir visi baritonai. Labai monotoniška. Nežinau, koks jūsų skonis, ponas advokate, bet aš mėgstu bosus. Reikės paprašyti šerifo,

kad areštuotų kokį bosą - bus visas choras. Jūs, ponas advokate, irgi baritonas?

STIVENSAS. Taip.

PONAS TABSAS. Ką padarysi! Jie ir sako apie jus: "Tai geras baltasis. Jis gieda". Tarsi blogi baltieji niekad negiedotų. Toks jau jų supratimas, ponas advokate, ar ne? Juoba kad turi priežasčių būti jums dėkingi, ką ir sakyti, jūs ne tik gynėte negrę teisme, bet ir stojote prieš savo gimines, pasirodo, šita geroji negrė nužudė jūsų dukterėčią. Retas atvejis, ir aš...

STIVENSAS. Čia vieni negrai?

PONAS TABSAS. Beveik. Iš lauko pusės gali matyti jų rankas.

STIVENSAS. Jų rankas?

PONAS TABSAS. Tarp grotų virbų. Pačių kalinių nematyti. Tik juodos rankos; jos nesidaužo, nebarbena, nejuda, o paprasčiausiai įsitvėrusios virbų. Vakarais, grįždamas iš miesto, pasižiūriu į langus, suskaičiuoju rankas, ir man atlėgsta - visi čia kaip vienas.

STIVENSAS. Jie ramūs?

PONAS TABSAS. Taip. Net Džefas. O kiek jis mums pridarė rūpesčių! Prisimenat?

STIVENSAS. Ne.

PONAS TABSAS. Na, kaipgi! Ką tik buvo mirusi jo žmona. Tik dvi savaitės, kaip buvo vedę. Palaidojo. Iš pradžių jis naktimis klajojo po laukus, manė, kad iš nuovargio užmigs. Nepadėjo. Paskui, kad užmigtų, bandė nusigert. Irgi veltui. Tada ėmė muštis. Paskui, žaisdamas kauliukais, vienam baltajam perpjovė skustuvu gerklę. Va tada jau užmigo. Tik neilgai miegojo! Šerifas jį rado miegantį verandoje savo name, kurį jis išsinuomojo ruošdamasis vesti, mat vylėsi, kad nugyvens gyvenimą, susilauks senatvės ir ramiai nukarš. Deja, šerifas jį pažadino ir atgabeno čia. Ir staiga jis atkuto: šerifas, aš ir dar penki

juodukai partrenkėm jį ant žemės ir laikėm, kol sukaustė grandinėmis. Geras pustuzinis žaliūkų vos nulaikė jį prispaudę prie grindų, o jis - tik pamanykite - šneka: “Aš negaliu negalvot, negaliu negalvot”.

STIVENSAS. O dabar?

PONAS TABSAS. Nebegalvoja. Kiaurą dieną stovi rankom įsitvėręs į grotų virbus, nė nepažvelgdamas laukan. Jo akys įsmeigtos į sieną. Tik retkarčiais perdeda rankas nuo vienų virbų ant kitų.

STIVENSAS. Jis gieda?

PONAS TABSAS. Ne, šitas negieda. Jam galas. Dėl jo gali būti ramus. Tiesiai sakau: kalėjime man labiau patinka negrai negu baltieji. Baltieji visada kuo nors nepatenkinti. Vis ko nors prasimano. Kritikuoja. O negrai, priešingai, po dienos kitos apsipranta, įsikuria. Čia jie jaučiasi kaip namie.

Kažkas beldžiasi į duris. Įeina Govenas

PONAS TABSAS. Na štai. Einu, palauksiu ponios Stivens. Laba diena, pone. *(Išeina)*

GOVENAS. Kodėl jūs mane pakvietėte?

STIVENSAS. Pirmiausia paimkite štai šituos. *(Paduoda jam laiškus)*

GOVENAS *(žiūri į juos)*. Štai šituos?

STIVENSAS. Čia laiškai. Mane prašė atiduoti jums.

GOVENAS. Kas prašė?

STIVENSAS. Argi ne vis tiek! Laiškai jūsų rankose. Manau, žinosite, ką su jais daryti.

GOVENAS. O jūs žinote, ką su jais daryti?

STIVENSAS. Sudeginti neskaičius.

GOVENAS. Neskaičius! *(Piktai juokiasi)* Džentelmenas, žinoma, negali skaityti tokio pobūdžio laiškų, kad ir kaip

norėtų susipažinti su literatūriniu žmonos talentu. Tik kažin, ar aš džentelmenas?

STIVENSAS. Dabar tai galite įrodyt. Nepaisykit, kas ką pasakys. Gana būti žmogum.

GOVENAS. Tarsi jūs žinotumėt, kas yra žmogus! Sveikinu. O aš, tiesą sakant, dėl to kiek abejoju. Aš išeinu. *(Eina prie durų)* Nenoriu susitikti su Temple.

STIVENSAS. Ir dar - norėjau, kad palauktumėt jos ir būtumėt šalia, kai ji kalbės su Nense.

GOVENAS. Jokiu būdu. Nenoriu matyt nei jos, nei Nensės.

STIVENSAS. Gal Nensė jums padės.

GOVENAS. Iš tikrųjų? Padės - ką?

STIVENSAS. Atleisti ir gaut atleidimą.

GOVENAS. Nes jūs žinote ir kas yra atleidimas! O, aš tiesiog žaviuosi jumis!

STIVENSAS *(karštai)*. Jeigu po viso to, ką girdėjote ir matėte pas gubernatorių, vis dar nežinote, kas yra sielvartas, - jūs paskutinis iš žmonių.

GOVENAS *(žiūri į jį, staiga susigraudina, purto galvą ir kalba dusliu balsu, nežiūrėdamas į Stivensą)*. Jeigu būčiau paskutinis iš žmonių, viskas būtų išgelbėta. Ne, aš tik vienas iš žmonių. *(Staigiai atsisuka)* Ak, aš nieko nebežinau, nieko nebežinau!

Stivensas eina prie jo, paima jį už rankos

GOVENAS. Aš išeinu, Gevinai. Visų jūsų prašau atleisti.

STIVENSAS. Eikite pas Bakį. Sudeginsite laiškus. Paskui galbūt grįšite.

Govenas dvejoja ir nori išeiti, bet durys užrakintos. Jis beldžia. Ponas Tabsas atrakina duris

PONAS TABSAS. Prašom atleisti, bet... *(Govenas atstumia jį ir išeina. Stivensui)* Kietas vaikinas. Užrakinau iš įpročio. Patikėkite, ponas advokate, nieko neįtardamas.

STIVENSAS. Tikiu.

PONAS TABSAS. O vaikinas įtarus. Iškart matyti. Tikriausiai turi pagrindo įtarinėti. Matot, aš turėjau dėdę, kurio žmona žuvo automobilio katastrofoje. Po tos nelaimės jis pasidarė baisiai įtarus. Gauna, pavyzdžiui, laišką, tai varto jį, apžiūrinėja iš visų pusių, bet neatplėšia, padeda ant stalo, pats slampinėja aplinkui, paskui atsisėda, žiūri į laišką suraukęs kaktą. Kas čia dar galėtų būti, klausia. Žodžiu, pasidarė įtarus. Paskui susirgo. Negėrė vaistų, vėlgi iš įtarumo. Ir numirė. Patikėkite, ponas advokate, truputėlis pasitikėjimo vis dėlto padeda gyventi.

STIVENSAS *(suirzęs)*. Norėčiau, kad nueitumėt pasitikti ponios Stivens.

PONAS TABSAS. Einu, žinoma, einu... Vargšė moteris...

Beldžia. Stivensas nekantriai mosteli ranka ir eina atidaryt. Įeina Templė

PONAS TABSAS. Laba diena, ponia Stivens. Jauskitės kaip namie. Tai yra džiaugiuosi galėdamas jus priimti, norėjau pasakyti. Gal išgertumėt puodelį kavos? Ponia Tabs atneš.

TEMPLĖ. Ačiū, ponas Tabsai. Ar negalėtume tučtuojau pamatyti Nensės?

PONAS TABSAS. Žinoma. Ji bus laiminga jus matydama. Aš manau, kad ji trokšta jūsų atsiprašyti. Ji nori jaustis pasiruošusi. Rytojui. *(Išeina į kairę)*

TEMPLĖ *(Stivensui)*. Manęs atsiprašyti! Kaip galima šitaip kalbėti? Pasakykite, kaip?

Pro galines duris pono Tabso lydima įeina Nensė. Sustoja per du žingsnius nuo durų. Ji apsirengusi, kaip ir pirmam veiksme

PONAS TABSAS. Štai ir ji, ponas advokate. Kalbėkitės į valias.

STIVENSAS. Ilgai neužtruksime.

Ponas Tabsas išeina. Nensė ramiai žiūri į lankytojus

TEMPLĖ *(prieina, paliečia ją ir sustoja).* Nense! Tu čia, o aš, kaip matai, atėjau iš miesto. Tu lieki čia, o aš, laisva, vaikščiosiu gatvėmis.

NENSĖ. Taip ir turėjo būti. *(Stivensui)* Ar atidavėte laiškus ponui Govenui?

Templė nori kažką pasakyti, bet Stivensas užbėga jai už akių

STIVENSAS. Taip, kaip buvote prašiusi.

TEMPLĖ *(sutrikusi)*. Atidavėte jam laiškus? Kodėl? Kam ta nauja šunybė?

NENSĖ. Kad sudegintų.

TEMPLĖ. Perskaitęs.

NENSĖ. Jis neskaitė. Jis juos sudegino.

TEMPLĖ. Niekas kitas būtų neištvėręs ir perskaitęs. Aš žinau. Dabar aiškiai matau. Man atsivėrė akys.

NENSĖ. Galbūt yra daug dalykų, kuriuos jis galėtų padaryti. Bet jis nebūtų įstengęs perskaityt laiškų, kuriuos jo žmona rašė kitam vyriškiui. Jis juos sudegino.

TEMPLĖ. Meluoji. Kaip tu gali meluoti čia, kalėjime, kur dabar esam?

STIVENSAS. Liaukitės, Nense. Būdama čia, kur ji dabar yra, Nensė tikrai turi teisę, kad ją išklausytų.

NENSĖ. Jeigu būtų perskaitęs, būtų išvykęs, palikęs jus visiems laikams. Yra žodžių, kurių negali pamiršti. Bet laiškus jis tuojau pat sudegino. Jis jūsų nebepaliks, nei jūsų, nei Bakio, jeigu tik pati jų nepaliksit.

TEMPLĖ. Aš pati nieko niekad jau negalėsiu padaryti, niekad! Tik va grįžau iš Kalifornijos - tai paskutinis mano savarankiškas poelgis. Bet per vėlai.

NENSĖ. Taip, bet vis dėlto grįžot vakar vakare. Ir žinau,

kur jūs buvote šią naktį, jūs su juo... *(Rodo pirštu į Stivensą)* abudu. Buvot pas merą! Ką jis pasakė?

TEMPLĖ. Dieve mano! Pas merą? Ne, pas patį gubernatorių, Džeksone! Aišku, tu kaipmat supratai, kodėl ponas Gevinas vakar vakare nebuvo atėjęs pas tave, ar ne? Tiesą sakant, tu negali žinoti vienintelio dalyko - ką atsakė gubernatorius. Tu negali šito žinoti dar ir todėl, kad mes - gubernatorius, ponas Gevinas ir aš - beveik nekalbėjom apie tave. Pasirodo, mes važiavome pas jį ne prašyti pasigailėjimo ir ginti tavęs, o todėl, kad tokia buvo mano teisė, mano pareiga, mano privilegija... Nežiūrėk į mane!

NENSĖ. Aš nežiūriu. Juk ir taip aišku. Aš žinau, ką jums atsakė gubernatorius. Galėjau vakar vakare pasakyti, ką jis atsakys, ir jums nebūtų reikėję važiuoti. Turėjau pranešti jo atsakymą, kai tik sužinojau, kad grįžot į namus ir kad judu... *(Vėl rodo pirštu į Stivensą ir vos pastebimai linkteli galva, ranką laikydama prie pilvo, tarsi vis dar būtų su prijuoste)* Taip, turėjau sukliudyti jūsų kelionę, kam tas vargas. Šito nepadariau. Bet viskas labai gerai...

TEMPLĖ. Reikėjo tai padaryti. Nebūčiau ten važiavusi. Nebūčiau kalbėjusi. Jie vis tiek tave pakars, bet ką gali padaryti, kai jiems žūtbūt reikia tave pakarti. Kodėl tu jiems nieko nepasakei?

NENSĖ. Nežinau. Todėl, kad vis dar turėjau vilties. O gal tikėjausi stebuklo? Bet kas man duos stebuklą? Taip, turėjau viltį. Ją sunkiausia įveikti, visiškai prarasti viltį neįmanoma. Viltis - vienintelis dalykas, kurio negali atsisakyti vargšas nusidėjėlis, gal todėl, kad tai viskas, kas jam liko. Bent jau laikosi įsikibęs į tą viltį; tvirtai įsikibęs. Bet dabar - jokio stebuklo, jokios vilties. Taip geriau. Visai gerai...

STIVENSAS. Ar tikrai geriau, Nense?

NENSĖ. Taip. Dabar jau nieko kito nebelieka, vien tikėti. *(Jie klausiamai žiūri į ją)* Paprastų paprasčiausiai tikėti. Dabar aš žinau, žinau, ką jums pasakė gubernatorius. Ir

esu patenkinta. Aš jau seniai susitaikiau su tuo - teismo salėje, teisėjo akyse. Ir net anksčiau - tą vakarą, vaikų kambary, prieš pakeldama ranką...

TEMPLĖ *(trūkčiojančiu balsu).* Nutilk!

NENSĖ. Tyliu. Aptarsiu viską su mūsų broliu.

TEMPLĖ. Mūsų broliu?

NENSĖ. Kekšių ir vagių broliu, žmogžudžių draugu. Tuo, kurį nužudė kartu su jais. Ne viską suprantu, ką jis kalbėjo. Bet aš jį myliu už tai, kad jį nužudė.

TEMPLĖ. Galbūt jis ir padės tau numirti. Bet kaip jis padės man gyventi? Aš žinau, ką turiu daryt, žinau, ką man reikia padaryt. Aš tai irgi supratau tą patį vakarą, vaikų kambary. Bet kaip tai padaryt? Nežinau. Mirti būtų lengva. Bet aš turiu gyventi. Kaip?

NENSĖ. Reikia tikėti.

TEMPLĖ. Tikėti - kuo? Pažiūrėk, ką jie mums padarė, tau ir man. Jeigu tu manai, kad aš turiu prieš ką nors nusižeminti, aš pasiruošusi. Bet tik prieš tave, prieš tave vieną. *(Nevikriai klaupiasi)*

NENSĖ. Kelkitės. Nevalia poniai klūpėti prieš tarnaitę. Be to, yra kitas ponas, jūs - jo tarnaitė.

TEMPLĖ. Nesu jo tarnaitė. Aš nenoriu tarnauti ponui, kuris pasmerkė tave mirti už tai, kad prieš aštuonerius metus buvau nutarusi pabėgti su Govenu.

NENSĖ. Pabėgote, nes jus, kaip ir mane, traukė blogis. Mes jau tokios. Ir jis negali sutrukdyti mums norėti blogio. Užtat jis išrado kančią, kuri yra visų vargšų ir nusidėjėlių šviesa. Aš juo tikiu.

STIVENSAS. Jūs teisi, Nense. Jūs privalote tikėti.

NENSĖ. Ačiū, ponas Stivensai. Jūs taip sakote manydamas, kad šitie žodžiai palengvins mano kančią rytoj. O aš taip sakau ne dėl rytojaus - vis tiek bijosiu. Aš taip sakau, nes žinau, kad mūsų brolis mane išgelbės.

TEMPLĖ *(sutrikusi atsistoja)*. Jis niekad nieko neišgelbėjo. Jis net pats neišsigelbėjo. Jie ateis, išsives, nužudys tave, o tu net negalvoji apie juos.

NENSĖ. Aš galvoju apie juos. Bet netgi žudikei gali būt atleista. Kažkur yra tokia vieta, aš tuo neabejoju. Aš noriu būti ten.

TEMPLĖ. Tu būsi ten. Jie tau atleis, kai būsi negyva! Jie tau atleis, kai būsi negyva! Atleis, kai būsi po žeme!

NENSĖ. Ne, ne po žeme. Kažkur tikrai yra tokia vieta, kur jūsų kūdikis nieko neprisimena, net mano rankų.

TEMPLĖ. Yra tokia vieta, taip, taip, yra tokia vieta, kur rasi ir savo kūdikį. Tą, apie kurį man pasakojai, tą, kurį šešis mėnesius nešiojai po širdim, o kai nuėjai į šokius ar dar kažkur, vyriškis taip suspardė tavo pilvą, kad tu jo netekai. Bet ar yra, sakyk, nors viena vieta pasaulyje, kur mūsų vaikai galės mums atleisti? Ar yra tokia vieta pasaulyje, kur žmonės nekentėtų ir nemirtų?

NENSĖ. Taip.

STIVENSAS. Jo tėvas jus suspardė, kai buvote nėščia?

NENSĖ. Nežinau.

STIVENSAS. Nespardė?

NENSĖ. Spardė. Bet nežinau, ar jis buvo tėvas. Galėjo būti ir kas nors kitas.

STIVENSAS. Ir kas nors kitas?

NENSĖ. Taip, ponas Stivensai. Bet man atleis ir už tai.

Visi nuščiūva, išgirdę artėjant žingsnius. Sugirgžda užraktas. Įeina ponas Tabsas

PONAS TABSAS. Kaip reikalai, ponas advokate?

Stivensas žiūri į Nensę

STIVENSAS. Gerai, labai gerai. Sudiev, Nense. Padariau viską, ką galėjau.

Nensė eina paskui poną Tabsą į duris kairėje

TEMPLĖ *(puola priešais ją).* Nepalik manęs vienos.

NENSĖ. Jūs nesate viena. *(Stovi įsmeigusi akis į tolį. Paskui dusliu balsu)*

Jis yra upė ir uola.
Jis nuplaus ir nudžiovins mūsų žaizdas.
Jis mus išvaduos nuo mirties kančių.

Nensė išeina paskui prižiūrėtoją. Girdėti, kaip užtrenkiamos geležinės durys, kaip pasisuka raktas. Paskui prižiūrėtojas vėl pasirodo, atrakina ir atidaro laukujes duris, laukia

PONAS TABSAS. Na štai, ponas advokate. Šį vakarą ji pradeda ilgą kelionę. Sunkią kelionę! Labai nenorėčiau jos lydėti. *(Laukia, ranka prilaikydamas duris, pasisukęs į juos)*

Templė stovi nejudėdama. Kai Stivensas paliečia jos ranką, ji žengia žingsnį pirmyn ir susverdi, bet taip greit susitvardo, kad prižiūrėtojas nespėja pribėgti prie jos ir prilaikyti

PONAS TABSAS. Ei! Sėskitės ant suolo! Atnešiu stiklą vandens!

TEMPLĖ *(susitvardžiusi).* Man geriau. *(Ryžtingai pasuka durų link. Prižiūrėtojas ją stebi)*

PONAS TABSAS. Jums tikrai geriau?

TEMPLĖ *(dabar jau eina tvirtesniu žingsniu jo ir durų link).* Atleiskite man.

PONAS TABSAS. Nėr už ką. Nieko nuostabaus! Keista, kaip žmogus, net negrė, vaikų smaugikė, gali pakęsti šitokį tvaiką.

TEMPLĖ *(eidama).* Bet kuris, norėdamas išgelbėti mane ir padėti man. Bet kuris, kad nebūčiau tokia vieniša šioje nelaimingoje žemėje, kad nebūtų taip skaudu ir nyku širdyje ir kad galėčiau pagaliau užmerkt akis, pagaliau užmerkt akis...

Pasigirsta Goveno balsas

GOVENAS. Temple!

Templė ir Stivensas sustoja. Įeina G o v e n a s. *Jis eina prie Templės, bet pristinga ryžto. Tyliai sako*

Eime, Temple, laikas grįžti namo.

TEMPLĖ *(po pauzės)*. Grįžti? Su kuo?

GOVENAS. Su manim. Bakis mūsų laukia.

TEMPLĖ. Su tavim. Taip. Kodėl ne! *(Eina prie durų)*

U ž d a n g a

Eugène Ionesco

KARALIUS MIRŠTA

VEIKĖJAI

BERANŽĖ PIRMASIS,
karalius

KARALIENĖ MARGERITA,
pirmoji karaliaus Beranžė Pirmojo žmona

KARALIENĖ MARI,
antroji karaliaus Beranžė Pirmojo žmona

GYDYTOJAS,
kuris yra chirurgas, budelis, bakteriologas ir astrologas

ŽIULJETA,
tarnaitė, slaugė

SARGYBINIS

Pjesė buvo pastatyta 1962 m. gruodžio 15 d.
Théâtre de l'Alliance française Paryžiuje.
Režisierius Jacques Mauclair.

Sosto salė, kiek aptriušusi, lyg ir gotiško stiliaus. Scenos viduryje prie foninės sienos keletas laiptelių, vedančių į karaliaus sostą. Priešakyje, iš vienos ir kitos pusės, du mažesni sostai; tai abiejų karalienių, jo žmonų, sostai. Scenos dešinėje, gilumoje, mažos durelės į Karaliaus apartamentus. Scenos kairėje, gilumoje, kitos mažos durelės. Vėlgi kairėje, priešakyje, didelės durys. Tarp tų didelių ir mažųjų durų strėliškas langas. Kitas mažas langelis scenos dešinėje; mažos durelės toje pačioje pusėje scenos priešakyje. Prie didžiųjų durų - senas sargybinis, laikantis alebardą. Prieš pakylant uždangai, jai kylant ir jau pakilus, kurį laiką girdėti muzika, parodijuojanti XVII a. "Karaliaus kėlimosi ceremoniją"

SARGYBINIS *(skelbia).* Jo Didenybė karalius Beranžė Pirmasis. Tegyvuoja Karalius!

Karalius, purpuriniu apsiaustu, su karūna ant galvos, skeptru rankoje, gan smagiu žingsniu įeina pro mažąsias duris iš kairės ir, perėjęs sceną, išeina pro dešiniąsias duris scenos gilumoje

SARGYBINIS *(skelbia).* Jos Didenybė karalienė Margerita, pirmoji Karaliaus žmona, su Žiuljeta, Jų Didenybių tarnaite ir slauge. Tegyvuoja Karalienė!

Margerita su Žiuljeta įeina pro dešiniąsias pirmojo plano duris ir išeina pro didžiąsias

SARGYBINIS *(skelbia).* Jos Didenybė karalienė Mari, antroji Karaliaus žmona, bet pirmoji jo širdyje, su Žiuljeta, Jų Didenybių tarnaite ir slauge. Tegyvuoja Karalienė!

Karalienė Mari su Žiuljeta įeina pro didžiąsias duris iš kairės ir išeina pro dešiniąsias pirmo plano duris. Mari atrodo patrauklesnė ir žavesnė už

Margeritą. Ant jos galvos karūna, ant pečių purpurinis apsiaustas. Be to, pasipuošusi brangenybėmis. Pro kairiąsias duris scenos gilumoje įeina Gydytojas

SARGYBINIS *(skelbia)*. Jo Įžymybė, ponas Karaliaus Gydytojas, chirurgas, bakteriologas, budelis ir Rūmų astrologas

Gydytojas eina iki scenos vidurio, paskui, lyg ką pamiršęs, grįžta ir išeina pro tas pačias duris. Sargybinis kiek patyli. Atrodo pavargęs. Atremia alebardą į sieną, pučia rankas, kad sušiltų

Šiuo metu jau turėtų būti šilta. Radiatoriau, įsijunk. Neveikia, ką padarysi. Radiatoriau, įsijunk. Deja, radiatorius šaltutėlis. Aš nekaltas. Jie net neįspėjo, kad atėmė iš manęs įgaliojimus rūpintis šiluma! Bent jau oficialiai nepranešė! Niekad nežinai, ką jie iškrės. *(Greitai vėl paima ginklą)*

Pro duris scenos gilumoje iš kairės vėl įžengia karalienė Margerita. Ji su karūna, purpurinis apsiaustas ne per švariausias. Atrodo rūstoka. Sustoja vidury scenos, arčiau rampos. Paskui ją eina Žiuljeta

Tegyvuoja Karalienė!

MARGERITA *(Žiuljetai, žvalgydamasi aplink)*. Kiek dulkių! Ir nuorūkų.

ŽIULJETA. Grįžtu iš tvarto, Didenybe, mat melžiau karvę. Jau baigia užtrūkti. Nespėjau sutvarkyt svetainės.

MARGERITA. Čia tau ne svetainė. Tai sosto salė. Kiek kartų sakiau!

ŽIULJETA. Gerai, jeigu Jos Didenybė taip nori, tebūnie sosto salė. Nespėjau sutvarkyt svetainės.

MARGERITA. Šalta.

SARGYBINIS. Mėginau užkurti ugnį, Didenybe. Apšildymas neveikia. Radiatoriai nieko nenori girdėti. Dangus apsiniaukęs, nepanašu, kad debesys norėtų greit išsisklai-

dyti. Saulė vėluoja. O girdėjau, kaip Karalius įsakė jai sušvisti.

MARGERITA. Žiūrėk tu man! Net saulė jau nebeklauso.

SARGYBINIS. Šiąnakt girdėjau trakštelint. Sienoj atsirado plyšys.

MARGERITA. Jau? Nieko sau! Nemaniau, kad taip greitai.

SARGYBINIS. Bandėm su Žiuljeta jį užkimšti.

ŽIULJETA. Prikėlė vidury nakties. Taip saldžiai miegojau!

SARGYBINIS. Jis vėl pasirodė. Gal dar pamėginti?

MARGERITA. Bergždžias triūsas. Siena nepataisoma. *(Žiuljetai)* Kur karalienė Mari?

ŽIULJETA. Tikriausiai dar užsiėmusi savo tualetu.

MARGERITA. Kurgi ne!

ŽIULJETA. Pabudo brėkštant.

MARGERITA. Ak, tik pamanykit!

ŽIULJETA. Girdėjau, kaip verkė miegamajame.

MARGERITA. Arba juokiasi, arba verkia - tiek ir temoka. *(Žiuljetai)* Tegu tuojau ateina. Pašaukite ją.

Pasirodo karalienė Mari, apsirengusi kaip anksčiau

SARGYBINIS *(akimirką prieš pasirodant karalienei Mari).* Tegyvuoja Karalienė!

MARGERITA *(Mari).* Jūsų labai raudonos akys, brangioji. Tai kenkia grožiui.

MARI. Žinau.

MARGERITA. Tik nepradėkite žliumbti.

MARI. Deja, man taip sunku tvardytis.

MARGERITA. O svaibiausia, nepameskite galvos. Tai nieko nepadės. Viskas normalu, ar ne? Jūs šito laukėte. Jūs šito nebelaukiate.

MARI. Jūs šito ir telaukėt.

MARGERITA. Laimei. Vadinasi, pats laikas. *(Žiuljetai)* Duokite gi jai kitą nosinę.

MARI. Aš vis tikėjausi...

MARGERITA. Beviltiška. Tikėtis, tikėtis! *(Trukteli pečiais)* Jų lūpose tik šitokie žodžiai, o akyse ašaros. Kas per manieros!

MARI. Ar matėte gydytoją? Ką jis sako?

MARGERITA. Tai, ką jūs žinote.

MARI. Gal jis klysta.

MARGERITA. Malonėkite vėl nepradėti su tuo savo tikėjimu. Ženklai neapgauna.

MARI. O gal blogai juos išskaitėte.

MARGERITA. Objektyvūs ženklai neapgauna. Pati žinote.

MARI *(žiūrėdama į sieną).* Ak, tas plyšys!

MARGERITA. Ir jūs jį matote? Kol kas tik tiek. Jūs kalta, kad jis nepasiruošęs, jūs kalta, kad šitai užklups jį netikėtai. Jūs jam nepaaiškinot, dar klaidinot. O! Koks saldus gyvenimas! Nuolat baliai, pramogos, eitynės; iškilmingi pietūs, jūsų fejerverkai ir puotos su fejerverkais, vestuvės ir povestuvinės kelionės! Kiek turėjot povestuvinių kelionių?

MARI. Švęsdavom sutuoktuvių metines.

MARGERITA. Švęsdavot jas keturiskart per metus. Sakydavot: "Reikia smagiai gyventi"...

MARI. Jis taip mėgsta šventes.

MARGERITA. Vyrai žino. O elgiasi, lyg nežinotų! Žino ir užmiršta. O juk jis karalius. Jis neturi teisės užmiršti. Jo žvilgsnis privalo būt nukreiptas į priekį, jis turi žinoti visus etapus, tiksliai žinoti, kiek truks jo kelias, matyti jo pabaigą.

MARI. Vargšelis, mano brangusis karalius.

MARGERITA *(Žiuljetai).* Duokit jai dar vieną nosinę. *(Mari)* Na pasistenkite būt linksmesnė! Jūs įpiršite jam savo ašaras, tai užkrečiama. Jau ir taip leisgyvis. Jūsų įtaka tiesiog nepakenčiama. Ką gi! Jūs jam buvot mielesnė už mane, ką padarysi! Aš nepavydėjau, o, nė kiek. Tik mačiau, kad tai nėra išmintinga. Dabar jūs niekuo nebegalite jam padėti. Ir štai stovite paplūdusi ašarom ir nebesipučiat prieš mane. Ir žvilgsnyje nebeįžiūriu paniekos. Kur dingo jūsų įžūlumas, ironiška šypsena, patyčios? Nagi, atsibuskite. Sėskite į savo vietą, pasistenkite laikytis tiesiai. O, vis dar su savo gražiaisiais karoliais? Nagi, sėskit į savo vietą.

MARI *(atsisėdusi).* Neįstengsiu jam pasakyti.

MARGERITA. Pati tai padarysiu. Esu pripratusi prie nemalonių pareigų.

MARI. Nesakykit. Ne, ne, prašau. Maldauju, nieko nesakykit.

MARGERITA. Maldauju, leiskite man elgtis, kaip noriu. Tačiau kai kada jums teks dalyvauti, kad ceremonija vyktų kaip pridera. Jūs mėgstate ceremonijas.

MARI. Tik ne šitą.

MARGERITA *(Žiuljetai).* Sutvarkykite mūsų šleifus kaip pridera.

ŽIULJETA. Taip, Didenybe. *(Daro, kaip įsakyta)*

MARGERITA. Be abejonės, nebus taip linksma, kaip per jūsų taip mėgstamus vaikų balius, senelių balius, jaunavedžių balius, išnešusiųjų sveiką kailį balius, apdovanotųjų balius, moterų literačių balius, balių organizatorių balius ir begalę kitų balių. Tai bus šeimyninis balius be šokėjo ir be šokio.

MARI. Ne, nieko jam nesakykit. Būtų geriau, kad jis nesuprastų.

MARGERITA. ...Ir kad baigtų su daina lūpose? Tai neįmanoma.

MARI. Jūs neturite širdies.

MARGERITA. Turiu, turiu, ji plaka.

MARI. Jūs nehumaniška.

MARGERITA. Ką jūs tuo norite pasakyt?

MARI. Tai baisu, jis nepasiruošęs.

MARGERITA. Ir jūs kalta, kad nepasiruošęs. Jis kaip tas keleivis, kur užtrunka smuklėse, visai pamiršęs, kad kelionės tikslas nėra smuklė. Kai primindavau, jog reikia žinoti, kas tavęs laukia, jūs sakydavot, kad aš pedantė ir kad išsidirbinėju.

ŽIULJETA *(į šalį).* Žinoma, išsidirbinėjat.

MARI. Kad jau nėra kitos išeities, bent pasakykite jam kuo švelniau. Atsargiai, labai atsargiai.

MARGERITA. Jis turėjo būti jau seniai pasiruošęs, visada pasiruošęs. Jis turėjo sau tatai kartoti kiekvieną dieną. Kiek laiko nuėjo vėjais! *(Žiuljetai)* Ko čia žiūrit į mus kaip paklaikus? Tikiuosi, kad bent jūs nesugriūsit? Galite eiti sau, tik ne per toliausiai, pašauksim, kai reikės.

ŽIULJETA. Tai nebešluoti svetainės?

MARGERITA. Per vėlu. Tiek to. Eikite.

Žiuljeta išeina pro dešiniąsias duris

MARI. Prašau jūsų, pasakykit apie tai jam švelniai. Neskubėdama. Jo širdis gali sustoti.

MARGERITA. Nebėra laiko neskubėti. Atėjo galas jūsų kvailiojimams, galas jūsų dykinėjimui, galas laimingoms dienoms, galas puotoms, galas striptizams. Galas. Jūs tempėt iki paskutinio mirksnio, mes nebegalime gaišti nė valandėlės, nes jau atėjo paskutinioji. Mums liko keletas akimirkų, per kurias reikia padaryti viską, kas turėjo būti daryta metų metais, metų metais. Aš jums pasakysiu, kai reikės palikti mudu vienus. Nusiraminkite, jūs dar turite suvaidinti savo rolę. Paskui aš jam padėsiu.

MARI. Tai bus sunku, oi, kaip sunku.

MARGERITA. Sunku ir man, ir jam. Neverkšlenkit. Kartoju, patariu, įsakau.

MARI. Jis nesutiks.

MARGERITA. Iš pradžių.

MARI. Aš jį sulaikysiu.

MARGERITA. Tegul geriau nesitraukia, arba vargas jums! Tatai turėtų įvykti deramai. Tegul tai bus pergalė, triumfas! Jau seniai jis to nepatyrė. Jo rūmai - vieni griuvėsiai. Jo žemės - pūdymai. Kalnai susmego. Jūra išplovė pylimus, užtvindė šalį. Jis jos nebeprižiūri. Jis viską užmiršo jūsų glėbyje - man šlykštus jūsų rankų kvapas. Koks blogas skonis! Ką gi, toks buvo jo skonis. Užuot tvirtinęs dirvožemį, jis leidžia hektarų hektarams grimzti į prarają.

MARI. Kokia jūs apdairi! Beje, neįmanoma kovoti su žemės drebėjimais.

MARGERITA. Kaip jūs mane erzinat!.. Jis galėjo sutvirtinti dirvožemį, prisodinti smėlynuose spygliuočių, užpilti cementu žemes, kurioms gresia pavojus. Bet kur tau! Karalystė dabar skylėta kaip šveicariškas sūris.

MARI. Nepakovosi su likimu, natūraliom erozijom.

MARGERITA. O ką jau kalbėti apie visus tuos pragaištingus karus? Kareiviai miegodavo prisisprogę naktį ar šiaip prisiputę kareivinėse, o kaimynai tuo metu perstatinėjo pasienio stulpus. Nacionalinė teritorija susitraukė. Kareiviai nenorėjo kariauti.

MARI. Tie, kurie negali dėl įsitikinimų.

MARGERITA. Mūsų šaly juos vadino negalinčiais kariauti dėl įsitikinimų. Priešų armijose tokius vadindavo bailiais, dezertyrais ir sušaudydavo. Pati matote, kas iš to išėjo: tokios pragarmės, kad net galva svaigsta, miestai, sugriauti iš pamatų, suniokoti baseinai, neveikiančios kavi-

nės. Jaunimas masiškai emigruoja. Kai jis pradėjo valdyti, šalyje buvo devyni milijardai gyventojų.

MARI. Per daug. Jiems trūko vietos.

MARGERITA. Dabar teliko tūkstantis senių. Mažiau. Kol kalbu, jie miršta.

MARI. Dar yra keturiasdešimt penki jaunuoliai.

MARGERITA. Tie, kurių nepriėmė kitur. Bet ir nieko jiems nepadarė - jėga sugrąžino. Beje, jie greitai sensta. Repatrijuoti dvidešimt penkerių metų, po dviejų dienų tapo aštuoniasdešimtmečiais. Tik nesakykite, kad jie sensta normaliai.

MARI. Betgi Karalius dar visai jaunas.

MARGERITA. Buvo jaunas vakar, buvo jaunas šią naktį. Tuojau pamatysite.

SARGYBINIS *(skelbia).* Štai grįžta Jo Įžymybė Gydytojas. Jo Įžymybė, Jo Įžymybė.

Pro didžiąsias duris iš kairės įeina Gydytojas; durys pačios atsidaro ir užsidaro. Jis panašus ir į astrologą, ir į budelį. Ant galvos smaila kepurė, žvaigždės. Apsigaubęs raudonu apsiaustu su kapišonu, rankoje didelis žiūronas

GYDYTOJAS *(Margeritai).* Laba diena, Didenybe. *(Mari)* Laba diena, Didenybe. Tegul Jūsų Didenybės man atleis, kiek užtrukau, ateinu tiesiai iš ligoninės, ten atlikau keletą chirurginių intervencijų, nepaprastai įdomių mokslui.

MARI. Karalius neoperuotinas.

MARGERITA. Iš tiesų, neoperuotinas.

GYDYTOJAS *(žiūri į Margeritą, paskui į Mari).* Žinau. Jo Didenybė ne.

MARI. Daktare, ar yra kas naujo? Gal kiek pagerėjo, ar ne? Ar pagerėjimas įmanomas?

GYDYTOJAS. Tai tipiška situacija, kuri negali pasikeisti.

MARI. Tikrai, jokios vilties, jokios vilties. *(Žiūrėdama į Margeritą)* Ji nenori, kad turėčiau vilties, ji tai draudžia.

MARGERITA. Daugelį žmonių yra apėmusi didybės beprotybė. Jus - menkybės beprotybė. Ar kas matė tokią karalienę? Man gėda už jus. O! Ji vėl ruošiasi žliumbti.

GYDYTOJAS. Tiesą sakant, yra šiokių tokių naujienų, jei leisite.

MARI. Kokių naujienų?

GYDYTOJAS. Naujienų, kurios tik patvirtina ankstesniuosius ženklus. Susidūrė Marsas su Saturnu.

MARGERITA. Šito buvo laukta.

GYDYTOJAS. Abi planetos sprogo.

MARGERITA. Logiška.

GYDYTOJAS. Saulė neteko nuo penkiasdešimties iki septyniasdešimt penkių procentų savo pajėgumo.

MARGERITA. Savaime aišku.

GYDYTOJAS. Saulės Šiaurės poliuje sninga. Paukščių Takas, rodos, limpa į krūvą. Kometa išseko iš nuovargio, paseno, vyniojasi į savo uodegą, sukasi aplink save kaip dvesiantis šuo.

MARI. Netiesa, jūs perdedate. Taip, taip, perdedat.

GYDYTOJAS. Ar norite pažiūrėti per žiūroną?

MARGERITA. *(Gydytojui).* Nėra reikalo. Tikime. Kas dar?

GYDYTOJAS. Pavasaris, kurį mes jautėm čia dar vakar vakare, praėjo prieš pustrečios valandos. Dabar lapkritis. Kitapus valstybės sienų ėmė želti žolė. Ten sužaliavo medžiai. Visos karvės kasdien atsiveda po du veršiukus, vieną ryte, kitą popiet, maždaug penktą — penkiolika šeštos. Pas mus lapai nudžiūvo, krenta. Medžiai dūsauja ir miršta. Žemė skeldėja dar labiau nei paprastai.

SARGYBINIS *(skelbia).* Karalystės meteorologijos tarnyba praneša, kad oras blogas.

MARI. Girdžiu, kaip skeldėja žemė, girdžiu, tikrai, o varge, girdžiu!

MARGERITA. Tai plyšys didėja ir plečiasi.

GYDYTOJAS. Danguje plykstelėjo žaibas, iš debesų lyja varlėm, dunda griaustinis. Jo negirdėti, nes jis nebylys. Dvidešimt penki gyventojai ištirpo. Dvylika prarado galvas. Jos nukirstos. Šįkart be mano intervencijos.

MARGARETA. Tikrų tikriausi ženklai.

GYDYTOJAS. Kita vertus...

MARGERITA *(nutraukia).* Gana, nebetęskit. Panašiais atvejais visada taip būna. Žinome.

SARGYBINIS *(skelbia).* Jo Didenybė Karalius! *(Muzika)* Dėmesio, Jo Didenybė. Tegyvuoja Karalius!

Karalius įeina pro galines duris iš dešinės. Jis basas.

Žiuljeta seka įkandin

MARGERITA. Kur jis pametė savo šlepetes?

ŽIULJETA. Jos čia, Valdove.

MARGERITA *(Karaliui).* Koks netikęs įprotis vaikščioti basam.

MARI *(Žiuljetai).* Greičiau užmaukite jam šlepetes. Dar persišaldys.

MARGERITA. Nesvarbu, ar persišaldys, ar ne. Paprasčiausiai tai blogas įprotis.

Kol Žiuljeta mauna Karaliui šlepetes, o Meri eina jo sutikti, visą laiką girdime karališkąją muziką

GYDYTOJAS *(nužemintai ir pataikūniškai lenkdamasis).* Drįstu palinkėti Jūsų Didenybei labų dienų. Ir viso geriausio.

MARGERITA. Dabar tai tik tuščia formulė.

KARALIUS *(Mari, paskui Margeritai).* Laba diena, Mari. Laba diena, Margerita. Tu vis dar čia? Norėjau pasakyti,

tu jau čia! Kaip sekasi? Man nekaip! Gerai nežinau, kas darosi. Sąnariai kiek sustingę, vos vos atsikėliau, skauda kojas! Man reikia kitų šlepečių. Gal išaugau! Blogai miegojau: žemė skeldėja, valstybės sienos traukiasi, gyvuliai baubia, sirenos staugia Iš tiesų labai daug triukšmo. Matyt, teks įvesti tvarką. Pamėginsiu tuo užsiimti. Oi, kaip skauda visus šonus! *(Daktarui)* Laba diena, Daktare. Ar man ne radikulitas? *(Kitiems)* Laukiu vieno inžinieriaus... užsieniečio. Mūsiškiai nieko nebeverti. Jiems nė motais. Be kita ko, jų ir nėra. Kodėl uždarė Politechnikos mokyklą? Ak, tiesa! Ji prasmego skylėn. Tai kam statyti ką nors kita, jei viskas prasmenga skylėn? Be to, man skauda ir galvą. O dar tie debesys... Aš uždraudžiau debesis. Debesys! Gana lietaus. Sakau: gana lietaus. Sakau: gana. Ak! Kad ir ką jam! Varo savo, idiotiškas debesis. Kada gi baigs barstyti tuos lašus. Kaip koks senas mižnius. *(Žiuljetai)* Ko taip žiūri į mane? Šiandien tu tokia raudona. Mano miegamajame pilna voratinklių. Eik ir nugraibyk.

ŽIULJETA. Visus nušluosčiau, kol jūsų Didenybė dar miegojo. Nežinau, iš kur jie randasi. Dygsta kaip grybai po lietaus.

GYDYTOJAS *(Margeritai).* Matot, Didenybe. Kuo toliau, tuo labiau viskas pasitvirtina.

KARALIUS *(Mari).* Kas tau, gražuole?

MARI *(sumizgusi).* Nežinau... nieko... Man nieko.

KARALIUS. Tavo akys įkritusios. Tu verkei? Kodėl?

MARI. O Dieve!

KARALIUS *(Margeritai).* Draudžiu teikti jai skausmo. Ir kodėl ji pasakė: “O Dieve!”

MARGERITA. Yra toks posakis. *(Žiuljetai)* Eik ir vėl nušluostyk voratinklius.

KARALIUS. Taip, taip! Tie voratinkliai, bjauru į juos žiūrėti. Paskui sapnuoji košmarus.

MARGERITA *(Žiuljetai).* Nagi, pajudėkit, ko čia stypsot. Gal nebemokate darbuotis šluota?

ŽIULJETA. Kad manoji visai nusidėvėjus. Reikėtų naujos, net viso tuzino. *(Išeina)*

KARALIUS. Ko jūs visi taip žiūrit į mane? Ar kas nors nenormalu? Nebėra nieko nenormalaus, nes visa, kas normalu, tapo įprasta. Taigi viskas gerai.

MARI *(puldama prie Karaliaus)*. Karaliau, jūs šlubuojate.

KARALIUS *(žengia porą trejetą žingsnių kiek šlubčiodamas)*. Aš šlubuoju? Aš nešlubuoju. Aš kiek šlubuoju.

MARI. Jums skauda, aš jus prilaikysiu.

KARALIUS. Man neskauda, kodėl man turėtų skaudėti? Taip, skauda, vos vos. Nieko tokio. Nėra reikalo mane prilaikyti. Bet man būtų malonu, kad prilaikytum.

MARGERITA *(eidama prie Karaliaus)*. Valdove, turiu jums pranešti.

MARI. Ne, tylėkite.

MARGERITA *(Mari)*. Tylėkite.

MARI *(Karaliui)*. Ji sako netiesą.

KARALIUS. Ką pranešti? Kas netiesa? Mari, iš kur tokia neviltis? Kas jums yra?

MARGERITA *(Karaliui)*. Valdove, privalome pranešti, kad jūs mirsite.

GYDYTOJAS. Deja, taip, Didenybe.

KARALIUS. Betgi, suprantama, aš tai žinau. Mes visi tai žinome. Galėsite priminti, kai ateis laikas. Margerita, kas per manija paistyti nemalonius dalykus vos prašvitus.

MARGERITA. Jau vidurdienis.

KARALIUS. Ne vidurdienis. Ak, taip, vidurdienis. Tai kas? O man rytas. Aš dar nieko nevalgiau. Tegu atneša pusryčius. Tiesą sakant, nesu per daug alkanas. Daktare, duokite piliulių apetitui sužadinti ir išjudinti kepenis. Mano liežuvis tikriausiai apsivėlęs, ar ne? *(Rodo daktarui liežuvį)*

GYDYTOJAS. Tikrai, Didenybe.

KARALIUS. Kepenys aptingo. Vakar vakare negėriau nė lašo, burna apkartusi.

GYDYTOJAS. Didenybe, karalienė Margerita sako teisybę, jūs mirsite.

KARALIUS. Ir vėl savo! Man nusibodo! Aš mirsiu, taip, mirsiu. Po keturiasdešimties metų, po penkiasdešimties, po trijų šimtų metų. Ar vėliau. Kai norėsiu, kai turėsiu laiko, kai pats nuspręsiu. Na o kol kas imkimės karalystės reikalų. *(Lipa sosto laipteliais)* Oi! Kaip skauda kojas, gelia strėnas! Aš peršalau tuose blogai šildomuose rūmuose, kur per išdaužytus langus švilpia vėtros ir skersvėjai. Ar stogą jau pataisė? Niekas nebedirba. Reikės pačiam to imtis! Turėjau kitų reikalų. Niekuo negali pasikliauti. *(Mari, bandančiai jį palaikyti)* Ne, aš pats. *(Ramstosi skeptru kaip lazda)* Iš to skeptro dar šiokia tokia nauda. *(Sunkiai pavyksta atsisėsti, ne be karalienės Mari pagalbos)* Nereikia, nereikia, pats galiu. Va ir sėdžiu! Oi! Koks kietas pasidarė sostas. Galėtų pakeisti sėdynę. Kaip šįryt gyvuoja šalis?

MARGERITA. Jos liekanos.

KARALIUS. Užtat kokios gražios liekanos! Šiaip ar taip, reikia ja pasirūpinti. Veikla jus paners į kitokias mintis. Tegul ateina ministrai. *(Pasirodo Žiuljeta)* Atveskite ministrus, jie tikriausiai dar miega. Įsivaizduoja, kad nebėra darbo.

ŽIULJETA. Jie išvyko atostogų. Ne per toliausiai, nes žemės sumažėjo, susitraukė. Jie kitame karalystės gale, tai yra už dviejų žingsnių, pamiškėj, ant upelio kranto. Jie žuvauja, tikisi mat sugauti žuvies ir pamaitinti gyventojus.

KARALIUS. Atveskite juos iš pamiškės.

ŽIULJETA. Jie neateis, jie atostogauja. Dėl viso pikto pasižiūrėsiu. *(Žiūri pro langą)*

KARALIUS. Kokie nedisciplinuoti!

ŽIULJETA. Jie įkrito į upelį.

MARI. Pamėgink juos sužvejoti.

Žiuljeta išeina

KARALIUS. Jei šalyje būtų pora kitų valdžios specialistų, tuos atleisčiau.

MARI. Rasime kitų.

GYDYTOJAS. Neberasime, Didenybe.

MARGERITA. Neberasime, Beranžė.

MARI. Rasime, tarp mokyklinukų, kai jie užaugs. Reikia luktelėti. O tiedu sužvejoti kuo puikiausiai tvarkys einamuosius reikalus.

GYDYTOJAS. Mokykloje liko tik keletas idiotų, apsigimusių debilų, mongolų, hidrocefalų.

KARALIUS. Rasė ne per sveikiausia, ką ir kalbėti. Pasistenkite, Daktare, juos išgydyti ar bent apgydyti. Kad jie išmoktų nors pirmas keturias ar penkias abėcėlės raides. Kadaise tokius žudydavo.

GYDYTOJAS. Jo Didenybe nebegalėtų sau šito leisti! Jis liktų be pavaldinių.

KARALIUS. Tai tegul nors ką jiems padaro!

MARGERITA. Nieko nebegalima apgydyti, nieko nebegalima išgydyti, jūs pats nebegalite išgyti.

GYDYTOJAS. Valdove, jūs nebegalite išgyti.

KARALIUS. Aš nesergu.

MARI. Jis gerai jaučiasi. *(Karaliui)* Tiesa?

KARALIUS. Tik retkarčiais pasuka sąnarius. Nieko tokio. Dabar jaučiuosi daug geriau.

MARI. Matot, matot, jis sako, kad jaučiasi gerai.

KARALIUS. Netgi labai gerai.

MARGERITA. Tu mirsi po pusantros valandos, tu mirsi spektaklio pabaigoj.

KARALIUS. Ką čia šnekat, brangute? Visai nejuokinga.

MARGERITA. Tu mirsi spektaklio pabaigoj.

MARI. O Dieve!

GYDYTOJAS. Taip, Valdove, jūs mirsite. Rytoj rytą jums nebeteks pusryčiauti. O šį vakarą vakarieniauti. Virėjas išjungė dujas. Nusiima prijuostę. Visiems laikams krauna į indaują staltieses ir servetėles.

MARI. Nesakykite taip greit, nesakykite taip garsiai.

KARALIUS. Kas išdrįso duoti tokius įsakymus manęs neatsiklausęs? Aš sveikas. Jūs tyčiojatės. Melagiai. *(Margeritai)* Tu visada laukei mano mirties. *(Mari)* Ji visada laukė mano mirties. *(Margeritai)* Aš mirsiu, kai norėsiu, aš - Karalius, aš pats sprendžiu.

GYDYTOJAS. Jūs praradote galią spręsti pats vienas, Didenybe.

MARGERITA. Tu net nebegali nesirgti.

KARALIUS. Aš nesergu. *(Mari)* Argi nesakei, kad aš nesergu? Aš vis dar gražus.

MARGERITA. O skausmai?

KARALIUS. Praėjo.

MARGERITA. Kiek pajudėk, ir pamatysi.

KARALIUS *(ką tik atsisėdęs, stojasi).* Ai!.. Mat neįsikaliau į galvą, kad man neskauda. Neturėjau laiko apie tai galvoti! Dabar galvoju ir gyju. Karalius pats išsigydo, tik buvau per daug užsiėmęs karalystės reikalais.

MARGERITA. Kokia čia tavo karalystė! Tu nebegali jos valdyti, pats matai, tik nenori prisipažinti. Tu nebeturi galios sau, galios savo pavaldiniams. Tu nebegali sulaikyti smukimo, tu nebeturi galios mums.

MARI. Tu visada turėsi galios man.

MARGERITA. Net ir jums.

Įeina Žiuljeta

ŽIULJETA. Ministrų nebegalima sužvejoti. Upelis, į kurį jie įkrito, su visais šlaitais ir pakraščių gluosniais nutekėjo į bedugnę.

KARALIUS. Suprantu. Tai sąmokslas. Jūs norite, kad aš atsisakyčiau sosto.

MARGERITA. Taip būtų geriau. Atsisakyk savo noru.

GYDYTOJAS. Atsisakykite, Valdove, taip geriau.

KARALIUS. Kad atsisakyčiau?

MARGERITA. Taip. Atsisakyk morališkai, administraciškai.

GYDYTOJAS. Ir fiziškai.

MARI. Nesutik. Neklausyk jų.

KARALIUS. Jie bepročiai. Arba išdavikai.

ŽIULJETA. Valdove, vargšas Valdove, Valdove, vargšas Valdove.

MARI *(Karaliui).* Juos reikia areštuoti.

KARALIUS *(Sargybiniui).* Sargybini, areštuok juos.

MARI. Sargybini, areštuok juos. *(Karaliui)* Va šitaip. Įsakinėk.

KARALIUS *(Sargybiniui).* Areštuok visus. Uždaryk į bokštą. Ne, bokštas nugriuvo. Išvesk juos, užrakink rūsy, požemio kalėjime arba triušidėj. Areštuok juos, visus. Įsakau.

MARI *(Sargybiniui).* Areštuok juos.

SARGYBINIS *(nė nekrusteldamas).* Jo Didenybės vardu... aš jus... aš jus areštuoju.

MARI *(Sargybiniui).* Nagi judinkis.

ŽIULJETA. Jis pats save areštavo.

KARALIUS *(Sargybiniui).* Tai vykdyk, Sargybini, vykdyk.

MARGERITA. Matai, kad jis nebegali pajudėti. Jam podagra. Reumatas.

GYDYTOJAS *(rodydamas į Sargybinį).* Valdove, armija paralyžiuota. Nežinomas virusas įsibrovė į jos smegenis ir sabotuoja vadavietę.

MARGERITA *(Karaliui).* Puikiai matai, Didenybe, tavo paties įsakymai jį paralyžiuoja.

MARI *(Karaliui).* Netikėk ja. Ji nori tave užhipnotizuoti. Valia - čia svarbiausia. Sukaupk visą savo valią.

SARGYBINIS. Aš jus... Karaliaus vardu... aš jus... *(Nutyla pražiota burna)*

KARALIUS *(Sargybiniui).* Kas tau atsitiko? Kalbėk, veik. Gal manai, kad esi statula?

MARI *(Karaliui).* Neuždavinėk jam klausimų. Nediskutuok. Įsakinėk. Įsuk jį į savo valios sūkurį.

GYDYTOJAS. Jie nebegali judėti, matot, Didenybe. Jis nebegali kalbėti, jis suakmenėjo. Jis jūsų nebeklauso. Tai charakteringas simptomas. Medicinos požiūriu viskas aišku.

KARALIUS. Dar pažiūrėsim, ar aš nebeturiu galios.

MARI *(Karaliui).* Įrodyk, kad turi. Gali, jei nori.

KARALIUS. Įrodau, kad noriu, įrodau, kad galiu.

MARI. Pirmiausia atsistok.

KARALIUS. Stojuosi. *(Raukydamasis, didžiulėm pastangom stojasi)*

MARI. Matai, kaip paprasta.

KARALIUS. Matote, kaip paprasta. Jūs tauškaliai. Sąmokslininkai, bolševikai. *(Eina. Mari, norinčiai padėti)* Ne, ne, aš pats... nes galiu vienas pats. *(Krenta. Žiuljeta puola jo kelti)* Atsikelsiu vienas pats. *(Iš tiesų, atsikelia pats, bet sunkiai)*

SARGYBINIS. Tegyvuoja Karalius! *(Karalius parkrinta)* Karalius miršta.

MARI. Tegyvuoja Karalius.

Karalius, pasiremdamas skeptru, sunkiai keliasi

SARGYBINIS. Tegyvuoja Karalius. *(Karalius vėl parkrinta)* Karalius mirė.

MARI. Tegyvuoja Karalius! Tegyvuoja Karalius!

MARGERITA. Kas per komedija!

Karalius sunkiai pakyla. Žiuljeta, kažkur dingusi, vėl pasirodo

ŽIULJETA. Tegyvuoja Karalius!

Ji vėl dingsta. Karalius parkrinta

SARGYBINIS. Karalius miršta.

MARI. Ne. Tegyvuoja Karalius! Kelkis. Tegyvuoja Karalius!

ŽIULJETA *(kol Karalius keliasi, ji tai pasirodo, tai dingsta).* Tegyvuoja Karalius!

SARGYBINIS. Tegyvuoja Karalius!

Ši scena turi būti suvaidinta kaip tragiškas lėlių teatro spektaklis

MARI. Matote, jam pagerėjo.

MARGERITA. Tai priešmirtinis pagerėjimas, ar ne, Daktare?

GYDYTOJAS *(Margeritai).* Akivaizdu, tai tik priešmirtinis pagerėjimas.

KARALIUS. Paprasčiausiai ėmiau ir paslydau. Kiekvienam gali pasitaikyti. Ir pasitaiko. Karūną! *(Jam krentant karūna nusirito ant žemės. Mari užmauna karūną Karaliui ant galvos)* Tai blogas ženklas.

MARI. Netikėk tuo.

Nukrenta karaliaus skeptras

KARALIUS. Tai blogas ženklas.

MARI. Netikėk tuo. *(Paduoda jam skeptrą)* Laikyk stipriai rankoje. Sugniaužk kumštį.

SARGYBINIS. Tegyvuoja, tegyvuoja... *(Paskui nutyla)*

GYDYTOJAS *(Karaliui).* Didenybe...

MARGERITA *(Gydytojui, rodydama į Mari).* Šitai reikia užčiaupti burną; kaišioja liežuvį kur reikia ir kur nereikia. Tegul nebekalba be mūsų leidimo.

Mari sustingsta

MARGERITA *(Gydytojui, rodydama į Karalių).* Dabar bandykite jam paaiškinti.

GYDYTOJAS *(Karaliui).* Didenybe, prieš dešimtis metų ar prieš trejetą dienų jūsų imperija klestėjo. Per tris dienas jūs pralaimėjote visus laimėtuosius karus. O pralaimėtuosius perpralaimėjote. Nuo tada, kai visas derlius supuvo ir kai mūsų žemyną nuniokojo dykuma, augalija apklėstė kaimynines šalis, kurios aną ketvirtadienį dar buvo dykos. Raketos, kurias norite paleisti, nebeišskrenda. Arba atsikabina ir minkštai šlepteli ant žemės.

KARALIUS. Techniniai nesklandumai.

GYDYTOJAS. Anksčiau jų nebuvo.

MARGERITA. Sėkmei atėjo galas. Privalai suprasti.

GYDYTOJAS. Jūsų skausmai, gėlos...

KARALIUS. Anksčiau niekad jų nejaučiau. Pirmą kartą.

GYDYTOJAS. Būtent. Tai ir yra ženklas. Jie užėjo staiga, ar ne?

MARGERITA. Turėjai būti tam pasiruošęs.

GYDYTOJAS. Jie užėjo staiga, jūs nebevaldote savo kūno. Jūs tai suvokiate, Valdove. Žvelkite tiesai į akis. Na, drąsiau!

KARALIUS. Aš atsistojau. Jūs meluojat. Aš atsistojau.

GYDYTOJAS. Jums labai skauda, ir dar kartą atsistoti nebepajėgsite.

MARGERITA. Žinoma, tai truks neilgai. *(Karaliui)* Ar dar gali ką nors padaryti? Ar gali duoti įsakymą, kuris būtų įvykdytas? Ar gali ką nors pakeisti? Na pamėgink.

KARALIUS. Viskas išklero tik todėl, kad nesukaupiau valios. Paprasčiausias aplaidumas. Viskas bus gerai. Viskas bus pataisyta, atnaujinta. Dar pamatysit, ką galiu. Sargybini, nestypsok, eikš čia.

MARGERITA. Jis negali. Jis gali paklusti tik kitiems. Sargybini, ženk du žingsnius. *(Sargybinis žengia du žingsnius į priekį)* Sargybini, grįžk atgal

Sargybinis žengia du žingsnius atgal.

KARALIUS. Tegul nukrenta Sargybinio galva, tegul nukrenta Sargybinio galva! *(Sargybinio galva tik pasvyra dešinėn, paskui kairėn)* Jo galva nukris, jo galva nukris.

MARGERITA. Ne. Ji tik kliba. Kaip ir anksčiau.

KARALIUS. Tegul nukrenta Gydytojo galva, kaipmat! Tekrenta, tekrenta!

MARGERITA. Gydytojo galva laikosi ant pečių taip tvirtai, kaip niekad.

GYDYTOJAS. Atleiskite, man taip nesmagu.

KARALIUS. Tegul nukrenta ant žemės Margeritos karūna, tegul nukrenta jos karūna.

Ir vėl nukrenta ant žemės Karaliaus karūna. Margerita ją pakelia

MARGERITA. Aš tau ją uždėsiu.

KARALIUS. Ačiū. Kas čia per burtai? Kaip jums pavyksta ištrūkti iš mano galios? Tik nemanykite, kad taip bus ir toliau. Aš surasiu tos netvarkos priežastį. Matyt, kažkas surūdijo mechanizme ir subtiliose jungtyse.

MARGERITA *(Mari).* Dabar gali kalbėti. Mes tau leidžiame.

MARI *(Karaliui).* Liepk man ką nors padaryti, ir aš pa-

darysiu. Duok man įsakymą. Valdove, įsakyk. Aš paklusiu tau.

MARGERITA *(Gydytojui)*. Ji mano, kad tai, ką ji vadina meile, gali padaryti neįmanomą dalyką. Sentimentalus prietaras. Viskas pasikeitė. Ką čia ir kalbėti. Mes jau anapus šito. Jau anapus.

MARI *(kuri nuslinko atbula dešinėn ir stovi prie lango)*. Įsakyk, Karaliau. Įsakyk, mylimasis. Pažiūrėk, kokia aš graži. Kaip kvepiu. Įsakyk, kad prieičiau prie jūsų, pabučiuosiu jus.

KARALIUS *(Mari)*. Eikš pas mane, apkabink mane. *(Mari nepajuda iš vietos)* Girdi?

MARI. O taip, girdžiu. Aš tuojau.

KARALIUS. Eikš pas mane.

MARI. Labai norėčiau. Aš tuojau. Tuojau. Rankos nekyla.

KARALIUS. Tada šok. *(Mari nė krust)* Šok. Ar bent apsisuk, nueik prie lango, atidaryk jį ir uždaryk.

MARI. Negaliu.

KARALIUS. Tau tikriausiai susuko sprandą, be jokių abejonių, susuko sprandą. Eikš pas mane.

MARI. Klausau, Valdove.

KARALIUS. Eikš pas mane šypsodamasi.

MARI. Klausau, Valdove.

KARALIUS. Tai ir daryk, kas sakoma!

MARI. Nebežinau, kaip vaikščiojama. Staiga pamiršau.

MARGERITA *(Mari)*. Ženk pora žingsnių link jo.

Mari žengteli Karaliaus link

KARALIUS. Na, matote, ji eina.

MARGERITA. Todėl, kad aš liepiau. *(Mari)* Stok. Sustok.

MARI. Atleisk, Didenybe, aš nekalta.

MARGERITA *(Karaliui).* Ar nori dar įrodymų?

KARALIUS. Įsakau, kad grindyse išaugtų medžiai. *(Pauzė)* Įsakau, kad dingtų stogas. *(Pauzė)* Kaip? Nieko neatsitiko? Įsakau, kad lytų. *(Pauzė. Vėl nieko neatsitinka)* Įsakau, kad švystelėtų žaibas ir galėčiau paimti jį į ranką. *(Pauzė)* Įsakau, kad sužaliuotų lapai. *(Eina prie lango)* Kaip? Nieko? Įsakau, kad Žiuljeta eitų pro didžiąsias duris. *(Žiuljeta įeina pro mažąsias duris iš dešinės, scenos gilumoje)* Ne pro tas, ne pro tas. Išeik pro tas duris. *(Rodo didžiąsias duris. Ji išeina pro mažąsias duris dešinėje, priešingoje pusėje. Žiuljetai)* Įsakau, kad liktum. *(Žiuljeta išeina)* Įsakau, kad užgrotų trimitai. Įsakau, kad skambintų varpai. Įsakau, kad šimtą dvidešimt vieną kartą mano garbei būtų iššauta iš patrankos. *(Klausosi ištempęs ausis)* Nieko!.. Oi ne! Kažką girdžiu.

GYDYTOJAS. Tai jūsų ausyse spengia, Didenybe.

MARGERITA *(Karaliui).* Nebesistenk. Daraisi juokingas.

MARI *(Karaliui).* Per daug vargini save, mano Karaliau. Nenusimink. Suplukai. Truputį pailsėk. Netrukus vėl pradėsime. Po valandos mums pavyks.

MARGERITA *(Karaliui).* Po valandos dvidešimt penkių minučių tu mirsi.

GYDYTOJAS. Taip, Valdove. Po valandos dvidešimt keturių minučių penkiasdešimties sekundžių.

KARALIUS *(Mari).* Mari!

MARGERITA. Po valandos dvidešimt keturių minučių keturiasdešimt vienos sekundės. *(Karaliui)* Ruoškis.

MARI. Nepasiduok.

MARGERITA *(Mari).* Nebesistenk jo išblaškyti. Netiesk į jį rankų. Jis jau stovi ant kriaušio, tu nebegali jo sulaikyti. Programa bus atlikta papunkčiui.

SARGYBINIS *(skelbia).* Prasideda ceremonija.

Sambrūzdis. Ruošiamasi ceremonijai. Karalius soste, Mari šalia jo

KARALIUS. Kad laikas grįžtų atgal.

MARI. Kad mes būtume tokie kaip prieš dvidešimt metų.

KARALIUS. Kad mes būtume tokie kaip praėjusią savaitę.

MARI. Kad mes būtume tokie kaip vakar vakarą. Laike, grįžk atgal, laike, grįžk atgal, laike, sustok.

MARGERITA. Laiko nebėra. Laikas ištirpo jo saujoje.

GYDYTOJAS *(Margeritai, pasižiūrėjęs pro žiūronus aukštyn).* Kai žiūri pro žiūroną ir žvilgsnis prasiskverbia pro sienas ir stogus, danguje, karališkojo žvaigždyno vietoj, matai tuštumą. Visatos registruose Jo Didenybė laikomas mirusiu.

SARGYBINIS. Karalius mirė, tegyvuoja Karalius!

MARGERITA *(Sargybiniui).* Geriau patylėtum, idiote!

GYDYTOJAS. Iš tikrųjų, jis veikiau miręs nei gyvas.

KARALIUS. Ne. Aš nenoriu mirti. Labai prašau, neleiskite man mirti. Būkit geri, neleiskite man mirti. Aš nenoriu.

MARI. Ką daryti, kad jis sutelktų jėgas pasipriešinti? Pati silpstu. Jis manim nebetiki, tiki vien jais. *(Karaliui)* Vis dėlto dar neprarask vilties, vis dar turėk viltį.

MARGERITA *(Mari).* Netrukdyk jam. Darai meškos paslaugą.

KARALIUS. Nenoriu, nenoriu.

GYDYTOJAS. Krizė buvo numatyta; tai visiškai normalu. Gynybinės jėgos jau palaužtos.

MARI *(Margeritai).* Krizė pragaiš.

SARGYBINIS *(skelbia).* Karalius gaišta!

GYDYTOJAS. Mums labai gaila Jūsų Didenybės! Pažadu, pasakysime.

KARALIUS. Aš nenoriu mirti.

MARI. O varge! Jo plaukai akimoju pražilo. *(Iš tiesų*

Karaliaus plaukai pražilo) Ant kaktos, veido rėžiasi raukšlelės. Staiga paseno visais keturiolika šimtmečių.

GYDYTOJAS. Taip greitai išėjo iš mados.

KARALIUS. Karaliai turėtų būti nemirtingi.

MARGERITA. Jų nemirtingumas laikinas.

KARALIUS. Buvo pažadėta, kad mirsiu tik tada, kai pats nuspręsiu.

MARGERITA. Mat manė, kad anksčiau nuspręsi. Tu pamėgai valdžią, reikia prievarta tau padėt nuspręsti. Įklimpai į šiltą gyvasties dumblą. Dabar šalsi.

KARALIUS. Mane suklaidino. Turėjo įspėti. Mane suklaidino.

MARGERITA. Buvai įspėtas.

KARALIUS. Tu mane įspėjai per anksti. Tu man praneši per vėlai. Aš nenoriu mirti... Nenorėčiau. Tegul mane išgelbsti, aš nieko nebegaliu padaryt.

MARGERITA. Pats kaltas, kad esi užkluptas netikėtai. Privalėjai ruoštis. Tu niekad neturėjai laiko. Buvai pasmerktas, reikėjo galvoti apie tai nuo pat pirmos dienos, o paskui ir kasdien, po penkias minutes kasdien. Tai nėra daug. Po penkias minutes kasdien. Paskui po dešimt, penkiolika, pusvalandį. Taip ir treniruojamasi.

KARALIUS. Aš negalvojau apie tai.

MARGERITA. Bet niekada - rimtai, niekada - giliai, niekada - visa esybe.

MARI. Jis gyveno.

MARGERITA. Dar ir kaip! *(Karaliui)* Turėjai nuolat puoselėti tą mintį savo minčių gelmėse.

GYDYTOJAS. Jis niekad nebuvo apdairus, gyveno sulig šia diena, kaip kiekvienas mirtingasis.

MARGERITA. Tu vis atidėliojai terminus. Dvidešimties metų

sakei, kad pradėsi treniruotis sulaukęs keturiasdešimties. Keturiasdešimties metų...

KARALIUS. Buvau labai sveikas, buvau toks jaunas!

MARGERITA. Keturiasdešimties metų tu nusprendei palaukti iki penkiasdešimties. Penkiasdešimties metų...

KARALIUS. Aš buvau gyvybingas, buvau toks gyvybingas!

MARGERITA. Penkiasdešimties metų norėjai sulaukti šešiasdešimties. Tau suėjo šešiasdešimt, devyniasdešimt, šimtas dvidešimt penkeri, du šimtai, keturi šimtai metų. Tada pasiruošimą atidėdavai ne dešimčiai, o penkiasdešimčiai metų. O paskui jau nukėlinėdavai iš šimtmečio į šimtmetį.

KARALIUS. Bet aš tikrai ketinau pradėti. O! Jei turėčiau prieš akis kokį šimtmetį, gal dar ir spėčiau!

GYDYTOJAS. Jums teliko valanda su trupučiu, Valdove. Viską reikia padaryti per valandą.

MARI. Jis nespės, tai neįmanoma. Duokite jam laiko.

MARGERITA. Kaip tik tai neįmanoma. Bet po valandos turės laiko į valias.

GYDYTOJAS. Intensyvi valanda vertesnė nei šimtmečių šimtmečiai užmaršties bei nerūpestingumo. Penkių minučių, sąmoningų dešimties sekundžių per akis. O jam duodama valanda šešiasdešimt minučių, trys tūkstančiai šeši šimtai sekundžių. Jam pasisekė.

MARGERITA. Jis slampinėjo pakampėmis.

MARI. Mes karaliavom, jis dirbo.

SARGYBINIS. Kaip Heraklis!

MARGERITA. Knebinėjo kas papuola.

Įeina Žiuljeta

ŽIULJETA. Vargšas Jo Didenybė, vargšas Valdovas, jis praleido pamokas.

KARALIUS. Esu kaip tas mokinukas, kur atėjo į egzaminą, neparengęs namų darbų. Neišmokęs pamokos...

MARGERITA *(Karaliui).* Nesijaudink.

KARALIUS. ...kaip aktorius per premjerą, kai nemoka vaidmens, - vien atminties duobės, duobės, duobės. Kaip operatorius, kurį tempia į tribūną, o jis nežino, kaip pradėti kalbą, ir net nežino, kokiai auditorijai kalbės. Aš nepažįstu tos publikos. Aš nenoriu jos pažinti, aš neturiu ko jai pasakyti. Kokia mano padėtis!

SARGYBINIS *(skelbia).* Karalius daro užuominą į savo karališkąją padėtį.

MARGERITA. Koks tavo nenuovokumas!

ŽIULJETA. Jis norėtų dar keletą šimtmečių bėgiot iš pamokų.

KARALIUS. Meilyčiau likti antriems metams.

MARGERITA. Tu laikysi egzaminą. Antramečių nėra.

GYDYTOJAS. Jūs čia nieko nebegalite padaryti, Didenybe. Ir mes čia nieko negalime. Mes tik atstovaujame medicinai, kuri stebuklų nedaro.

KARALIUS. Ar liaudis žino? Pranešėte jai? Aš noriu, kad visi žinotų - Karalius mirs. *(Dar labiau šlubuodamas skuba prie lango, vargais negalais jį atidaro)* Broliai ir sesės, aš greitai mirsiu. Klausykite, jūsų Karalius greitai mirs.

MARGERITA *(Gydytojui).* Nereikia, kad kas išgirstų. Užčiaupkit jam burną.

KARALIUS. Nelieskite Karaliaus. Aš noriu, kad visi žinotų, jog tuoj mirsiu. *(Šaukia)*

GYDYTOJAS. Skandalinga.

KARALIUS. Žmonės, aš turiu mirti.

MARGERITA. Tai nebe karalius, o skerdžiama kiaulė.

MARI. Jis tik karalius, tik žmogus.

GYDYTOJAS. Didenybe, prisiminkite, kaip mirė Liudvikas XIV, Pilypas II, Karolis Penktasis, kuris karste miegojo ištisus dvidešimt metų. Jūsų Didenybės pareiga mirti oriai.

KARALIUS. Mirti oriai? *(Per langą)* Gelbėkite! Jūsų karalius tuoj mirs.

MARI. Vargšas Karalius, vargšelis Karalius.

ŽIULJETA. Šauksmas nieko nepadeda.

Tolumoje atsiliepia silpnas aidas: "Karalius tuoj mirs!"

KARALIUS. Girdite?

MARI. Aš girdžiu, girdžiu.

KARALIUS. Man atsako, gal išgelbės mane.

ŽIULJETA. Nė gyvos dvasios.

Girdėti aidas: "Gelbėkit!"

GYDYTOJAS. Tai tik atsiliepia pavėlavęs aidas.

MARGERITA. Vėluoti įprasta šioje karalystėje, kur viskas taip blogai funkcionuoja.

KARALIUS *(nueidamas nuo lango)*. Tai neįmanoma. *(Grįždamas prie lango)* Aš bijau. Tai neįmanoma.

MARGERITA. Įsivaizduoja, kad jis pirmas, kuris miršta.

MARI. Kiekvienas miršta pirmas.

MARGERITA. Sunku žiūrėti.

ŽIULJETA. Jis verkia, kaip daugybė kitų.

MARGERITA. Baimė jam įkvepia vien banalybę. Maniau, kad bus prisirinkęs gražių chrestomatinių frazių. *(Gydytojui)* Pavedu jums metraštį. Mes jam priskirsim gražius žodžius, kitų pasakytus. Jei kas, patys sugalvosim.

GYDYTOJAS. Mes jam priskirsim pamokančias sentencijas. *(Margeritai)* Mes sukursime jo legendą. *(Karaliui)* Mes sukursime jūsų legendą, Didenybe.

KARALIUS *(per langą).* Žmonės, gelbėkit... Žmonės, gelbėkit!

MARGERITA. Jau gana, Didenybe. Veltui varginiesi.

KARALIUS *(per langą).* Kas nori paaukoti man savo gyvybę? Kas nori paaukoti savo gyvybę karaliui, savo gyvybę gerajam Karaliui, savo gyvybe nelaimingajam Karaliui?

MARGERITA. Begėdis!

MARI. Tegul išbando visas galimybes, kad ir labiausiai neįtikėtinas.

ŽIULJETA. Juoba kad visoj šaly nė gyvos dvasios. *(Išeina)*

MARGERITA. Yra šnipų.

GYDYTOJAS. Yra priešų ausų, kurios tyko ties pasieniu.

MARGERITA. Jo baimė mus visus panardins į gėdą.

GYDYTOJAS. Aidas nebeatsiliepia. Jo balso negirdėti. Kas kad rėkia - balsas sustoja. Nenueina net iki sodo tvoros.

MARGERITA *(Karaliui dejuojant).* Jis mykia.

GYDYTOJAS. Tik mes jį girdim. Net jis pats savęs nebegirdi.

Karalius atsisuka. Žengia keletą žingsnių į scenos vidurį

KARALIUS. Man šalta, aš bijau, aš verkiu.

MARI. Jam tirpsta rankos ir kojos.

GYDYTOJAS. Jį sukaustė reumatas. *(Margeritai)* Gal injekciją, kad aprimtų?

Pasirodo Žiuljeta su invalido vežimėliu, dosjė su karūna ir karališkosiomis regalijomis

KARALIUS. Nenoriu injekcijos.

MARI. Jokios injekcijos.

KARALIUS. Žinau, kam tai daroma. Pats kitiems paskirdavau. *(Žiuljetai)* Aš jums neliepiau atridenti to krėslo. Noriu pasivaikščioti, pakvėpuoti grynu oru.

Žiuljeta palieka krėslą dešiniajame scenos kampe ir išeina

MARGERITA. Atsisėsk į krėslą. Dar nugriūsi.

Karalius iš tiesų svyruoja

KARALIUS. Nesutinku. Noriu stovėti.

Grįžta Žiuljeta su pledu.

ŽIULJETA. Jums bus geriau, Valdove, jaukiau, su pledu ant kelių ir karšta pūsle. *(Išeina)*

KARALIUS. Ne, aš noriu stovėti, aš noriu staugti. Aš noriu staugti. *(Rėkia)*

SARGYBINIS *(skelbia)*. Jo Didenybė staugia!

GYDYTOJAS *(Margeritai)*. Ilgai nestaugs. Žinau, kaip viskas klostosi. Jis pavargs. Nutils, klausys mūsų.

Įeina Žiuljeta, nešina dar kažkokiu šiltu rūbu ir pūsle

KARALIUS *(Žiuljetai)*. Aš draudžiu.

MARGERITA. Sėsk, tuoj pat atsisėsk.

KARALIUS. Neklausau. *(Nori lipti laiptais į sostą, bet jam nesiseka. Vargais negalais atsisės, tiesą sakant, kris į Karalienės sostą kairėje pusėje)* Netyčia nukritau.

Žiuljeta, kuri atėjo įkandin Karaliaus su išvardintais daiktais, padeda juos atgal į krėslą su ratukais

MARGERITA *(Žiuljetai)*. Paimk skeptrą, jam per sunkus.

KARALIUS *(Žiuljetai, kuri atneša jam kepuraitę)*. Nenoriu kepuraitės. *(Neužsimauna)*

ŽIULJETA. Tai karūna, tik lengvesnė.

KARALIUS. Neliesk skeptro.

MARGERITA. Tu nebegali jo išlaikyti.

GYDYTOJAS. Neverta spyriotis. Jus nuneš į krėslą, pavėžins.

KARALIUS. Noriu jį turėti.

MARI *(Žiuljetai).* Palik tą skeptrą, kad jis taip nori.

Žiuljeta klausiamai žiūri į karalienę Margeritą

MARGERITA. Lai turisi, nieko tokio.

Žiuljeta atiduoda skeptrą Karaliui.

KARALIUS. Tai netiesa. Pasakykit, kad netiesa. Košmaras! *(Visi tyli)* Gal yra koks vienas šansas iš dešimties, vienas šansas iš tūkstančio? *(Visi tyli, Karalius rauda)* Aš dažnai išlošdavau loterijoje.

GYDYTOJAS. Didenybe!

KARALIUS. Nebenoriu klausytis, man per daug baisu. *(Kukčioja, dejuoja)*

MARGERITA. Privalai išgirsti, Valdove.

KARALIUS. Nebenoriu girdėti jūsų žodžių. Jie mane gąsdina. Nebenoriu girdėt jūsų kalbų. *(Mari, kuri norėjo prieiti prie jo)* Nesiartink, ir tu nesiartink prie manęs. Mane gąsdina tavo gailestis. *(Vėl ima dejuoti)*

MARI. Jis kaip mažas vaikas. Jis vėl pasidarė mažas vaikas.

MARGERITA. Mažas vaikas - su barzda, raukšlėtu veidu, bjaurus. Kokia jūs atlaidi!

ŽIULJETA *(Margeritai).* Jūs neįsivaizduojate savęs jo vietoje.

KARALIUS. Ne, geriau prieikite visi arčiau, laikykite mane. Man reikia jūsų paramos. Ne, aš noriu pabėgti. *(Sunkiai atsistoja ir ketina sėstis į kitą mažą sostą dešinėje)*

ŽIULJETA. Kojos jo nebeneša.

KARALIUS. Ir rankas taip sunku pajudinti. Jau prasideda? Ne. Tai kodėl gimiau, jei ne visiems laikams? Prakeikimas! Kas per tėvai! Kas jiems šovė į galvą? Nieko sau pokštas! Prieš penkias minutes gimiau, prieš tris minutes vedžiau.

MARGERITA. Iš viso bus du šimtai aštuoniasdešimt treji metai.

KARALIUS. Prieš dvi su puse minutės atsisėdau į sostą.

MARGERITA. Prieš du šimtus septyniasdešimt septynerius metus ir tris mėnesius.

KARALIUS. Neturėjau laiko atsikvėpti. Neturėjau laiko pažinti gyvenimą.

MARGERITA *(Gydytojui)*. Nė piršto nepakrutino, kad pažintų.

MARI. Tai buvo tik trumpas pasivaikščiojimas po žydintį sodą, neištesėtas pažadas, šypsnys, virtęs grimasa

MARGERITA *(tęsia, Gydytojui)*. O pašonėj buvo didžiausi mokslininkai - galėjo jam paaiškinti. Ir teologai, ir praktikai, ir knygos, kurių jis niekad neskaitė.

KARALIUS. Neturėjau laiko.

MARGERITA *(Karaliui)*. Sakydavai, kad laiko į valias.

KARALIUS. Neturėjau laiko, neturėjau laiko.

ŽIULJETA. Jis vėl savo.

MARGERITA *(Gydytojui)*. Kartoja vis tą patį.

GYDYTOJAS. Dabar kur kas geriau. Jis dejuoja, verkia, bet vis dėlto ima protauti. Jis skundžiasi, kalba, spurda, protestuoja, vadinasi, pradeda susitaikyti.

KARALIUS. Niekad nesusitaikysiu.

GYDYTOJAS. Jei sako nenorįs, vadinasi, susitaikys. Jis svarsto susitaikymo galimybę. Jis suvokia problemą.

MARGERITA. Pagaliau!

GYDYTOJAS. Didenybe, šimtą aštuoniasdešimt sykių kariavote. Vadovaudamas kariuomenei, dalyvavot dviejuose tūkstančiuose mūšių. Iš pradžių ant balto žirgo su ryškiai raudonom ir baltom plunksnom puošta kepure ir nieko nebijojote. Vėliau, kai modernizavote armiją, stačiomis ant tanko ar lėktuvo sparno mūšin vedėte dalinį.

MARI. Jis buvo didvyris.

GYDYTOJAS. Tūkstantį kartų žvelgėte mirčiai į akis.

KARALIUS. Tik žvelgiau. Jaučiau, kad ji ne man skirta.

MARI. Tu buvai didvyris, girdi? Prisimink.

MARGERITA. Šiam gydytojui ir čia esančiam budeliui įsakei nužudyti...

KARALIUS. Ne žudyti, o įvykdyti mirties bausmę.

GYDYTOJAS *(Margeritai).* Ne nužudyti, Didenybe, o įvykdyti mirties bausmę. Aš paklusdavau įsakymams. Buvau paprasčiausias instrumentas, greičiau vykdantysis, o ne vykdytojas, ir dariau tai be skausmo. Beje, gailiuosi. Prašau atleisti.

MARGERITA *(Karaliui).* Sakau: tu įsakei nužudyti mano tėvus, savo varžovus brolius, mūsų pusbrolius ir propusbrolius; jų šeimas, jų draugus, jų gyvulius. Tu įsakei išdeginti jų žemes.

GYDYTOJAS. Jo Didenybė sakydavo, kad vis tiek jie vieną gražią dieną mirs.

KARALIUS. Dėl valstybės interesų.

MARGERITA. Tu miršti irgi dėl valstybės interesų.

KARALIUS. Betgi valstybė - tai aš.

ŽIULJETA. Vargšelis! Irgi mat valstybė!

MARI. Jis buvo įstatymų įstatymas.

KARALIUS. Aš nebesu įstatymas.

GYDYTOJAS. Jis pritaria. Kuo toliau, tuo geriau.

MARGERITA. Tai palengvina mūsų darbą.

KARALIUS *(dejuodamas).* Aš nebesu virš įstatymų, aš nebesu virš įstatymų!

SARGYBINIS *(skelbia).* Karalius nebėra virš įstatymų.

ŽIULJETA. Vargšas senis nebėra virš įstatymų. Jis toks pat, kaip ir mes. Sakytum mano diedukas.

MARI. Vargšas mažytis mano vaikelis.

KARALIUS. Vaikelis! Vaikelis! Vadinasi, aš pradedu iš pradžių. Aš noriu pradėti iš pradžių. *(Mari)* Aš noriu būti kūdikis, tu būsi mano motina. Vadinasi, neateis manęs pasiimti. Aš nemoku skaityti, nemoku rašyti, nemoku skaičiuoti. Tegul mane veda su kitais vaikais į mokyklą. Kiek bus dukart du?

ŽIULJETA. Dukart du bus keturi.

MARGERITA *(Karaliui)*. Pats žinai.

KARALIUS. Tai kad ji pasufleravo... Aiman. negalima sukčiauti. Aiman, aiman, šią akimirką gimsta tiek žmonių, visame pasaulyje gimsta begalė žmonių.

MARGERITA. Tik ne mūsų šalyje.

GYDYTOJAS. Gimimų skaičius nusirito iki nulio.

ŽIULJETA. Nebeželia nei salotos, nei žolė.

MARGERITA *(Karaliui)*. Tai per tave kraštas toks nualintas ir nevaisingas.

MARI. Aš nenoriu, kad jį kaltintų.

ŽIULJETA. Gal atžels.

MARGERITA. Kai jis susitaikys su likimu. Be savęs.

KARALIUS. Be manęs, be manęs. Jie juoksis, jie sprogs iš juoko, šoks ant mano kapo. Manęs nebebus, ir aš niekad nebūsiu buvęs. O, kad mane prisimintų. Kad verktų, kad dėl manęs sielvartautų, kad mane įamžintų visuose istorijos vadovėliuose. Kad mano biografiją mokėtų atmintinai. Kad kiekviename ji atgimtų, kad mokiniai ir mokslininkai nestudijuotų nieko kito, tik mane, mano karalystę, mano žygdarbius. Kad sudegintų visas kitas knygas, kad nugriautų visas statulas ir pastatytų manąją visose aikštėse. Kad mano atvaizdas kabėtų visose ministerijose, visose suprefektūrose, mokesčių inspekcijose, ligoninėse. Kad suteiktų mano vardą lėktuvams, visiems laivams, mašinoms - rankinėms ir garo. Kad visi kiti karaliai, kariškiai, poetai, tenorai, filosofai būtų užmiršti ir kad

kiekvieno sąmonėj nebūtų nieko kito, be manęs. Visiems vieną vardą ir vieną pavardę. Kad mokytų skaityti paraidžiui ir skiemenuodami mano pavardę: B-e-Be, Beranžė. Kad aš būčiau visuose šventųjų paveiksluose, kad būčiau ant milijonų kryžių visose bažnyčiose. Kad man laikytų mišias, kad aš būčiau ostija. Kad visi šviečiantys langai būtų mano akių spalvos ir formos, kad upės lygumose vagotų mano profilį. Kad manęs amžinai šauktųsi, kad manęs prašytų, kad manęs maldautų.

MARI. O gal tu grįši?

KARALIUS. Galbūt ir grįšiu, kad mano kūną laikytų nelietę rūmuose ant sosto, kad man nešiotų maistą. Kad muzikantai man grotų, kad mergaitės voliotųsi prie mano atšalusių kojų. *(Prieš išsakydamas šią tiradą atsistoja)*

ŽIULJETA *(Margeritai)*. Tai kliedesys, Karaliene.

SARGYBINIS *(skelbia)*. Jo Didenybė Karalius kliedi.

MARGERITA. Dar ne. Jis dar per daug sveikai protauja. Ir per daug, ir negana.

GYDYTOJAS *(Karaliui)*. Jei jūsų tokia valia, kūną išbalzamuosim, jį saugosim.

ŽIULJETA. Tiek, kiek galėsim.

KARALIUS. O siaube! Aš nenoriu, kad mane balzamuotų. Aš nenoriu to lavono. Aš nenoriu, kad mane sudegintų! Aš nenoriu, kad mane palaidotų, aš nenoriu, kad mane atiduotų maitvanagiams ar laukiniams žvėrims. Aš noriu, kad mane laikytų apkabinusios karštos rankos, jaunos rankos, švelnios rankos, švelnios rankos, tvirtos rankos.

ŽIULJETA. Jis pats gerai nežino, ko nori.

MARGERITA. Mes nuspręsime už jį. *(Mari)* Nealpkite. *(Žiuljeta verkia)* Dar ir toji. Visada tas pats ir tas pats.

KARALIUS. Jei prisimins mane, tai kaip ilgai? Tegul prisimena iki pasaulio pabaigos, o po pasaulio pabaigos, dviejų tūkstančių metų, po dviejų šimtų penkiasdešimt penkių milijardų metų... Niekas niekam nė motais. Jie

užmirš dar anksčiau. Visi, visi egoistai. Jie galvoja tik apie savo gyvenimą, apie savo kailį.. Ne apie manąjį. Jeigu visa žemė nusialins ir ištirps, taip ir atsitiks, jeigu visi pasauliai sprogs, - jie susprogs, ar tai atsitiktų rytoj, ar po amžių amžinųjų, nesvarbu. Kas turi baigtis, jau baigėsi.

MARGERITA. Viskas yra vakardiena.

ŽIULJETA. Net šiandien yra vakar.

GYDYTOJAS. Viskas yra praeitis.

MARI. Brangusis mano Karaliau, nėra praeities, nėra ateities. Pasakyk tai, yra dabartis iki pat galo, viskas yra dabartis - būk dabarty. Būk dabarty.

KARALIUS. Deja! Esu tik praeity.

MARI. Nieko panašaus.

MARGERITA *(Karaliui).* Tai va, turėk proto, Beranžė.

MARI. Taip, taip, Karaliau, brangusis, turėk proto. Nebesikankink. Gyventi - štai deramas žodis, mirti - tėra tik tuščias žodis, formulės, vaizdiniai, kurie susikuriami. Jeigu tai suprasi, niekas tavęs nesunaikins. Susiimk, galvok tik apie save. Pasinerk į visišką nežinią. Dabar tu esi, tu esi. Būk begalinis amžinas klausimas: kas tai yra, kas tai... Negalėjimas atsakyti yra pats atsakymas, jis yra pati tavo esybė - ji šviečia, liejasi per kraštus. Pasinerk į beribę nuostabą ir apstulbimą, šitaip tu pats gali būti beribis, šitaip tu gali būti amžinas. Būk nustebęs, būk susižavėjęs, viskas keista, neapibrėžiama. Praskirk kalėjimo grotas, sugriauk jo sienas, išsivaduok nuo apibrėžimų. Tu imsi kvėpuoti.

GYDYTOJAS. Jis dūsta.

MARGERITA. Baimė jam užstoja horizontą.

MARI. Tegu tave užplūsta džiaugsmas, šviesa, stebėkis, žavėkis. Susižavėjimas užtvindo visą kūną kaip banga, kaip akinančios šviesos srautas. Jeigu tu šito nori.

ŽIULJETA. Jis labai norėtų.

MARI *(susidėdama rankas, tarsi maldautų)*. Prisimink, meldžiu, tą birželio rytą pajūryje, kai mes buvom drauge, tu švietei, tu švytėjai džiaugsmu. Tu patyrei tą džiaugsmą, tu sakei, kad jis čia, amžinas, vaisingas, neišsenkantis. Jei sakei - sakai. Tavyje buvo ta žėrinti aušra. Jei buvo - tebėra. Atgaivink ją. Ieškok jos savyje.

KARALIUS. Aš nesuprantu.

MARI. Tu savęs nebesupranti.

MARGERITA. Jis niekad nesuprato savęs.

KARALIUS. Kaip tai padaryti? Niekas negali arba nenori man padėti. Aš pats nebegaliu sau padėti. O saule, padėk man, saule, išsklaidyk sutemas, nuvyk tamsą. Saule, saule, apšviesk visus kapus, įsiskverbk į visas niūrias pakampes, kertes ir užkaborius, persmelk mane. O, mano kojos pradeda šalti, ateik, sušildyk mane, įeik į mano kūną, po oda, į akis. Įžiebk jų blėstančią ugnį, kad matyčiau, kad matyčiau, kad matyčiau. Saule, saule, ar gailiesi manęs? Saulute, geroji, gink mane. Išdžiovink ir nugalabyk visą pasaulį, jeigu reikia mažytės aukos. Visi temiršta, kad tik aš gyvenčiau amžinai, net vienui vienas bekraštėj dykumoj. Aš susitaikysiu su vienatve. Prisiminsiu kitus, nuoširdžiai jų gailėsiu. Galiu gyventi skaidrioje tuštumos begalybėj. Geriau kitų gailėtis, negu kad tavęs gailėtųsi. Deja, niekas ir nesigaili. Gyvenimo šviesa, gelbėk mane!

GYDYTOJAS. Ne apie tą šviesą jam kalbėjot. Ne tą dykumą erdvėje jam rekomendavot. Jis jūsų nesuprato, jo smegenys išdžiūvo.

MARGERITA. Bergždžios kalbos. Ne tuo keliu einam.

KARALIUS. Tegu net skauda dantys, kad tik gyvenčiau per amžių amžius. Deja, kas turi baigtis, jau pasibaigė.

GYDYTOJAS. Tad ko gi laukiate, Valdove?

MARGERITA. Liko jo nepabaigiami tauškalai. *(Rodydamas į karalienę Mari ir Žiuljetą)* Ir tos žliumbikės. Jos dar labiau klampina, savo ašarom jį pririša, trukdo, laiko pažabotą.

KARALIUS. Nieko panašaus, aplink mane dar maža ašarų, manęs per mažai gaili. Per maža sielvarto. *(Margeritai)* Lai netrukdo joms verkti, gailėtis Karaliaus - jauno Karaliaus, mažo Karaliaus, seno Karaliaus. O man gaila pagalvojus, kad jos gedės manęs, nebematys manęs, bus tokios apleistos, tokios vienišos. Ir vėl tik aš galvoju apie kitus, apie visus. Jūs, ten, įeikit į mane, būkite manimi, įsikūnykit manyje. Aš mirštu, ar girdite, noriu pasakyti, kad mirštu, vis nesiseka paaiškinti, gryna literatūra, ir tiek.

MARGERITA. Ir vėl jis savo!

GYDYTOJAS. Jo žodžių neverta imti domėn. Nieko nauja.

KARALIUS. Visi jie svetimi. Maniau, kad tai mano šeima. Man baisu, aš skęstu, aš grimztu, nieko nebežinau, manęs nebuvo. Aš mirštu.

MARGERITA. Štai kur literatūra.

GYDYTOJAS. To reikia iki paskutinio atodūsio. Kol dar esi gyvas. Visada rasi akstiną literatūrai.

MARI. Kad tik jį ramintų.

SARGYBINIS *(skelbia)*. Literatūra šiek tiek ramina Karalių!

KARALIUS. O ne! Žinau, niekas manęs neramina. Ji mane pripildo, ji mane ištuština. Ojo-jo-jo-joj! *(Aimanuoja. Paskui, be patetikos, tyliai, tarsi dejuodamas, tęsia)* Jūs visi, aibių aibės, kurie mirėte iki manęs, padėkite man. Sakykite, kaip jums sekėsi mirti, susitaikyti su mirtim. Išmokykit mane. Tegul jūsų pavyzdys mane guodžia, kad remčiausi į jus kaip į draugo petį. Padėkite peržengti slenkstį, kurį jūs jau peržengėt. Grįžkite valandėlei šiapus ir palaikykit mane. Padėkite man, jūs, tie, kurie bijojote ir nenorėjote. Kaip tai įvyko? Ar bijote iki pat galo? O jūs, tvirtieji ir drąsieji, kurie sutikote mirtį abejingai ir ramiai, išmokykit mane abejingumo, išmokykit mane ramybės, išmokykit mane susitaikymo.

Tolesnės replikos turi būti išsakytos ir suvaidintos iškilmingai, kaip ritualas, kone sugiedotos, kitų

aktorių įvairiais gestais ir pozomis lydimos: klaupiamasi ant kelių, tiesiamos rankos ir t.t.

ŽIULJETA. Jūs, statulos, jūs, šviesuoliai ir tamsuoliai, jūs, buvusieji, jūs, šešėliai, jūs, prisiminimai...

MARI. Išmokykite jį ramybės.

SARGYBINIS. Išmokykite jį abejingumo.

GYDYTOJAS. Išmokykite jį susitaikymo.

MARGERITA. Padarykite, kad jis išgirstų proto balsą ir nusuramintų.

KARALIUS. Jūs, savižudžiai, pamokykite, kaip išsiugdyti šitokį pasišlykštėjimą būtimi. Pamokykite, kaip pajusti koktulį. Kokių vaistų išgerti?

GYDYTOJAS. Galiu prirašyti raminamųjų piliulių, trankviliantų.

MARGERITA. Išvems.

ŽIULJETA. Jūs, prisiminimai...

SARGYBINIS. Jūs, seni atvaizdai...

ŽIULJETA. ...kurie išlikote tik atminty...

SARGYBINIS. Prisiminimų prisiminimų prisiminimai...

MARGERITA. Trupučio nuolankumo, paskui visiško atsidavimo - štai ko jam reikia išmokti.

SARGYBINIS. ...Mes šaukiamės jūsų.

MARI. Jūs, rūkai, jūs, rasos...

ŽIULJETA. Jūs, garai, jūs, debesys...

MARI. Jūs, šventosios, jūs, skaisčiausios, jūs, pasileidėlės, padėkite jam, nes aš bejėgė jam padėti.

ŽIULJETA. Padėkite jam

KARALIUS. Jūs, kurie mirėte džiaugdamiesi, kurie žiūrėjote į akis mirčiai, kurie dalyvavote joje...

ŽIULJETA. Padėkite Karaliui.

MARI. Jūs visi padėkite jam, meldžiu, padėkite jam.

KARALIUS. Jūs, kurie mirėte laimingi, kieno veidą matėte prie savojo? Kieno šypsena jus guodė ir privertė nusišypsoti? Kokia šviesa nutvieskė paskutinį jūsų mirksnį?

ŽIULJETA. Jūs, milijardai amžinatilsių, padėkite jam.

SARGYBINIS. O Didžioji Nebūtie, padėkite Karaliui!

KARALIUS. Milijardai mirusiųjų. Mano nerimas skaidosi ir auga. Aš - jų agonijos. Mano mirtys nesuskaičiuojamos. Šitiek visatų gęsta manyje.

MARGERITA. Gyvenimas yra tremtis.

KARALIUS. Žinau, žinau.

GYDYTOJAS. Tiesą sakant, Didenybe, jūs grįšite į savo tėvynę.

MARI. Tu eini ten, kur buvai prieš gimdamas. Nebijok taip labai. Ten turi atpažinti tą vietą, kad ir miglotai, suprantama.

KARALIUS. Man gera ištremty. Aš emigravau iš tėvynės. Nenoriu ten grįžti. Kaip atrodo tas pasaulis?

MARGERITA. Pasistenk prisiminti.

KARALIUS. Nieko nematau, nieko nematau.

MARGERITA. Prisimink, na, galvok, mąstyk. Tad galvok, galvok, tu gi niekad nesi galvojęs.

GYDYTOJAS. Jis ir liks niekad negalvojęs.

MARI. Anas pasauli, prarastas pasauli, pamirštas pasauli, nugrimzdęs pasauli, iškilk į paviršių.

ŽIULJETA. Ana lyguma, anas kalne, anas slėni.

MARI. Priminkite jam savo pavadinimą.

KARALIUS. Jokių tos tėvynės prisiminimų.

ŽIULJETA. Jis neprisimena savo tėvynės.

GYDYTOJAS. Jis per daug nusilpęs, jis nepajėgia.

KARALIUS. Jokios nostalgijos, nei iš tolo, nei kruopelytės.

MARGERITA. Nugrimzk į prisiminimus, pasinerk į prisiminimų nebūtį, anapus prisiminimo. *(Gydytojui)* Jam gaila tik šio pasaulio.

MARI. Prisiminime anapus prisiminimo, pasirodyk jam, padėk jam.

GYDYTOJAS. Matote, panardint jį ne taip paprasta.

MARGERITA. Bet reikės.

SARGYBINIS. Jo Didenybė niekad nebuvo naras.

ŽIULJETA. Jis nėra treniruotas.

MARGERITA. Teks išmokti to amato.

KARALIUS. Menkiausia skruzdėlytė grumiasi, patekusi į mirtiną pavojų, ji visų apleista, staigiai išplėšta iš savo bendruomenės. Joje irgi užgęsta visata. Mirti nėra natūralu, kai nenori. Aš noriu būti.

ŽIULJETA. Jis visą laiką nori būti, tiek ir težino.

MARI. Jis visą laiką buvo.

MARGERITA. Tegul nebesižvalgo aplinkui, nekimba už vaizdų, tegul grįžta į save ir užsidaro. *(Karaliui)* Nebekalbėk, tylėk, tūnok savyje. Nebežiūrėk, tau bus geriau.

KARALIUS. Man nereikia tokio gėrio.

GYDYTOJAS *(Margeritai)*. Tuo tarpu jis dar nepasiruošęs. Dabar negali. Jūsų Didenybė turi jį pastūmėti, žinoma, kol kas ne per smarkiausiai.

MARGERITA. Nebus lengva, bet mes kantrūs.

GYDYTOJAS. Mes tikime rezultatu.

KARALIUS. Daktare, Daktare, ar jau prasidėjo agonija?..

Ne, jūs klystate... dar ne... dar ne. *(Kažkas panašaus į palengvėjimo atodūsį)* Tai dar neprasidėjo. Aš esu, aš esu čia. Aš matau, yra tos sienos, yra tie baldai, yra oras, aš žiūriu į žvilgsnius, mano klausą pasiekia balsai, aš gyvenu, aš suvokiu, aš matau, girdžiu, matau, girdžiu. Fanfaros!

Pasigirsta kažkas panašaus į silpnas fanfaras. Karalius eina

SARGYBINIS. Karalius eina, tegyvuoja Karalius!

Karalius krenta

ŽIULJETA. Jis krenta.

SARGYBINIS. Karalius krenta, Karalius miršta.

Karalius atsikelia

MARI. Jis keliasi.

SARGYBINIS. Karalius keliasi, tegyvuoja Karalius!

MARI. Jis keliasi.

SARGYBINIS. Tegyvuoja Karalius! *(Karalius krenta)* Karalius mirė.

MARI. Jis keliasi. *(Jis tikrai keliasi)* Jis gyvas.

SARGYBINIS. Tegyvuoja Karalius!

Karalius pasuka į savo sostą

ŽIULJETA. Jis nori atsisėst į savo sostą.

MARI. Jis karaliauja! Karaliauja!

GYDYTOJAS. O dabar jis kliedi.

MARI *(Karaliui, kuris svirduliuodamas stengiasi kopti sosto laipteliais)* Nepasiduok, kabinkis. *(Žiuljetai, kuri nori Karaliui padėti)* Tegu pats, jis gali pats vienas.

Jam nepavyksta įveikti sosto laiptelių

KARALIUS. Bet aš gi turiu kojas.

MARI. Eik pirmyn.

MARGERITA. Mums liko trisdešimt dvi minutės trisdešimt sekundžių.

KARALIUS. Aš keliuosi.

GYDYTOJAS *(Margeritai).* Tai priešpaskutinis pasispardymas.

Karalius krenta į krėslą su ratukais, kurį Žiuljeta atrideno pačiu laiku. Jį užkloja, padeda pūslę, o jis kartoja

KARALIUS. Aš keliuosi.

Pūslė, pledas ir kiti daiktai, Žiuljetos atnešti, pasirodo tolimesnėje scenoje

MARI. Tu uždusai, pavargai, pailsėk, paskui atsikelsi.

MARGERITA *(Mari).* Nemeluok. Tai jam nepadeda.

KARALIUS *(krėsle).* Mėgau Mocarto muziką.

MARGERITA. Pamirši ją.

KARALIUS *(Žiuljetai).* Ar suadei mano kelnes? Manei, kad nebeverta? Mano purpurinėj skraistėj buvo skylė. Ar užlopei? Ar įsiuvai ištrūkusias pižamos sagas? Ar prikalė batams naujus puspadžius?

ŽIULJETA. Man tai neberūpėjo.

KARALIUS. Neberūpėjo! O kuo tu rūpiniesi? Papasakok, ką veikia tavo vyras.

Žiuljeta užsidėjo gailestingosios sesers kyką ir baltą prijuostę

ŽIULJETA. Aš našlė.

KARALIUS. Apie ką galvoji tvarkydama kambarius?

ŽIULJETA. Apie nieką, Valdove.

Viskas, ką šioje scenoje kalbės Karalius, turi būti sakoma be patoso, greičiau kvailai

KARALIUS. Iš kur tu kilusi? Kokia tavo šeima?

MARGERITA *(Karaliui).* Anksčiau niekad nesidomėjai.

MARI. Jis vis neprisiruošdavo paklausti.

MARGERITA *(Karaliui).* Juk tavęs tai nedomina.

GYDYTOJAS. Jis nori laimėti laiko.

KARALIUS *(Žiuljetai).* Papasakok apie savo gyvenimą. Kaip gyveni?

ŽIULJETA. Blogai, Valdove.

KARALIUS. Neįmanoma gyventi blogai. Viena kitam prieštarauja.

ŽIULJETA. Gyvenimas nėra gražus.

KARALIUS. Jis yra gyvenimas.

Tai nėra tikras dialogas. Karalius kalba greičiau pats su savimi

ŽIULJETA. Žiemą, kai keliuosi, dar tamsu. Man šalta.

KARALIUS. Man irgi. Tik kitaip. Tau nepatinka, kai šalta?

ŽIULJETA. Vasarą kai keliuosi, vos brėkšta. Šviesa blyški.

KARALIUS *(susižavėjęs).* Blyški šviesa! Ji būna visokia: žydra, rausva, balta, žalia, blyški!

ŽIULJETA. Visų šeimynykščių skalbinius skalbiu miesto skalbykloje. Skauda rankas, oda supleišėjusi.

KARALIUS *(susižavėjęs).* Jai skauda. Ji jaučia odą. Tau dar nenupirko skalbimo mašinos? Margerita, rūmuose nėra skalbimo mašinos!

MARGERITA. Teko ją užstatyti dėl valstybinės paskolos.

ŽIULJETA. Išpilu naktipuodžius. Kloju lovas.

KARALIUS. Kloja lovas! Į jas gulasi, užminga, pabunda. Ar nepastebėjai, kad kiekvieną dieną pabundi? Pabundi kiekvieną dieną... Gimsti kiekvieną rytą.

ŽIULJETA. Vaškuoju parketą. Valau, valau, valau. Ir nėra galo.

KARALIUS *(susižavėjęs)*. Ir nėra galo!

ŽIULJETA. Įskausta nugara.

KARALIUS. Tikra tiesa. Ji turi nugarą. Mes turime nugarą.

ŽIULJETA. Gelia strėnas.

KARALIUS. Ir strėnas!

ŽIULJETA. Kai atleido daržininką, kasu ir kaupiu. Sėju.

KARALIUS. O sėklos dygsta!

ŽIULJETA. Nebetveriu iš nuovargio.

KARALIUS. Reikėjo pasakyti mums.

ŽIULJETA. Esu sakiusi.

KARALIUS. Tikrai. Tiek visko praleidau pro ausis. Ne viską žinojau. Ne visur esu buvęs. Mano gyvenimas galėjo būti pilnas.

ŽIULJETA. Mano kambarys be lango.

KARALIUS *(vėl susižavi)*. Be lango! Ji eina į lauką. Ieško šviesos. Atranda. Šypsosi jai. Išeidama pasuki spynoj raktą, atidarai duris, vėl pasuki raktą, užrakini duris. Kur tu gyveni?

ŽIULJETA. Palėpėj.

KARALIUS. Išėjusi lipi laiptais žemyn, vienas laiptelis, dar laiptelis, dar laiptelis, dar laiptelis, dar laiptelis, dar laiptelis. O kai rengeisi, užsimovei kojines, apsiavei batus.

ŽIULJETA. Iškleiptus batus!

KARALIUS. Užsivilkai suknelę. Kažkas nepaprasta!

ŽIULJETA. Bjauri palaikė suknelė.

KARALIUS. Pati nežinai, ką šneki. Kaip gražu - palaikė suknelė.

ŽIULJETA. Burnoje buvo pūlinys. Ištraukė dantį.

KARALIUS. Labai kenti. Skausmas mažėja, dingsta. Koks palengvėjimas! Paskui jautiesi labai laimingas.

ŽIULJETA. Aš pavargau, pavargau, pavargau.

KARALIUS. Po darbo ilsiesi. Kaip gera.

ŽIULJETA. Neturiu laiko ilsėtis.

KARALIUS. Gali viltis, jog turėsi... Tu eini, pasiimi pintinę, eini apsipirkti. Sveikiniesi su bakalėjininku.

ŽIULJETA. Nusipenėjęs kaip meitėlis. Toks šlykštus, kad jo baidosi katės ir paukščiai.

KARALIUS. Tiesiog stebuklas. Išsiimi piniginę, sumoki, tau atiduoda grąžą. Turguj pilna įvairiausių spalvų maisto produktų, žalių salotų, raudonų vyšnių, geltonų kaip auksas vynuogių, violetinių baklažanų... tikra vaivorykštė!.. Fantastiška, neįtikėtina. Pasaka.

ŽIULJETA. Paskui grįžtu... Tuo pačiu keliu.

KARALIUS. Dukart per dieną tuo pačiu keliu! Virš galvos dangus! Tu gali žiūrėt į jį du kartus per dieną. Tu kvėpuoji. Prisimink. Esu tikras, kad nesistengi. Tai stebuklas.

ŽIULJETA. O paskui, o paskui plaunu vakarykščius indus. Lėkštės taukuotos, riebalai limpa prie rankų. O paskui verdu pietus.

KARALIUS. Koks džiaugsmas!

ŽIULJETA. Priešingai. Man nusibodo. Įkyrėjo iki gyvo kaulo.

KARALIUS. Nusibodo! Yra būtybių, kurios nesupranta. Gera ir nuobodžiauti, gera ir nenuobodžiauti, ir pykti, ir nepykti, būti nepatenkintam ir būti patenkintam, ir pasiduoti, ir maištauti. Imi jaudintis, kalbi, ir su jumis kalba, lieti, ir jus liečia. Tikras fejerverkas, nesibaigianti šventė.

ŽIULJETA. Tikra tiesa, pasaka be galo. Paskui dar turiu paduot į stalą.

KARALIUS *(vis taip pat žavėdamasis).* Tu paduodi į stalą! Paduodi į stalą! Ką tu paduodi į stalą?

ŽIULJETA. Patiekalus, kuriuos išviriau.

KARALIUS. Ką, pavyzdžiui?

ŽIULJETA. Bet ką, kas gaminama tą dieną. Šiupinį.

KARALIUS. Šiupinį!.. Šiupinį! *(Svajingai)*

ŽIULJETA. Tai visi pietūs.

KARALIUS. Aš taip mėgau šiupinį - daržovių, bulvių, kopūstų ir morkų šiupinį; būdavo, įsidedi sviesto, suminkai šakute, padarai košę.

ŽIULJETA. Galėčiau atnešti.

KARALIUS. Tegul atneša.

MARGERITA. Ne.

ŽIULJETA. Jam būtų malonu.

GYDYTOJAS. Kenksminga sveikatai. Jis laikosi dietos.

KARALIUS. Noriu šiupinio.

GYDYTOJAS. Šiupinys nesveika mirštantiesiems.

MARI. Gal toks jo paskutinis noras.

MARGERITA. Tegul nenori.

KARALIUS *(svajingai).* Sultinys... Karštos bulvės... Sukritusios morkos.

ŽIULJETA. Jis dar žaidžia žodžiais.

KARALIUS *(pavargusiu balsu).* Anksčiau niekad nesu pastebėjęs, kad morkos tokios gražios. *(Žiuljetai)* Greitai eik į miegamąjį ir užmušk abu vorus. Nenoriu, kad jie mane pergyventų. Ne, neužmušk. Gal juose yra nors dalelytė manęs... Šiupinys... Mirė... dingo iš pasaulio. Niekad nebuvo jokio šiupinio.

SARGYBINIS *(skelbia).* Visoje teritorijoje draudžiama troškinti ir valgyti šiupinį.

MARGERITA. Pagaliau! Vienas darbas padarytas! Jis atsisakė. Visada reikia pradėti nuo menkiausių norų. Taip, dabar jau galima pradėti, tik labai apdairiai. Atsargiai, kaip nuima tvarstį nuo atviros žaizdos - pirmiausia pakelia pačius kraštus. *(Priėjusi prie Karaliaus)* Nušluostyk prakaitą, Žiuljeta, jis visas šlapias. *(Mari)* Ne, ne tu.

GYDYTOJAS *(Margeritai)*. Tai baimė palengvėle išeina per poras. *(Jis apžiūrinėja ligonį, o Mari tuo metu gali atsiklaupti, užsidengusi delnais veidą)* Matote, temperatūra nukrito, oda beveik nepašiurpusi. Plaukai, kurie buvo atsistoję, glemba ir gulasi. Jis dar nepriprato prie siaubo, ne, ne, bet gali žiūrėti į jį iš vidaus - štai kodėl drįsta užmerkti akis. Dar atmerks jas. Veidas kol kas nepasikeitęs, bet žiūrėkit, jau randasi raukšlės ir senatvės požymiai. Jis jau nebesipriešina jiems. Dar bus pasispardymų, taip greit nemirštama. Bet jo nebekamuos siaubo diegliai. Būtų gėdinga. Jis dar patirs siaubą, gryną, be komplikacijų pilvo srityje. Nėra ko tikėtis pavyzdingos mirties. Bet ji bus daugmaž padori. Jis mirs savo mirtim, o ne iš baimės. Tačiau jam reikės padėti, Didenybe, reikės gerokai padėti iki paskutinės akimirkos, iki pat paskutinio atodūsio.

MARGERITA. Aš jam padėsiu. Išvarysiu iš jo baimę. Atplėšiu. Atmegsiu visus mazgus, išpainiosiu visas supainiotas gijas, atskirsiu grūdus nuo pelų, išrausiu tas kibias milžiniškas dirses, kurios laiko jį apraizgiusios.

GYDYTOJAS. Nebus lengva.

MARGERITA. Ir iš kur atsirado šitiek piktžolių, šitiek pasiutžolių?

GYDYTOJAS. Po truputį. Prisiveisė ilgainiui.

MARGERITA. Tu daraisi protingas, Didenybe. Tau ramiau?

MARI *(atsistodama, Karaliui)*. Kadangi jos čia nėra, tu esi čia. Kai ji bus čia, tavęs nebebus, tu nesusitiksi su ja, tu jos nematysi.

MARGERITA. Gyvenimo apgaulės, septyni sofizmai! Žinome juos. Ji visada buvo čia, šalia, nuo pat pirmos

dienos, nuo pat užuomazgos. Ji yra daigas, kuris auga, žiedas, kuris skleidžiasi, vienintelis vaisius.

MARI *(Margeritai).* Tai irgi pirmutinė tiesa, mes tai irgi žinom.

MARGERITA. Tai pirmutinė tiesa. Ir paskutinė. Argi ne taip, Daktare?

GYDYTOJAS. Teisinga ir viena, ir kita. Nelygu kaip žiūrėsi.

MARI *(Karaliui).* Tu tikėjai manimi kadaise.

KARALIUS. Aš mirštu.

GYDYTOJAS. Dabar jis žiūri iš kitos pusės. Persikėlė į kitą vietą.

MARI. Jei žiūrima iš dviejų pusių, pasižiūrėk ir iš manosios.

KARALIUS. Aš mirštu. Aš negaliu. Aš mirštu.

MARI. Prarandu savo galią jam.

MARGERITA *(Mari).* Tavo žavesys ir tavo grožybės nebeturi galios.

SARGYBINIS *(skelbia).* Karalienės Mari žavesys Karaliui beveik nebeturi galios.

MARI *(Karaliui).* Tu mylėjai mane, tu vis dar myli mane, aš myliu tave kaip ir anksčiau.

MARGERITA. Ji vien apie save tegalvoja.

ŽIULJETA. Natūralu.

MARI. Aš myliu tave kaip ir anksčiau, aš vis dar myliu tave.

KARALIUS. Nebežinau, tai man nepadeda.

GYDYTOJAS. Meilė yra beprotė.

MARI *(Karaliui).* Meilė yra beprotė. Jeigu tavo meilė beprotė, jeigu tu myli beprotiškai, jeigu tavo meilė ab-

soliuti, mirtis nutolsta. Jei myli mane, jei myli viską, baimė išsisklaido. Meilė užplūsta tave, tu atsiduodi jai, ir baimė palieka tave. Visata yra vientisa, viskas prisikelia, tuštuma užsipildo.

KARALIUS. Aš pilnas, deja, tik - skylių. Mane gręžia. Skylės didėja, nematyt dugno. Svaigsta galva, kai pasilenkiu ties savo paties skylėm, viskas baigta.

MARI. Niekas nebaigta, kiti mylės vietoj tavęs, kiti matys dangų vietoj tavęs.

KARALIUS. Aš mirštu pats.

MARI. Įeik į kitus, būk tie kiti. Amžinai bus... visa tai, visa tai.

KARALIUS. Kas visa tai?

MARI. Visa tai, kas yra. Tai nežūva.

KARALIUS. Dar yra... dar yra... dar yra tiek nedaug.

MARI. Jaunosios kartos išplečia pasaulį.

KARALIUS. Aš mirštu.

MARI. Žvaigždynai užkariauti.

KARALIUS. Aš mirštu.

MARI. Drąsuoliai laužia duris į dangų.

KARALIUS. Tegul sutaiso.

GYDYTOJAS. Be to, jie gamina gyvybės eliksyrą.

KARALIUS *(Gydytojui)*. Nemokša! Kodėl tu pats jo anksčiau neišradai?

MARI. Atsiranda naujų šviesulių.

KARALIUS. Aš mirštu.

MARI. Tai visiškai naujos žvaigždės. Neištirtos žvaigždės.

KARALIUS. Užges. Beje, man vis tiek.

SARGYBINIS *(skelbia)*. Jo Didenybės Karaliaus Beranžė nebedomina nei seni, nei nauji žvaigždynai!

MARI. Kuriasi naujas mokslas.

KARALIUS. Aš mirštu.

MARI. Kita išmintis, dar didesnis kvailumas, dar didesnis nemokšiškumas, visai kitoks, visiškai toks pat užima senųjų vietą. Tegul tave tai guodžia, tegul tave tai džiugina.

KARALIUS. Aš bijau, aš mirštu.

MARI. Tu visa tai paruošei.

KARALIUS. Netyčia.

MARI. Tu buvai etapas, dalis, šauklys. Tu - statybinė medžiaga. Tu - skaitmuo. Tave įtrauks į sąskaitą.

KARALIUS. Aš nebūsiu sąskaitininkas. Aš mirštu.

MARI. Visa, kas buvo, bus, visa, kas bus, yra, kas bus, yra buvę. Tu visiems laikams įrašytas į visuotines sąskaitų knygas.

KARALIUS. Kas ten knaisiosis po archyvus! Aš mirštu, tegul miršta ir visa kita, ne, tegul lieka, ne, tegul miršta, jei mano mirtis negali užpildyti pasaulių! Tegul viskas miršta. Ne, tegul viskas lieka.

SARGYBINIS. Jo Didenybė Karalius nori, kad visas likutis liktų.

KARALIUS. Ne, kad viskas mirtų.

SARGYBINIS. Jo Didenybė Karalius nori, kad viskas mirtų

KARALIUS. Kad viskas mirtų kartu su manim, ne, kad viskas liktų po manęs. Ne, kad viskas mirtų. Ne, kad viskas liktų. Ne, kad viskas mirtų, kad viskas liktų, kad viskas mirtų.

MARGERITA. Jis nežino, ko nori.

ŽIULJETA. Panašu, jis nebežino, ko nori.

GYDYTOJAS. Jis nebežino, ko nori. Protas gūra, tai senatviškas marazmas, silpnaprotystė.

SARGYBINIS (*skelbia*). Jo Didenybė silpnaprotis.

MARGERITA *(Sargybiniui, nutraukdama).* Nutilk, kvaily. Nebeteik spaudai sveikatos suvestinių. Jos prajuokins tuos, kurie dar gali juoktis ir girdėti. Jos pradžiugins kitus, kurie sugaus tavo žodžius telegrafu.

SARGYBINIS *(skelbia).* Jos Didenybės karalienės Margeritos įsakymu sveikatos suvestinės nebebus skelbiamos...

MARI *(Karaliui).* Karaliau, mano mielas Karaliau...

KARALIUS. Kai sapnuodavau košmarus ir verkdavau per miegus, tu mane pažadindavai, bučiuodavai, ramindavai.

MARGERITA. Dabar ji šito nebegali.

KARALIUS *(Mari).* Kai kankindavo nemiga ir eidavau iš kambario, tu irgi atsibusdavai. Vilkėdama rausvais gėlėtais naktiniais marškiniais, ateidavai į sosto salę ir, paėmusi už rankos, vesdavai miegoti.

ŽIULJETA. Panašiai būdavo ir mano vyrui.

KARALIUS. Kartu su manim sirgdavai sloga, gripu.

MARGERITA. Nebesirgsi sloga.

KARALIUS. Rytą kartu atmerkdavom akis, užmerksiu jas vienui vienas arba kiekvienas mūsų atskirai. Tuo pačiu metu galvojom apie tuos pačius dalykus. Tu užbaigdavai sakinį, kurį tik pradėdavau mintyse. Šaukdavau tave, kad nutrintum nugarą, kai maudydavausi vonioj. Tu parinkdavai man kaklaraiščius. Dėl to bardavomės. Niekas šito nežinojo, niekas šito nežinos.

MARGERITA. Koks miesčionis. Iš tiesų nėra jokio reikalo, kad kas žinotų.

KARALIUS *(Mari).* Tau nepatikdavo, kad aš susivėlęs. Šukuodavai mane.

ŽIULJETA. Graudi istorija.

MARGERITA *(Karaliui).* Daugiau nebebūsi susivėlęs.

ŽIULJETA. Vis tiek labai liūdna.

KARALIUS. Matuodavaisi mano karūną, šveisdavai perlus, kad blizgėtų.

MARI *(Karaliui)*. Ar myli mane? Myli mane? Aš myliu tave. Ar dar myli mane? Jis dar myli mane. Ar myli mane šią akimirka? Aš esu čia... štai čia... esu... žiūrėk, žiūrėk... gerai matyk mane... matyk mane nors kiek.

KARALIUS. Aš vis tiek myliu save, nors ir kažin kas, myliu save, aš dar jaučiu save. Matau save. Žiūriu į save.

MARGERITA *(Mari)*. Gana! *(Karaliui)* Nebesižvalgyk atgal. Šitaip patariama. Arba paskubėk. Netrukus tau bus įsakyta. *(Mari)* Sakiau, tiktai kenki jam.

GYDYTOJAS *(žiūrėdamas į laikrodį ant rankos)*. Jis vėluoja... Jis traukiasi atgal.

MARGERITA. Nieko tokio. Nesijaudinkite, ponas Daktare, ponas Budeli. Atgal, pirmyn, aplink... Visa tai numatyta, įeina į programą.

GYDYTOJAS. Smagus širdies priepuolis, ir nebūtume turėję šitiek vargo.

MARGERITA. Širdies priepuoliai - bankininkų dalia.

GYDYTOJAS. ...Arba abipusis plaučių uždegimas!

MARGERITA. Tai skurdžių, ne karalių mirtis.

KARALIUS. Galėčiau nuspręsti nemirti.

ŽIULJETA. Matote, jis nepasveiko.

KARALIUS. Galėčiau nuspręsti nenorėti, galėčiau nuspręsti nenorėti, galėčiau nuspręsti neapsispręsti!

MARGERITA. Mes tau padėsime apsispręsti.

SARGYBINIS *(skelbia)*. Karalius su Daktaru gali priverst Karalių apsispręsti.

GYDYTOJAS. Tai mūsų pareiga.

KARALIUS. Kas, be paties Karaliaus, duos jums leidimą kėsintis į Karaliaus asmenį?

MARGERITA. Leidimą duoda jėga, besiklostančių įvykių jėga, Aukščiausias įstatymas, įsakymai.

GYDYTOJAS *(Margeritai).* Dabar mes ir vadovybė, ir įsakymai.

SARGYBINIS *(tuo metu, kai Žiuljeta ima vežioti Karalių krėslu aplink sceną).* Jo Didenybė, mano Vadas, išrado paraką. Pavogė ugnį iš dievų ir padegė paraką. Pasaulis vos nesusprogo. Savo paties rankomis jį sulaikė, perrišo virvute. Aš jam padėjau, nebuvo lengva. Su juo nelengva. Jis pirmas pasaulyje pastatė liejyklas. Išrado plieno gamybą. Jis dirbo po aštuoniolika valandų per parą. O mus dar daugiau vertė dirbti. Jis buvo Vyriausiasis inžinierius. Ponas Inžinierius sukūrė pirma balioną, paskui dirižablį. Pagaliau pats pastatė pirmą aeroplaną. Ne viskas ėjo kaip iš pypkės. Pirmieji lakūnai bandytojai - Ikaras, o dar kiek kitų - nukrito jūron, kol pagaliau jis pats ryžosi tapti lakūnu. Aš buvau jo mechanikas. Daug seniau, kai dar buvo mažiukas dofinas, išrado karučius - kartu žaisdavom, paskui - bėgius, geležinkelį. Jis suprojektavo Eifelio bokštą, o kiek dar pjautuvų, plūgų, kuliamųjų, traktorių. *(Karaliui)* Prisimenat, pone Mechanike, argi ne taip?

KARALIUS. Įdomu, traktorius buvau pamiršęs.

SARGYBINIS. Jis užgesino vienus ugnikalnius, o kitus pažadino. Pastatė Romą, Niujorką, Maskvą, Ženevą. Įkūrė Paryžių. Jis kėlė revoliucijas, kontrrevoliucijas, sukūrė religiją, jos reformą, kontrreformą.

ŽIULJETA. Į jį pažiūrėjęs nepasakytum.

SARGYBINIS. Jis parašė "Iliadą" ir "Odisėją".

KARALIUS. Kas yra automobilis?

ŽIULJETA *(tebevažinėdama jį su krėslu).* Kur pats važiuoja.

SARGYBINIS. Tuo pat metu ponas Istorikas parengė puikiausius Homero ir Homero epochos komentarus.

GYDYTOJAS. Taigi jis - kvalifikuočiausias iš visų.

KARALIUS. Aš visa tai padariau! Tikrai?

SARGYBINIS. Jis rašė tragedijas ir komedijas, prisidengęs Šekspyro slapyvardžiu.

ŽIULJETA. Tai jis Šekspyras?

GYDYTOJAS *(Sargybiniui)*. Jūs privalėjote pasakyti tada, kai tyrinėtojai ėmė sukti galvas, norėdami nustatyti autoriaus asmenybę.

SARGYBINIS. Tai paslaptis. Jis neleido. Jis išrado telefoną, telegrafą, ir pats juos įvedė. Viską darė savo rankom.

ŽIULJETA. Jis nieko nemokėjo daryti savo rankom. Kad tik kiek, ir kviečiasi šaltkalvį.

SARGYBINIS. Vade, jūs buvote toks miklus!

MARGERITA. Jis nebemoka nei apsiaut, nei nusiaut.

SARGYBINIS. Neseniai išrado būdą skaldyti atomo branduolį.

ŽIULJETA. Jis nebemoka nei uždegt, nei užgesinti lempos.

SARGYBINIS. Didenybe, Vade, Mokytojau, ponas Direktoriau...

MARGERITA *(Sargybiniui)*. Mes žinom visus jo praeities nuopelnus. Nebevardink jų.

Sargybinis grįžta į savo vietą

KARALIUS *(vežiojamas krėsle)*. Kas yra arklys?.. Štai langai, štai sienos, štai grindys.

ŽIULJETA. Jis pažino sienas.

KARALIUS. Daug nuveikiau, daug padariau. Ką, sako, nuveikiau? Pats nebežinau ką nuveikęs. Pamirštu. *(Tebevažinėjamas)* Štai sostas.

MARI. Aš čia. Aš egzistuoju.

ŽIULJETA. Jis net nebeprisimena arklio.

KARALIUS. Aš prisimenu rudą kačiuką.

MARI. Jis prisimena kačiuką.

KARALIUS. Turėjau tokį rudą kačiuką. Jį vadino žydišku

katinu. Radau jį laukuose, atimtą iš motinos, jis buvo tikras laukinukas. Dviejų savaičių, gal daugiau. Jau mokėjo draskytis ir kandžiotis. Buvo plėšrus. Aš jį pamaitinau, paglosčiau, pasiėmiau su savim. Išaugo švelniausias katinas. Kartą buvo pasislėpęs vienos viešnios, ponios, palto rankovėje. Tai buvo visų mandagiausias katinas, mandagus iš prigimties, tikras princas. Grįžęs vidurnaktį stiklinėm akim ateidavo pasisveikinti. Paskui nusvirduliuodavo į savo guolį. Rytą mus pažadindavo ropšdamasis į lovą. Kartą rado uždarytas duris. Pamėgino atidaryti, stūmė su paskuigaliu, supyko, pakėlė baisų triukšmą; ožiavosi visą savaitę. Jis labai bijojo dulkių siurblio, tai buvo baikštus katinas, neužsigrūdinęs, katinas poetas. Nupirkau jam prisukamą pelę. Sunerimęs ėmė ją uostyti. Kai pelę prisuko ir ji ėmė judėti, jis supurkštė, palindo po spinta. Kai užaugo, aplink namą ėmė valkiotis katės, meilindamosi jam, kviesdamos pas save. Jį apimdavo siaubas, jis nustėrdavo. Norėjom, kad susipažintų su pasauliu. Palikome po langu ant šaligatvio. Jis buvo prislėgtas. Aplinkui vaikštinėjo balandžiai, jis bijojo balandžių. Iš nevilties šaukėsi manęs, dejavo prisispaudęs prie sienos. Gyvūnai, kiti katinai jam buvo keisti padarai, kurių vengė, arba priešai, kurių bijojo. Gerai jautėsi tik su mumis. Mes buvom jo šeima. Jis nebijojo žmonių. Užšokdavo jiems ant pečių, laižydavo plaukus. Jis manė, kad mes katinai, o katinai yra kas kita. Tačiau vieną gražią dieną, matyt, nutarė išeiti. Jį sudraskė didelis kaimynų šuo.Atrodė kaip žaislinis katinas lėlė, pulsuojanti lėlė ištekėjusia akim, nuplėšta letena, kaip lėlė, vaikų sadistų sudraskyta.

MARI *(Margeritai)*. Nereikėjo palikti atvirų durų, buvau įspėjusi.

MARGERITA. Nekenčiau to sentimentalaus ir bailaus padaro.

KARALIUS. Kaip aš jo gailėjausi! Jis buvo geras, gražus, protingas, kupinas gerų savybių. Jis mane mylėjo, mane mylėjo. Vargšas katinas, mano vienišas katinas.

Ši tirada apie katiną turi būti išsakyta įdedant kuo mažiausiai jausmo; karalius kalba lyg apsvaigęs, lyg pro miglą, nugrimzdęs į save, gal tik išskyrus paskutinę repliką, kuri atskleidžia jo neviltį

GYDYTOJAS. Sakiau, kad vėluoja.

MARGERITA. Aš seku. Jo vėlavimas neperžengia reglamento ribų. Sakau, kad tai buvo numatyta.

KARALIUS. Aš jį sapnuodavau... Kai gulėdavo židinyje ant žarijų, Mari stebėdavosi, kad nesudega; sakydavau jai: "Katės nedega, jos nedegančios". Kniaukdamas išlindo iš židinio, nuo jo kilo karšti dūmai, tai buvo nebe jis, įvyko metamorfozė! Tai buvo kitas katinas, bjaurus, storas. Didžiulė katė. Jis panėšėjo į Margeritą.

Žiuljeta valandėlę stabteli, palikdama Karalių scenos priešakyje, vidury, veidu į publiką

ŽIULJETA. Kokia nelaimė, kaip gaila, jis buvo toks geras karalius.

Karalius vėl vežiojamas

GYDYTOJAS. Su juo nebuvo lengva. Gana piktas. Kerštingas. Žiaurus.

MARGERITA. Garbėtroška.

ŽIULJETA. Buvo dar piktesnis už jį.

MARI. Jis buvo švelnus, jis buvo meilus.

SARGYBINIS. Mes jį labai mylėjom.

GYDYTOJAS *(Sargybiniui ir Žiuljetai)*. O abudu skųsdavotės.

ŽIULJETA. Kas buvo - pražuvo.

GYDYTOJAS. Keletą kartų judu turėjau užstoti.

MARGERITA. Jis klausė tik karalienės Mari.

GYDYTOJAS. Jis buvo griežtas, rūstus, kad ir neteisus.

ŽIULJETA. Jį taip mažai matydavom. Bet vis dėlto matydavom, dažnai matydavom.

SARGYBINIS. Jis buvo galingas. Kirsdindavo galvas, tai tiesa.

ŽIULJETA. Ne tiek daug ir nukirsdino.

SARGYBINIS. Visuomenės labui.

GYDYTOJAS. Rezultatas: mes apsupti priešų.

MARGERITA. Matote, kaip nusiritom. Nebėra valstybės sienų, nuo kaimyninių šalių mus skiria gilėjanti duobė.

ŽIULJETA. Tuo geriau. Jie nebegali mūsų užpulti.

MARGERITA. Praraja didėja. Po ja duobė, virš jos duobė.

SARGYBINIS. Mes laikomės paviršiuj.

MARGERITA. Neilgai teišsilaikysime.

MARI. Verčiau žūtume kartu su juo.

MARGERITA. Mes esame tik paviršius, mes būsime tik praraja.

GYDYTOJAS. Šitaip atsitiko dėl jo kaltės. Jis nieko nenorėjo palikti po savęs. Jis negalvojo apie tuos, kurie užims jo vietą. Po jo kad ir tvanas. Blogiau nei tvanas, po jo - nieko. Nedėkingasis, egoistas.

ŽIULJETA. De mortui nihil nisi bene.* Jis buvo didelės karalystės valdovas.

MARI. Jis buvo jos centras. Jis buvo jos širdis.

ŽIULJETA. Jis buvo jos rezidencija.

SARGYBINIS. Karalystė buvo nusidriekusi labai plačiai, labai plačiai. Nebematei jos ribų.

ŽIULJETA. Beribė erdvėje.

MARGERITA. Bet ribota laike. Ir beribė, ir efemeriška drauge.

---

* *Apie mirusį gerai arba nieko (lot.).*

ŽIULJETA. Jis buvo jos valdovas, pirmas pavaldinys, jis buvo jos tėvas, jis buvo jos sūnus. Jis buvo karūnuotas vos tik jam gimus.

MARI. Jiedu kartu užaugo, karalystė ir jis.

MARGERITA. Jie kartu žengia nebūtin.

ŽIIULJETA. Jis buvo karalius, visų pasaulių šeimininkas.

GYDYTOJAS. Anoks ten šeimininkas. Jis nepažinojo savo karalystės.

MARI. Ji buvo per daug išsiplėtusi.

ŽIULJETA. Žemė žūsta kartu su juo. Žvaigždės gęsta. Vanduo dingsta. Dingsta ugnis, pasaulis, ištisi pasauliai. Kokioj baldų saugykloj, kokiam rūsy, kokiam sendaikčių sandėly, kokioj palėpėj galėtum visa tai sukrauti ir išsaugoti? Tam reikia vietos.

GYDYTOJAS. Mirdami karaliai kabinasi į sienas, į medžius, į fontanus, į mėnulį; jie kabinasi į...

MARGERITA. O šitie atsikabina.

GYDYTOJAS. Šitie tirpsta, garuoja, nebelieka jų nei lašo, nei dulkelės, nei šešėlio.

ŽIULJETA. Jis nešasi visa tai su savimi į bedugnę.

MARI. Jis buvo gerai sutvarkęs savo pasaulį. Jis nebuvo jo tikrasis šeimininkas. Būtų tapęs juo. Per anksti miršta. Jis suskirstė metus į keturis laikus. Šiaip ar taip, jis gerai tvarkėsi. Jis išgalvojo medžius, kvapus, spalvas.

SARGYBINIS. Pagal Karalių ir pasaulis.

MARI. Jis išrado okeanus ir kalnus: Monblanas maždaug penkių tūkstančių metrų aukščio.

SARGYBINIS. Himalajai per aštuonis tūkstančius.

MARI. Nuo medžių krisdavo lapai ir vėl ataugdavo.

ŽIULJETA. Sumaniai padaryta.

MARI. Vos gimęs, pačią pirmą dieną, sukūrė saulę.

ŽIULJETA. Negana to, įsakė įskelt ugnį.

MARGERITA. Buvo bekraštės valdos, buvo žvaigždės, buvo miestai, buvo žmonės, buvo veidai, buvo pastatai, buvo kambariai, buvo lovos, buvo šviesa, buvo naktis, buvo karai, buvo taika.

SARGYBINIS. Buvo sostas.

MARI. Buvo jo ranka.

MARGERITA. Buvo žvilgsnis, buvo kvėpavimas...

ŽIULJETA. Jis tebekvėpuoja, nes aš esu čia.

MARGERITA *(Gydytojui)*. Ar jis dar kvėpuoja?

ŽIULJETA. Taip, Didenybe. Jis tebekvėpuoja, nes mes esame čia.

GYDYTOJAS *(apžiūrinėdamas ligonį)*. Taigi taigi, akivaizdu. Jis tebekvėpuoja. Inkstai nebeveikia, bet kraujas cirkuliuoja. Cirkuliuoja, ir tiek. Jo stipri širdis.

MARGERITA. Turės liautis. Kam reikalinga širdis, kuri plaka veltui?

GYDYTOJAS. Tikrai. Plaka kaip pamišusi. Girdite? *(Girdėti padūkęs Karaliaus širdies plakimas)* Silpnai, tankiai, lėčiau, vėl daužosi kaip patrakus.

Nuo Karaliaus širdies dūžių dreba visas namas. Plyšys sienoje plečiasi, pasirodo naujų plyšių. Dalis lubų gali nugriūti arba dingti

ŽIULJETA. O Dieve! Viskas sugrius!

MARGERITA. Pamišusi širdis, pamišėlio širdis!

GYDYTOJAS. Panikos apimta širdis. Jis atiduoda ją visiems.

MARGERITA *(Žiuljetai)*. Netrukus nurims.

GYDYTOJAS. Mums žinomos visos fazės. Šitaip buvo ir bus iki pat pasaulio pabaigos.

MARGERITA *(Mari)*. Tai tik patvirtina, kad jo pasaulis nėra vienintelis.

ŽIULJETA. Jis taip nemanė.

MARI. Pamiršta mane. Dabar jis pamiršta mane. Jaučiu, palieka mane. Jei jis mane pamirš, aš būsiu niekas. Kam aš begyvensiu, jei man nėra vietos jo pamišusioj širdy. Laikykis, laikykis. Sugniaužk iš visų jėgų rankas. Nepalik manęs.

ŽIULJETA. Jis nebeturi jėgų.

MARI. Kabinkis, nepalik manęs. Aš - tavo gyvenimas. Aš - tavo gyvenimas, tu - mano gyvenimas. Ar supranti? Jeigu pamirši mane, jei paliksi mane, aš nebegalėsiu gyventi, aš būsiu niekas.

GYDYTOJAS. Jis bus puslapis dešimties tūkstančių puslapių knygoje; ją padės į biblioteką kartu su milijonu kitų knygų į vieną iš milijono bibliotekų.

ŽIULJETA. Ne taip lengvai rasi tą puslapį.

GYDYTOJAS. Nieko tokio. Atrasi jį pagal alfabetinį arba dalykinį katalogą... jei popierius nepavirs dulkėmis... tačiau, be jokios abejonės, sudegs anksčiau. Bibliotekose nuolat kyla gaisrai.

ŽIULJETA. Jis gniaužia kumščius, jis vėl kabinasi. Priešinasi. Grįžta pasauliui.

MARI. Grįžta man.

ŽIULJETA *(Mari)*. Jį prikelia jūsų balsas, jis atmerkė akis, žiūri į jus.

GYDYTOJAS. Taip, jo širdis dar kybo.

MARGERITA. Bet kur? Nieko sau merdėja! Spygliuotoj gyvatvorėj. Ji spygliuotoj gyvatvorėj. Kaip ją iš ten ištraukti? *(Karaliui)* Esi įklimpęs purve, įstrigęs tarp spyglių.

ŽIULJETA. Kai išsikapanos, liks batai.

MARI. Stipriai laikyk mane, aš tave laikau. Žiūrėk į mane, aš žiūriu į tave.

Karalius žiūri į ją

MARGERITA. Ji glumina tave. Nebegalvok apie ją, tau palengvės.

GYDYTOJAS. Atsisakykite, Didenybe. Išsižadėkite, Didenybe.

ŽIULJETA. Išsižadėkite, jei taip reikia

Žiuljeta vėl jį veža ir sustoja ties Mari

KARALIUS. Aš girdžiu, aš matau. Kas tu esi? Ar esi mano motina, ar esi mano sesuo, ar esi mano žmona, ar esi mano duktė, ar esi mano dukterėčia, ar esi pusseserė?.. Aš pažįstu tave. *(Pasuka jį į Margeritą)* Negailestingoji! Ko tu likai prie manęs? Ko pasilenkei prie manęs? Eik šalin, eik šalin!

MARI. Nežiūrėk į ją. Atsuk savo žvilgsnį į mane, įdėmiai žiūrėk. Turėk vilties. Aš esu čia. Prisimink. Aš - Mari.

KARALIUS *(Mari).* Mari!?

MARI. Jei nebeprisimeni, žiūrėk į mane, išmok iš naujo, kad aš - Mari, išmok mano akis, išmok mano veidą, išmok mano plaukus, išmok mano rankas.

MARGERITA. Jūs jį varginate, jis nebegali mokytis.

MARI *(Karaliui)* Jei nepajėgsiu tavęs sulaikyti, vis tiek atsigręžk į mane. Aš čia. Saugok mano atvaizdą, pasiimk su savim.

MARGERITA. Jis neturi tiek jėgų, negalės jo vilkti su savim, šešėliui per sunku, nereikia, kad jo šešėlį draskytų kiti šešėliai. Svoris jį lenktų prie žemės. Jo šešėlis plūs kraujais, jis nebegalės slinkt į priekį. Jis turi būti lengvas. *(Karaliui)* Nusikratyk ja, numesk krovinį.

GYDYTOJAS. Laikas pradėti išmetinėt svorį. Nusikratykite, Didenybe.

Karalius atsistoja, bet jo eisena kitokia, trūkčiojantys judesiai, jau kiek panašus į lunatiką. Kuo toliau, tuo labiau krenta į akis toji lunatiška eisena

KARALIUS. Mari?

MARGERITA *(Mari)*. Matai, jis nebesupranta tavo vardo.

ŽIULJETA *(Mari)*. Jis nebesupranta jūsų vardo.

SARGYBINIS *(skelbia kaip visada)*. Karalius nebesupranta Mari vardo!

KARALIUS. Mari! *(Tardamas tą vardą, gali ištiesti rankas, paskui bejėgiškai nuleisti)*

MARI. Jis taria mano vardą.

GYDYTOJAS. Taria jo nesuprasdamas.

ŽIULJETA. Kaip papūga. Tai tik negyvi skiemenys.

KARALIUS *(Margeritai, atsisukęs į ją)*. Aš tavęs nepažįstu, aš nemyliu tavęs.

ŽIULJETA. Jis žino, ką reiškia nepažinti.

MARGERITA *(Mari)*. Jis išeis nešinas mano atvaizdu. Jam nebus sunku. Kai reikės, paliks jį. Yra prietaisas, su kurio pagalba atvaizdas atsiskirs. Valdoma per atstumą, spaudžiant mygtuką. *(Karaliui)* Matyk geriau.

Karalius atsisuka į publiką.

MARI. Jis jūsų nemato.

MARGERITA. Jis tavęs nebemato.

Mari staiga dingsta - tai sceninis triukas

KARALIUS. Dar yra... yra...

MARGERITA. Nebematyk, kas yra.

ŽIULJETA. Nebemato.

GYDYTOJAS *(apžiūrinėdamas ligonį)*. Jis tikrai nebemato. *(Vedžioja pirštu prieš Karaliaus akis; gali pavedžioti uždegta žvake ar žiebtuvėliu, ar degtuku prieš Beranžė akis. Jo žvilgsnis nebereaguoja)*

ŽIULJETA. Jis nebemato. Gydytojas pareiškė oficialiai.

SARGYBINIS. Jo Didenybė oficialiai aklas.

MARGERITA. Jis pasižiūrės į save. Geriau matys.

KARALIUS. Aš matau daiktus, matau veidus ir miestus, ir miškus, aš matau erdvę, matau laiką.

MARGERITA. Matyk dar toliau.

KARALIUS. Negaliu toliau.

ŽIULJETA. Jį supa horizontas ir uždaro.

MARGERITA. Permesk žvilgsnį anapus to, ką matai. Už kelio, kiaurai kalną, už miško, kurio taip ir neišretinai.

KARALIUS. Negaliu eiti toliau, priešais mane okeanas, nemoku plaukti.

GYDYTOJAS. Netreniruotas!

MARGERITA. Tai tik fasadas. Gilinkis į daiktų esmę.

KARALIUS. Mano viduriuose yra veidrodis, viskas atsispindi, matau vis geriau ir geriau, matau pasaulį, matau nueinantį gyvenimą.

MARGERITA. Ženk anapus atspindžių.

KARALIUS. Matau save. Už visų daiktų esu aš. Kur tik pažiūrėsi, visur daugiau nei aš. Aš esu žemė, aš esu dangus, aš esu vėjas, aš esu ugnis. Ar aš esu visuose veidrodžiuose, ar aš esu visko veidrodis?

ŽIULJETA. Jis per daug myli save.

GYDYTOJAS. Gerai žinoma psichinė liga: narcisizmas.

MARGERITA. Eikš, priartėk.

KARALIUS. Nėra kelio.

ŽIULJETA. Jis girdi. Kalbėdamas pasuka galvą, pastato ausį, tiesia viena ranką, tiesia kitą.

SARGYBINIS. Ką jis nori sučiupti.

ŽIULJETA. Jis ieško atramos.

Kurį laiką Karalius aklai, netvirtu žingsniu juda į priekį

KARALIUS. Kur sienos? Kur rankos? Kur durys? Kur langai?

ŽIULJETA. Sienos čia, Didenybe, mes visi čia. Štai ranka.

Žiuljeta veda Karalių dešinėn, kad galėtų paliesti sieną

KARALIUS. Siena čia. Skeptrą!

Žiuljeta paduoda

ŽIULJETA. Štai jis.

KARALIUS. Sargybini, kur tu, atsiliepk.

SARGYBINIS. Visada jūsų paslaugoms, Didenybe. Visada jūsų paslaugoms. *(Karalius žengia keletą žingsnių į Sargybinį. Liečia jį)* Taigi aš čia; taigi aš čia.

ŽIULJETA. Toje jūsų menės pusėje, Didenybe.

SARGYBINIS. Prisiekiu, Didenybe, mes jūsų nepaliksim.

Sargybinis staiga dingsta

ŽIULJETA. Mes čia, šalia jūsų, mes liksim čia.

Žiuljeta staiga dingsta

KARALIUS. Sargybini! Žiuljeta! Atsiliepkit! Aš jūsų nebegirdžiu. Daktare, ar aš apkurtau?

GYDYTOJAS. Ne, Didenybe, dar ne.

KARALIUS. Daktare!

GYDYTOJAS. Atleiskite, Didenybe, aš turiu išeiti. Spiria reikalai. Labai gaila, prašau atleisti.

Gydytojas išeina lankstydamasis kaip marionetė per kairiąsias duris scenos gilumoje. Išeina atbulas, visa laiką žemai lankstydamasis ir atsiprašinėdamas

KARALIUS. Jo balsas tolsta, žingsnių garsas silpsta, jo čia nebėra!

MARGERITA. Jis gydytojas, jį spiria profesiniai reikalai.

KARALIUS *(tiesia rankas, prieš išeidama Žiuljeta bus pastačiusi krėslą, kad netrukdytų vaidinimui)*. Kur visi kiti? *(Ateina prie pirmojo plano kairiųjų durų, paskui eina prie dešiniųjų pirmo plano durų)* Jie išėjo, jie mane užrakino.

MARGERITA. Visi tie žmonės slėgė tave. Jie tau trukdė vaikščioti. Jie laikėsi įsikibę į tave, maišėsi tau po kojom. Prisipažink, jie varžė tave. Dabar lengviau eiti. *(Karalius vaikščioja laisviau)* Tau liko penkiolika minučių.

KARALIUS. Man reikalingi jų patarnavimai.

MARGERITA. Aš juos vaduoju. Esu karalienė visų patarnavimams.

KARALIUS. Neišleidau atostogų. Sugrąžink juos, pašauk.

MARGERITA. Jie pasišalino. Tu pats šito norėjai.

KARALIUS. Nenorėjau.

MARGERITA. Jei nebūtum norėjęs, jie nebūtų galėję išeiti. Tu negali pakeisti savo valios. Tu leidai jiems dingti.

KARALIUS. Tegul grįžta.

MARGERITA. Tu nebežinai jų vardų. Kaip jie vadinosi? *(Karalius tyli)* Kiek jų buvo?

KARALIUS. Ko - jų?.. Nemėgstu, kai mane užrakina. Atidaryk duris.

MARGERITA. Truputį kantrybės. Po valandėlės durys plačiai atsivers.

KARALIUS *(kiek patylėjęs)*. Durys... Kokios durys?

MARGERITA. Ar buvo durys, ar buvo pasaulis, ar tu gyvenai?

KARALIUS. Aš esu.

MARGERITA. Nebekrutėk. Pavargsi.

Karalius elgiasi kaip liepiamas

KARALIUS. Aš esu... Iš gelmių kyla garsai, aidai, paskui tolsta, tyla. Aš kurčias.

MARGERITA. Bet tu girdėsi mane, geriau girdėsi mane. *(Karalius stovi nejudėdamas ir tyli)* Būna, kad sapnuoju. Įsijauti į sapną, patiki juo, pamėgsti. Rytą, kai atmerki akis, abu pasauliai dar kurį laiką būna susilieję. Nakties veidai šviesoje išblanksta. Norėtum juos prisiminti, norėtum sulaikyti. Jie slysta iš rankų, negailestinga dienos realybė juos išstumia. Ką aš sapnavau, klausi savęs. Kas ten darėsi? Ką aš bučiavau? Ką mylėjau? Ką aš sakiau ir ką man sakė? Suvoki, jog nejučiom ilgiesi tų dalykų, kurie buvo ar atrodo buvę. Nebežinai, kas buvo aplink tave. Nebežinai.

KARALIUS. Aš nebežinau, kas buvo aplinkui. Žinau, kad tai buvau aš, ir kažkas vyko. O kas vyko?

MARGERITA. Tave tebepančioja virvės, kurių neatmezgiau. Arba nenukirpau. Rankos dar kabinasi į tave ir sulaiko.

Margerita eina apie Karalių ir karpo tuštumoje, tarsi rankose turėtų nematomas žirkles

KARALIUS. Aš. Aš. Aš.

MARGERITA. Šitas tu - ne tu. Tai svetimi daiktai, priekarai, šlykštūs parazitai. Amalas, apsėdęs šaką. Gebenė, apraizgiusi sieną, nėra siena. Tu linksti po našta, ji slegia tavo pečius, ir tai tave sendina, o svarsčiai ant kojų, kur velki, stabdo tavo žingsnį. *(Margerita pasilenkia, nuima nuo Karaliaus kojų nematomus svarsčius, paskui atsitiesia, sunkiai juos keldama)* Tonų tonos, tonų tonos, jie sveria tonų tonas. *(Dedasi metanti tuos pasvarus į salę, paskui su palengvėjimu atsitiesia)* U-u-uf! Kaip tu galėjai tokį svorį tampyti visą gyvenimą! *(Karalius stengiasi atsitiesti)* Vis galvodavau, kodėl tu pakumpęs - taigi tas maišas kaltas! *(Margerita dedasi nuimanti Karaliui nuo pečių maišą ir bloškia jį)* Ir tas ubago krepšys. *(Tą patį Margerita daro su krepšiu)* Ir tie atsarginiai batai.

KARALIUS *(neaiškiai mykia)*. Ne.

MARGERITA. Ramiau! Tau nebereikės to atsarginio apavo. Nei to karabino, nei tos patrankos. *(Daro tą patį, ką ir su maišu)* Nei tos dėžės su įrankiais. *(Tie patys judesiai; Karalius protestuoja)* Nei to kardo. Atrodo, nenori atiduoti. Senas, visiškai surūdijęs kardas. *(Atima, nors Karalius negrabiai priešinasi)* Netrukdyk. Būk paklusnus. *(Suduoda Karaliui per rankas)* Gana spyriotis. Tau norima tik gero; tavo apsiaustas apkibęs spygliais ir žvynais, lianomis, dumbliais, šlapiais ir smalingais lapais. Jie limpa, limpa. Aš juos nurenku, jie palieka dėmes, sutepė apsiaustą. *(Daro judesius, lyg rankiotų, nuplėšinėtų)* Iš sapno grįžti į tikrovę. Na štai, apvaliau nuo to šlamšto, tų šlykštynių. Tavo apsiaustas dabar daug gražesnis, tu daug švaresnis. Tau labiau tinka. Dabar pirmyn. Duok man ranką, nagi duok ranką, nebijok, kad ir paslysi, sulaikysiu. Nedrįsti.

KARALIUS *(neaiškiai prisimena)*. Aš.

MARGERITA. Nieko panašaus! Jis įsivaizduoja esąs viskas. Mano, kad jo esybė yra visa ko esybė. Reikia tai išmušt jam iš galvos. *(Kalba toliau, tarsi drąsindama)* Viskas išliks atmintyje be prisiminimų. Tirpdamas vandeny, druskos krislelis neišnyksta, jis pasūdo vandenį. O, žiūrėk, atsitiesei, nebesikūprini, tau nebelaužo strėnų, nebesuka sąnarių. Gerokai vargino, ar ne? Tu pasveikai, dabar tu sveikas. Gali eit į priekį, eik, eime, duok ranką. *(Karaliaus pečiai vėl kiek pakumpsta)* Nebesikūprink, pečių nebeslegia našta... Ak, tie sąlyginiai refleksai, kokie jie tvarūs... Sakau gi - tau ant pečių nebėra naštos. Atsitiesk. *(Padeda jam atsitiesti)* Ranką!.. *(Karalius dvejoja)* Koks jis neklusnus! Nelaikyk sugniaužto kumščio, išskėsk pirštus. Ką ten laikai? *(Atgniaužia jo kumštį)* Taigi rankoj laiko visą karalystę. Jos miniatiūrą - mikrofilmus... sėklas. *(Karaliui)* Tie grūdai neišdygs, sėklos sudūlėjo, vieni pelai. Mesk juos, atpalaiduok pirštus, įsakau tau atgniaužti pirštus, išmesk lygumas, išmesk kalnus. Va taip. Liko tik dulkės. *(Ima jį už rankos ir tempia su savim, nors Karalius dar spyriojasi)* Eikš. Ir vėl spyriojasi. Iš kur tiek jėgų? Ne, ne, nė nemėgink atsigulti ir nesisėsk, nėra ko klupčioti. Nebijok, aš vedu tave. *(Veda jį už rankos per sceną)* Na,

matai, kad gali, visai nesunku, ar ne? Padariau nuožulnią įkalnę. Vėliau ji bus statmena, nieko tokio, būsi atgavęs jėgas. Nesukinėk galvos, norėdamas pamatyti tai, ko niekad nebepamatysi, susitelk, nukreipk akis į savo širdį, įeik, įeik, taip reikia.

KARALIUS *(užmerktom akim eina į priekį, vedamas už rankos)*. Imperija... Ar kas kada matė tokią imperiją: dvi saulės, du mėnuliai, ją gaubia du dangaus skliautai, teka dar viena saulė, dar viena. Pasirodo trečias skliautas, kyla, įsitvirtina danguje! Kol leidžiasi viena saulė, teka kitos... Aušra ir sutemos vienu metu... Tos valdos driekiasi už jūrų marių, už vandenynų, kurie įsiurbia vandenynus.

MARGERITA. Eik per juos.

KARALIUS. Už septynių šimtų septyniasdešimt septynių polių.

MARGERITA. Dar toliau, dar toliau. Rišnok gi, risnok.

KARALIUS. Žydra žydra.

MARGERITA. Dar skiria spalvas. Spalvoti prisiminimai. Jis neturi klausos. Jo vaizduotė regimoji, tikras dailininkas... Baisus monochromijos šalininkas. *(Karaliui)* Atsižadėk ir tos imperijos. Atsižadėk ir spalvų. Jos tave dar trikdo, gaišina. Tu nebegali sustoti, neturi teisės. *(Paleidžia Karaliaus ranką)* Eik vienas, nebijok. Eik. *(Margerita scenos kampe iš tolo vadovauja Karaliui)* Nebėra dienos, nebėra nakties, nebėra dienos, nebėra nakties. Vedlys - ratas, kuris sukasi priešais tave. Neišleisk jo iš akių, eik, kur jis veda, neprisikišk per arti, jis liepsnoja, tu gali sudegti. Pirmyn, aš praskiriu krūmokšnius, atsargiai, neatsitrenk į tą šešėlį dešinėje... Lipnios rankos, negailestingos rankos, negrįžkite šen, traukitės šalin. Nelieskite jo, arba primušiu! *(Karaliui)* Nesigręžiok. Atsargiai, kairėje bedugnė, nebijok to seno vilko, kur staugia... jo iltys popierinės, jis netikras. *(Vilkui)* Vilke, dink iš akių. *(Karaliui)* Nebijok ir žiurkių. Jos negali tau sukandžioti kojų

pirštų. *(Žiurkėms)* Žiurkės ir gyvatės, dinkit! *(Karaliui)* Nesileisk sugraudinamas to elgetos, kuris siekia tavo rankos... Saugokis senės, kuri ateina... Neimk stiklo vandens, kurį tau duoda... Nesi ištroškęs. *(Įsivaizduojamai senei)* Jo nereikia pagirdyti, moterie, jis nėra ištroškęs. Neužgriozdinkit jam kelio. Dinkit iš akių. *(Karaliui)* Perlipk užtvarą... Sunkvežimis nesuvažinės tavęs, tai miražas... Gali pereiti, eik... Ne, ne, šimtažiedžiai nedainuoja, net ir laukiniai. Aš sugeriu jų balsus; juos pačius išraunu!.. Nesiklausyk upelio čiurlenimo. Šiaip jo negirdėti. Upelis irgi netikras, čiurlenimas dirbtinis... Dirbtiniai balsai, nutilkite. *(Karaliui)* Niekas tavęs nebešaukia. Pauostyk paskutinį sykį tą gėlę ir mesk. Pamiršk jos kvapą. Tu nebegali kalbėti. Ir su kuo kalbėtum? Taip, gerai, kelk viena koją, kitą. Štai lieptelis, nebijok svaigulio. *(Karalius eina sosto laiptelių link)* Laikykis tiesiai, lazdos nereikia, beje, ir neturi. Nesilenk, svarbiausia, negriūk. Lipk, lipk. *(Karalius palipėja kokiais trim ar keturiais sosto laipteliais)* Aukščiau, dar aukščiau, lipk, dar aukščiau, dar aukščiau. *(Karalius stovi prie pat sosto)* Atsigręžk, žiūrėk kiaurai mane. Žiūrėk į tą veidrodį be atvaizdo, stovėk tiesiai... Duok man savo kojas, dešinę, kairę. *(Jai duodant įsakymus, Karaliaus galūnės stingsta)* Duok pirštą, duok du pirštus... tris... keturis... penkis... visus dešimt pirštų. Palik dešinę ranką, kairę ranką, krūtinę, abu pečius ir pilvą. *(Karalius stovi kaip stabo ištiktas).* Štai ir viskas matai, tu praradai žadą, širdžiai nebereikia plakti, nebėra prasmės kvėpuoti. Veltui blaškeisi, ar ne? Gali sėstis.

Margerita staiga dingsta dešinėje pusėje

Karalius sėdi soste. Paskutinėje mizanscenoje galėjai pamatyti vieną po kito dingstant duris, langus, sosto salės sienas. Ši dekoracijos kaita labai svarbi

Dabar scena tuščia, tik Karalius sėdi soste, blyškiai pilkos spalvos apšviestas. Paskui Karalius su sostu irgi dingsta

Pagaliau lieka vien blyški šviesa

Langai, durys, sienos, Karalius ir sostas dingsta iš lėto, vienas po kito, labai aiškiai. Karalius soste kurį laiką turi būti matomas, paskui nuskęsta lyg rūke

U ž d a n g a

Paryžius, 1962 m. spalio 15 - lapkričio 15 d.

T u r i n y s

Ka389 **Karalius miršta:** Pranc. pjesės / Iš pranc. k. vertė L. Rapšytė. - V.: Amžius, 1993. -190 p.

T u r i n y s: Užsklęstos durys / J.- P. Sartre. Rekviem vienuolei / W. Faulkner, A. Camus. Karalius miršta / E. Ionesco.

ISBN 9986-430-04-6

Pateikiami trys dramos kūriniai iš prancūzų literatūros lobyno: egzistencializmo atstovo J.-P. Sartre'o (1905-1980) sceniškiausia pjesė "Užsklęstos durys" (1944), W. Faulknerio (1897-1962) dramine forma parašyto romano "Rekviem vienuolei" (1951) inscenizacija, kurios autorius ir pastatymo režisierius-egzistencialistinės pakraipos rašytojas filosofas A. Camus (1913-1960); vieno iš žymiausių absurdo teatro pradininkų E. Ionesco (g. 1912) groteskas "Karalius miršta" (1962). Visose šiose pjesėse atsiveria žmonių susvetimėjimas, vienatvė, ypač tragiška akistatoje su mirtimi.

UDK 840-2(082)

KARALIUS MIRŠTA

Pjesės

Redaktorė D. Linčiuvienė
Apipavidalino K. Paškauskas
Viršelyje - E. Matiso "Šokėjos"

SL 1131. Tiražas 7000. Užsakymas 1708
Išleido UAB "Amžiaus" leidykla, Laisvės pr. 60, 2600 Vilnius
Spausdino "Spindulio" spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas

Kaina sutartinė

Karalius miršta

J.-P. Sartre'o, W. Faulknerio ir A. Camus, E. Ionesco pjesėse šmėkščioja niauraus tragiško mirties šokio atšvaitai. Tai žmogaus akistata su mirtimi, sukrečiantis moralinis teismas, kiekviename kūrinyje pateikiamas vis kitokiu rakursu, kitoniškomis raiškos priemonėmis, bet kaskart atskleidžiantis šiurpų žmogaus - budelio ir aukos - vienišumą, susvetimėjimą.

Amžius